

Põllumajandusministeerium
Põllumajandusturu korraldamise osakond

Põllumajandussektori 2008. aasta ülevaade

Tallinn
Veebruar 2009

SISUKORD

1. Ilmastik ja taimede areng.....	3
2. Taimekasvatus.....	7
2.1 Põllumajanduskultuuride kasvupinnad ja saagid.....	7
2.2 Taimekasvatustaaduste kokkuostu- ja tootjahinnad.....	11
2.3 Turukorraldus.....	13
3. Loomakasvatus.....	15
3.1 Piimatootmine.....	16
3.2 Lihatootmine.....	17
3.3 Piima ja liha kokkuostuhinnad.....	18
3.4 Munatootmine.....	19
3.5 Meetootmine.....	19
3.6 Turukorraldus.....	20
3.7 2008. aasta loomakasvatusteaduses.....	23
4. Põllumajanduse majandusnäitajad.....	24
4.1 Põllumajandussektori 2008. aasta esialgsed majanduslikud tulemused EAA alusel.....	24
4.2 Palk ning põllumajandustaaduste tootjahinna ja tootmisvahendite ostuhinna indeksid.....	28
4.3 Ühtne pindalatoetus ja täiendavad otsetoetused.....	31
4.4 Põllumajandustootjate maksud ja võlad.....	49
4.5 Põllumajanduse struktuuriuuring 2007.....	51
4.6 Põllumajandustootjate majandusliku jätkusuutlikkuse hinnang (FADN) alusel.....	52
5. Euroopa Liidu komiteedes ja töögruppides osalemine.....	54
6. Kokkuvõte.....	73
Lisa 1.....	74

1. Ilmastik ja taimede areng 2008. aastal

Jõgeva Sordiaretuse Instituudi (SAI) agrometeoroloog-ekspert Laine Kepparti andmete kohaselt oli jaanuari ilm muutlik - temperatuur kõikus mõne külma- ja soojakraadi vahel ning lumikate kord tekkis ja seejärel taas sulas. Temperatuur taliteraviljade võrsumissõlme sügavusel püsis 0 kraadi lähedal.

Veebruar oli väga soe ja sajune - keskmine õhutemperatuur ületas tavapärasest 7-8 kraadi võrra ning sadas kaks korda rohkem kui tavaliselt. Veebruari jooksul püsivat lumikatet ei moodustunud ja enamuse aega olid taliviljaorased valguse ning muutlike ilmaolude käes. Oraste värvus põldudel oli veebruari lõpuks võtnud pruunika värvuse ning oli näha vettinud lehti ja liigveest tekkinud kahjustusi.

Märtsi keskmine õhutemperatuur oli Jõgeval tavapärasest enam kui kolme kraadi võrra kõrgem.

Märtsi lõpuks oli kogunenud talve negatiivseid temperatuure -190 kraadi, mis on Jõgeva senise 1922. aastast algava vaatlusrea väikseim näitaja.

Vegetatsiooniperioodi alguses võis märgata põldudel temperatuuri kõikumistest tekkinud külmakergitusi - taimede pinnale kerkimist. Aprilli alguseks (pärast massilist vegetatsiooni algust) oli talvel põllul seisvast veest tekkinud taimede värvi muutus kadunud. Taliviljaorased olid pehme talve hästi üle elanud ja alustasid uut kasvu juba 4.-6. aprillil.

Massiliselt saadi maad harima hakata alles veidi enne jüripäeva, mis on Jõgeval tehtud vaatluste järgi keskmisele lähedane aeg. Kuna aprilli viimane dekaad oli päikesepaisteline, soe ja tuuline, siis tuli külvitöödega kiirustada ning põlde rulliti, et tärkav taim suudaks maksimaalselt talvega mulda kogunenud niiskust ära kasutada. Aprilli jooksul kogunes taimedele kasulikku soojust (efektiivset üle 5 kraadi) Jõgeval 84 kraadi, mis on keskmisest 35 kraadi võrra enam.

Mai keskel olid tugevad öökülmad, mis sattusid marjapõõsaste ja viljapuude õitsemise ajale ja osa õisi sai kahjustada. Külmakahjustusi võis kohati leida põldude madalamates osades isegi suviteraviljaorastel ja seda eriti turbaseguse mulla korral.

Jõgeva ilmajaama andmeil langes mai kestel relatiivne õhuniiskus 14 päeval 30%-ni või alla selle, mis tähendab, et õhus esines põud ning tuleoht oli suur. Vihma sadas kõikjal Eestis normist vähem. Kõige kuivemaks jäid Loode-Eesti ja Lääne-Eesti saared, kus sadas kogu kuu kestel vähem kui 10 mm. Jõgeval mõõdeti mai sademete summaks 21 mm, mis moodustab tavapärasest 42%.

Efektiivsete temperatuuride kogunemise järgi taandus Jõgeval looduse arengu edumaa võrreldes tavapärase mai lõpu seisuga vaid paaripäevaseks.

Mai lõpuks olid viljapuu- ja marjaaedades õitsemine lõppenud ning marjapõõsastel moodustusid viljaalged, talirukis oli pea loonud, suviteraviljad alustasid võrsumist, taliraps ja -rüps õitsesid, suviraps oli alles tärganud ja moodustas esimesi pärislehti.

Juuni algus oli soe ja kuiv ning õhuniiskus oli I dekaadil väga madal - päeval sageli alla 30%. Kuivusele aitas kaasa rohke päikesepaiste ja tugev tuul, mistõttu põud süvenes. Lisaks kuivusele pidurdas taimede kasvu ööde jahedus. Kuiv õhk jahtus kiiresti ja juuni esimesel poolel esines maapinna lähedal korduvalt öökülmasid. Tugev, kohati kartulipealseid kahjustanud öökülm esines veel 13. juunil. Öökülmakahjustused olid suuremad Lääne-Eestis, kus osadel põldudel muutis külm kartulipealsed lausaliselt mustaks. Esimesed vihmad pärast põuaperioodi sadasid 10.-11. juunil, kuid taimed said algul vähe kastetud ning vihm läbi ristikulehestiku mullani ei jõudnudki. Tugevamad vihmad olid Põhja-Eestis, kus kohati sadas 30-40

mm. Edasi jäi ilm valdavalt jahedaks ning sajuseks. Väga tugev oli vihm 17. ja 18. juunil, kui 24 tunniga sadas kohati üle 50 mm. Keskmiselt on kogu juuni sademete hulk mandriosas 60-70 mm. Põldudel tekkisid suured veeloigud, kartulivagude vahel seisis vesi, kohati voolas vesi mööda põlde ja üle teede ning tekkis pinnasekanne. Kuna aga muld oli eelnevalt kuiv, siis ei jäänud loigud põldudele kauaks püsima, vaid vesi imbus peagi mulda. Vihmade periood aga jätkus. Kuu lõpuks ulatusid sademete summad Eestis 43-213 mm. Sajusemates piirkondades ületas kuu sademete summa tavapäraselt 2-3 korda. Kuigi vihmad muutsid põllud pehmeks ja segasid põllutöid, olid need siiski väga vajalikud mulla veevarude suurendamiseks ning taimede seisukord paranes. Kartul hakkas jõudsalt kasvama ning kuu lõpuks alustasid Kesk-Eestis hilisepoolse valmivuse ajaga kartulisordid õisikute moodustumist, varastel sortidel läksid juba esimesed õied lahti. See tähendas, et oli kätte jõudnud intensiivne mugulate moodustumise ja kasvu aeg, mil kartul tarbib rohkesti vett. Teraviljad sirgusid vihmade mõjul tublisti kõrgemaks ja kollakas värvus kadus. Kuu lõpus oli suviteraviljadel pealoomise aeg. Kuigi vili oli jäänud põua tõttu hõredaks ja madalaks, viljapeadel pikkust siiski jagus. Peaalged moodustuvad juba kõrsumise algul, kuid sel ajal oli ilm jahe ja areng toimus aeglaselt, mis oligi eelduseks suuremale arenenud pähikute arvule peas. Ka hein muutus vihmade järel tihedamaks ja hiline ristik kasvas oluliselt kõrgemaks.

Efektiivset (üle 5 kraadi) soojust kogunes Jõgeval juuni jooksul 272 kraadi, mis on aastate 1948-2007 keskmisest 20 kraadi võrra vähem. Kasvavas kokkuvõttes kogunes aga 30. juuniks efektiivset soojust 542 kraadi, mis on keskmisest 15 kraadi rohkem ja vastab looduse arengus ligikaudu paaripäevasele edumaale. Kuna kevadel külvati varakult, siis suviviljadel toimus pea loomine kuu lõpus, mis on tavalisest ligikaudu nädal aega varem.

Juuli oli jahe ning kuu alguses esines paiguti madalamates kohtades maapinna lähedal veel öökülmasidki. Üle 25 kraadi tõusis temperatuur ainult üksikutel päevadel. Kuni 18. juulini oli ilm sajune - esines väga tugevaid vihmahoogusid koos äikese ja rahega. Väga rohked vihmad olid kuu keskel ning teravili, eriti talirukis, lamandus vihmadest. Sadude järel esines põldudel ajutist liigniiskust. Juuli viimane dekaad oli kuivem ja kuu lõpuks muutus muld kuivaks. Kartul, mis tarbib mugulate kasvu ajal rohkesti vett, hakkas põldudel närbuma.

Kogu juuli sademete summa kõikus 35-37 mm-st Lääne-Eesti saartel enam kui 100 mm-ni Kagu-Eestis. Saartel tuli vihma 65% normist, kuid Kagu-Eestis paiguti 1,5-2 korda keskmisest hulgast rohkem. Efektiivset soojust kogunes Jõgeval kuu lõpuks kevadest alates 871 kraadi ja aktiivset (üle 10 kraadi) 1 184 kraadi, mis on paljude aastate keskmistele lähedased summad. Taliviljad hakkasid kuu lõpuks vahaküpsust saavutama, mis on tavapärasele lähedane aeg. Ka suviteraviljapõllud muutsid kollakaks, kuid suviteraviljade valmimine oli kõrvalvõrsete aeglasema arengu tõttu ebahütlane - peavõrsetel olid terad juba peaaegu vahaküpsed, aga kõrvalvõrsetel olid rohelised, alles piimküpsuks saamas. Kartulil oli intensiivse mugulate kasvu aeg, osa sorte õitses.

August oli erakordselt sajune. Kuu kestel oli Jõgeval ainult 5 sademeteta päeva ning augusti sademete summaks mõõdeti 195 mm, mis ületab viimase 86 aasta keskmist enam kui kahekordselt. Ida- ja Kirde-Eestis olid kuu sajuhulgad kohati üle 250 mm, olles kuu normist enam kui kolm korda suuremad.

Augusti keskmine õhutemperatuur oli 15,3 kraadi, mis on Jõgeval võrdne viimase 86 aasta keskmisega.

Kuigi käesoleva aasta suvi tundus soojade suvede järel jahedana, kogunes Jõgeval efektiivset ja aktiivset soojust augusti lõpu seisuga keskmisele lähedastelt (ainult 1-2

päeva jagu tavapärasest vähem). Käesoleva aasta südasuvi, s o periood keskmise õhutemperatuuriga püsivalt üle 15 kraadi, kujunes tavalisest kaks nädalat lühemaks, mistõttu jäid avamaal kasvanud kurkide ja teiste soojalembeste kultuuride saak väikeseks.

Taliteraviljad said koristusküpseks augusti I dekaadil, suviteraviljad alates kuu keskpaigast. Põldudel oli valminud, vaatamata põuasele kevadsuvele, rohke saak, kuid selle koristamisega tekkis suuri raskusi, sest rohkete ja sagedaste sadude tõttu oli vili märg ning lamandunud ning põllud olid muutunud pehmeks. Suure õhuniiskuse tõttu kuivasid põllud sadude järel aeglaselt ning madalamatele põlluosadele jäi vesi pikemaks ajaks seisma. Lamandunud viljas kippusid terad peas kasvama hakkama ning kohati hakkas umbrohi maas olevast viljast läbi kasvama.

Suur õhuniiskus soodustas kartulitel lehemädaniku massilist levikut, lühendades sellega mugulate kasvuperioodi ja seda eriti hilisematel sortidel. Liigniiskus nullas põhjustas madalamates põlluosades kuu teisel poolel mugulate mädanemist, samas aga polnud võimalik sadude ja märgade põldude tõttu saaki koristada.

Põldudel ootas küps teravili koristamist. Suure niiskuse tõttu hakkas tera peas kasvama minema. Püüti koristada sadude vahel, kuid sageli ei kandnud põllud kombaine ja neid tuli porist välja aidata, mistõttu tekkisid põldudele sügavad roopad. Kohati püsis vesi madalamates kohtades viljas loikudena pikemat aega. Lisaks teraviljakoristusele vajas juba augusti lõpuks pealsed kaotanud kartul võtmist ning uus taliteravili külvamist, aga vihmad ja märg muld takistasid põllutöid.

11. septembrist sajad lõppesid ja ülejäänud kuu jooksul tuli vihma valdavalt ainult mõne mm jagu. II dekaadil jäi ilm pilviseks ja jahedaks - temperatuur kõikus ööpäeva kestel vähe. Keskmise õhutemperatuur oli tavapärasest 3-4 kraadi võrra madalam ning põllud tahenesid aeglaselt. Esimesel võimalusel koristati teravilja, rapsi ja kartulit. Mullapinnale oli tekkinud rohkest vihmaveest koorik, mis takistas sadude vahel külvatud taliteraviljade tärkamist. Septembri viimasel kolmandikul muutus ilm selgemaks ja soojenes. Päeval tõusis temperatuur õhus 18-19 kraadini. Selgete öödega toimus kiire jahtumine ja hommikuks langes temperatuur maapinna lähedal nulli lähedale või alla selle. Vihma sadas septembri jooksul 34-104 mm. Efektiivset soojust kogunes septembris Jõgeval 146 kraadi, mis on aastate 1948-2007 keskmisest ca 30 kraadi vähem. Aktiivset soojust kogunes kuu jooksul 155 kraadi, mis on viimase 86 aasta keskmisest ca 60 kraadi vähem.

Kogu sooja perioodi jooksul kogunenud efektiivsete temperatuuride summa oli septembri lõpuks 1 333 kraadi, mis on tavapärasest ca 40 kraadi võrra vähem ning aktiivsete temperatuuride summa oli 30. septembri seisuga 1 804 kraadi, mis jääb keskmisest ca 70 kraadi väiksemaks.

Septembri I dekaadil külvata õnnestunud talivilja oras kuu lõpus rohetas ning oli jõudnud 2.-3. lehe faasi, hilisemad külvid aga hakkasid alles tärkama. Taliraps oli septembri lõpus 3.-4. lehe faasis.

Oktoober kujunes erakordselt soojaks. Kuu keskmine õhutemperatuur oli tavapärasest ca 3 kraadi võrra kõrgem. Jõgeval arvatati kuu keskmiseks õhutemperatuuriks 8,1 kraadi. Kuu alguses olid ülekaalus päikesepaistelised, kuu teisel poolel aga sompus ning sajused ilmad. Kuu jooksul sadas peaaegu kõikjal Eestis normist enam, kusjuures sajusemates piirkondades ületas kuu sajuhulk tavapärasest kahekordselt. Efektiivseid temperatuure kogunes kuu jooksul üle 90 kraadi, mis on tavalisest 30 kraadi enam ning see kompenseeris taliviljade jaoks jahedast septembrist tingitud soojuse puudujäägi.

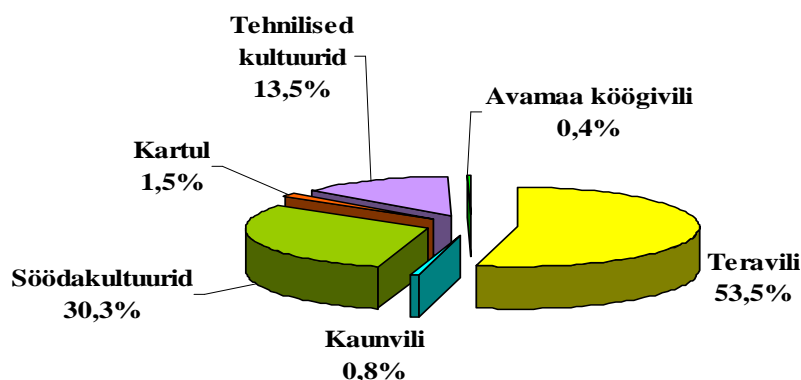
Oktoobri lõpuks olid septembri algul külvatud talirukkil arenenud 3-4, talinisul 2-3 kõrvalvõrset. Kuna suur osa külve tehti septembri II poolel, siis paljudel põldudel olid orased alles 2.-3. lehe faasis.

Novembri alguses taimede kasv jätkus. Vihma sadas vähe ja põllumeestel oli võimalik sügistööd lõpetada. Talviseks muutus ilm 17. novembrist alates, mil suurel osal Eestist moodustus ka esimene lumikate. 23. ja 24. novembri erakordselt rohke lumesadu ja tuisk kasvatas lume paksust mitmel pool Eestis enam kui 40 cm-ni, kuid juba 27. novembril algas intensiivne lume sulamine, õhutemperatuur tõusis üle 5 kraadi ning sadas vihma. Taliviljaorastele oli väga hea, et peaaegu sulale maale sadanud paks lumi kiiresti ära sulas ja vesi kauaks põldudele püsima ei jäänud. Vastasel juhul oleks tekkinud taimede talvitumisel suur haudumise, vettimise ja lumiseene kahjustuse oht.

2. Taimekasvatus

2.1 Põllumajanduskultuuride kasvupinnad ja saagid

Statistikaameti esialgsetel andmetel moodustas põllukultuuride kasvupind 2008. aastal 577,7 tuh ha, mis on 1,9 tuh ha ehk 0,3% võrra vähem kui 2007. aastal.

Joonis 1. Põllukultuuride kasvupindade jaotumine 2008. aastal

Teravilja kasvatati 53,5% kasvupinnal, söödakultuure 30,2%, tehnilisi kultuure 13,6% ja kartulit, köögivilja ning kaunvilja kokku 2,7% kasvupinnal.

Tabel 1. Peamiste taimekasvatussaaduste tootmine aastatel 2006 - 2008

Kultuur	2006			2007			2008 (esialgne)		
	kasvu- pind (tuh ha)	kogus (tuh t)	saagi- kus (kg/ha)	kasvu- pind (tuh ha)	kogus (tuh t)	saagi- kus (kg/ha)	kasvu- pind (tuh ha)	kogus (tuh t)	saagi- kus (kg/ha)
Teravili kokku	280,3	619,3	2 210	292,3	879,5	3 009	309,1	862,3	2 790
sh rukis	7,3	17,8	2 449	16,8	61,0	3 620	21,4	65,7	3 076
taliniisu	23,6	65,1	2 763	36,9	151,4	4 105	42,6	163,8	3 838
suvinisu	67,3	154,5	2 296	62,6	194,4	3 106	64,5	175,8	2 724
kaer	32,6	63,6	1 953	31,5	85,2	2 706	34,3	77,7	2 265
oder	142,0	302,7	2 131	136,1	362,7	2 665	136,7	349,5	2 557
Kaunvili	4,6	5,5	1 198	5,7	9,5	1 668	4,8	3,4	711
Raps	62,5	84,6	1 354	73,6	133,3	1 812	77,7	110,0	1 416
Õilina	0,2	0,1	676	0,1	0,2	1 169	0,2	0,2	925
Kartul	11,5	152,6	13 261	11,1	191,8	17 196	8,7	125,4	14 316
Avamaa köögivili	2,8	48,9	17 283	2,8	57,4	20 546	2,4	48,2	20 391
Põllukultuurid kokku	539,0	x	x	579,6	x	x	577,7	x	x

Allikas: Statistikaamet, PM

Teravili

2008. aastal kasvatati esialgsetel andmetel teravilja kokku 309,1 tuh ha, mis on 16,8 tuh ha ehk 5,7% võrra rohkem kui 2007. aastal. Teravilja kasvupinnast moodustasid 77% (238,4 tuh ha) suviteraviljad ja 23% (70,7 tuh ha) taliteraviljad. Taliviljade osatähtsus oli võrreldes eelmise aastaga tõusnud 3% võrra. Rukki kasvupind oli 21,4 tuh ha ja talinisul 36,9 tuh ha. Enim kasvatati teraviljadest otra – 136,7 tuh ha.

Teravilja kogusaagiks saadi 862,3 tuh t ning keskmiseks saagikuseks kujunes 2 790 kg/ha. Teraviljade kogusaak vähenes 2007. aastaga võrreldes 17,2 tuh t ehk 2% ja saagikus 219 kg/ha ehk 7,3% võrra.

Teraviljasaagist 65,7 tuh t oli rukist, 339,6 tuh t nisu ja 349,5 tuh t otra. 2007. aastaga võrreldes suurenes rukkisaak 7,7%, nisusaak ja odrasaak vähenesid omakorda vastavalt 1,8% ning 3,8%. Keskmiselt saadi hektarilt 3 076 kg rukist, 3 270 kg nisu ja 2 557 kg otra.

Rukkisaak ületas juba teist aastat järjest 60 tuh tonni piiri, mis katab täielikult jahuveskite toidurukki ja rukkikasvatavate seemnevajaduse.

2008. aasta sügisel külvati 2009. aasta saagiks 41,0 tuh ha talinisu ja 12,7 tuh ha rukist. Seega külvati järgmise aasta saagiks 40,7% vähem rukist kui eelmisel aastal ning vajadus rukki järele ei saa kaetud.

Paljud teraviljakasvatavad kogusid teist aastat järjest kõrged taliviljasaagid. Ajakiri „Maamajandus“, Kemira GrowHow AS ja Farm Plant Eesti AS viisid 2008. aastal neljandat korda läbi teraviljakasvatavate viljelusvõistluse, mille raames kutsutakse igal aastal Eesti teraviljakasvatavaid võistlema oma põldudega parima saagi koristamise nimel. Viljelusvõistluse kokkuvõtete tegemisel selgitati arvestuslik kasum ja saagikus võistluspõldude ühe hektari kohta. Talinisu saagirekordi 9,7 t/ha sai Männiku Piim OÜ Tartumaalt, suvinisu saagirekordi 7,1 t/ha sai Rannu Seeme OÜ Tartumaalt ning rukki saagirekordi 8,0 t/ha Sadala Agro OÜ Jõgevamaalt.

2008. aasta teravilja madala kvaliteedi peamisteks põhjusteks olid nakatumine seenhaigustega, peas kasvamaminek (idanemine) ja madalad toiduvilja küpsuskvaliteedi näitajad (langemisarv, proteiin jt). Koristusega hilinemine ja rohked sademed koristusperioodi eel ja ajal suurendasid hallituseente kui ka *Fusarium*-seente esinemist koristatud viljas. Hallituseentega nakatunud vili on toksiline, kuna hallituseente niidistik sisaldab mürgist ainet egosterooli ning hallituseened toodavad elutegevuse käigus ise mitmeid mürgiseid aineid – mükotoksiine. Optimaalsest koristusajast 2 nädalat hilisemal koristamisel nii odral kui suvinisul tärklise- ja proteiinisaldus vähenesid, suvinisul halvenes koristusaja viibides ka kleepvalgu kvaliteet.

Kaunviljad

2008. aastal oli kaunviljade kasvupind esialgsetel andmetel 4,8 tuh ha, mis on 1,1 tuh ha ehk 19% võrra väiksem kui eelmisel aastal. Kogusaagiks saadi 3,4 tuh t ning keskmiseks saagikuseks kujunes 711 kg/ha. Kuigi kasvupind vähenes vaid 19%, langes kogusaak 64%.

Hernesaagi koristus oli vihmade tõttu takistatud. Sügisel kestis taimekasvuperiood kaua, kuid kohati hernerid lamandusid põldudel vihmade tõttu. Kergesti levisid taimehaigused, eriti herne laikpõletik. Haigus levis pärast õitsemist niiskete ilmade tõttu, nakatades ka seemneid. Sellist seemet järgmise aasta külviks kasutada ei saa, sest haigustekitaja on elujõuline 5-10 aastat. Mullas püsivad haigustekitajad umbes aasta.

Koristusaegsed vihmad põhjustasid kauntes ka seemnete kasvama hakkamist. Idanenud seeme paisus, kaun lõhenes ning seeme varises maha. Kasvamaläinud

seemnetes vähenes proteiinisaldus, kuna kasvuensüümid lagundavad liitvalgu lihtsamateks ühenditeks.

Raps

Rapsi kasvupind oli 2008. aastal esialgsetel andmetel 77,7 tuh ha, mis on 4,1 tuh ha ehk 5,6% võrra enam kui eelmisel aastal, kuigi kogusaagiks saadi 110,0 tuh t, mis on 23,3 tuh t ehk 17,5% võrra vähem kui eelmisel aastal. Saagikuseks kujunes 1 416 kg/ha.

Suviraps tärkas mulla pindmise kihi kuivuse ja maikuu jaheduse tõttu aeglaselt ning ebahühtlaselt. Põua tõttu oli areng ja kasv aeglane kuni juuni vihmadeni. Edasi kasvutingimused paranesid. Suviraps kasvas jõudsasti ning moodustas külgharusid, moodustades tavapärasest veidi suurema saagi. Valmimine oli aga väga ebahühtlane ja jaheduse tõttu aeglane, mis põhjustas ka koristusperioodi edasi lükkumise tavapärasest hilisemale ajale. Viimadega raps põllul lamandus ja saagi kvaliteet kannatas.

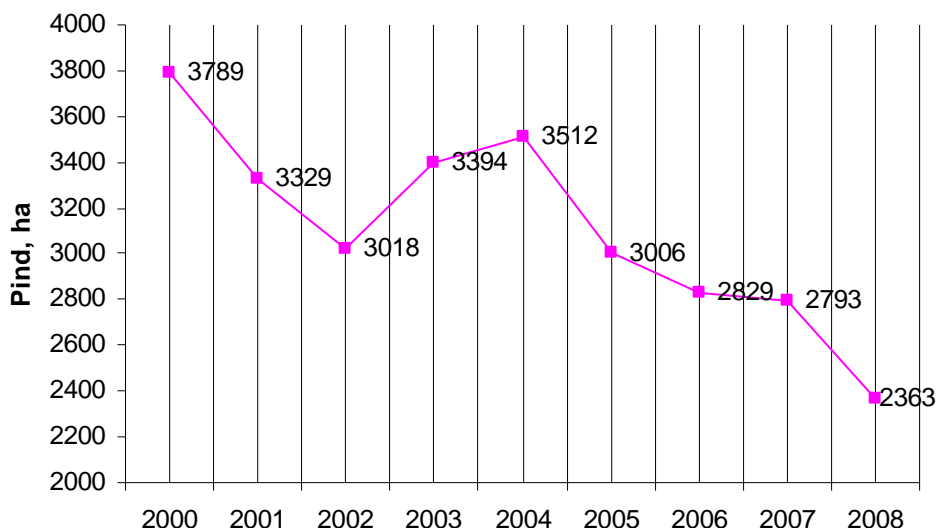
Kartul

2008. aastal oli kartuli kasvupind esialgsetel andmetel 8,7 tuh ha, mis on 2,4 tuh ha võrra ehk 28% väiksem kui eelmisel aastal. Kartuli kogutoodanguks saadi 125,4 tuh t ning keskmiseks saagikuseks kujunes 14 316 kg/ha. Kartuli kogusaak oli 66,4 tuh t ehk 34,6% võrra väiksem kui 2007. aastal.

EMVI teadur Luule Tartlani hinnangutel ei saanud paljud varajase kartuli kasvatajad soovitud saaki just jaheda ja kuiva kevade tõttu. Parem tulemus oli keskvalmivate sortide puhul. Hilisemad sordid kasvasid küll hästi ja moodustus hea saak, kuid saagi koristamine venis ülemääraste sademete tõttu. Halvenes mugulate kvaliteet ja suurenes nakatumine säilitushaigustesse. Massiliselt levis lehemädanik ning augusti teisel poolel olid enamikul kartulipõldudel pealsed hävinud. Kartulisaaki vähendas ka pealsete enneaegne hävimine ja soojuse nappus. Osa kartulipõlde jäi koristamata, sest maa ei kandnud enam masinaid ning kartul hakkas vaos mädanema. Hästi hooldatud ja õigel ajal koristatud põllud andsid hea saagi. Kartuli saagikus kujunes kõrgeks neil kartulikasvatajail, kellel õnnestus õigel ajal teostatud tõrjega kartulipõllud lehemädanikust puutumata hoida.

Avamaaköögivili

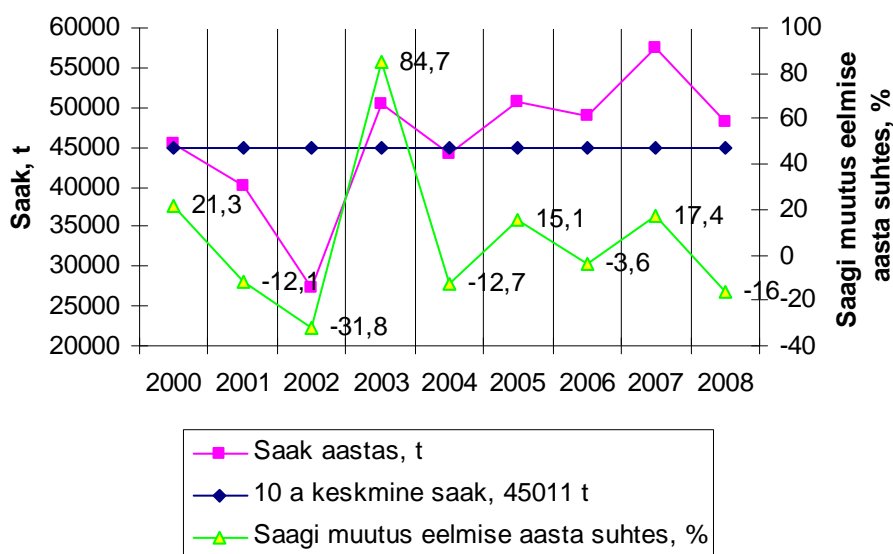
Avamaaköögivilja külvipind 2008. aastal oli esialgsetel andmetel 2 363 ha, mis on 15,4% vähem kui eelmisel aastal. Nagu näha jooniselt 2, on avamaaköögivilja külvipind aasta-aastalt vähenenud. Pinna vähenemine 2008. aastal toimus eelkõige kapsa, porgandi, peedi ja kaalika osas, muude liikide osas vähemal määral.

Joonis 2. Avamaaköögivilja kasvupind aastatel 2000-2008

Avamaaköögivilja saak oli 2008. aastal Statistikaameti esialgsel hinnangul 48,2 tuh t, mis on 33% väiksem kui eelmisel aastal. Osalt oli saak väiksem kasvupinna vähenemise tõttu, kuid oluliselt mõjutas saagi suurust vegetatsiooniperioodil valitsenud ilmastik. Kuigi möödunud aasta kogu vegetatsiooniperiood oli sooja poolest paljuaastate keskmise lähedal või ainult veidi jahedam, siis südasuvel oli sooje, püsivalt üle 15 kraadiseid ilmu tavalisest tunduvalt vähem, mis kahandas oluliselt soojalembelisemate kultuuride saaki. Näiteks kurgi kogusaak oli seetõttu 1,9 t, mis on möödunud aasta saagist 45% väiksem. Sügis oli vihmane, takistades saagikoristust ning osa hilisemast köögiviljast jäi seetõttu põllule või riknes koheselt pärast koristust haigestumise tagajärjel liigse niiskuse tõttu.

Keskmine saagikus võrreldes viimaste aastate saagikusega oli siiski hea - 20,4 t/ha (viimase viie aasta keskmine - 16,4 t/ha). Väga kõrge saagikus oli kapsal, kaalikal ja peedil vastavalt 31,7 t/ha, 16,8 t/ha ja 21,0 t/ha.

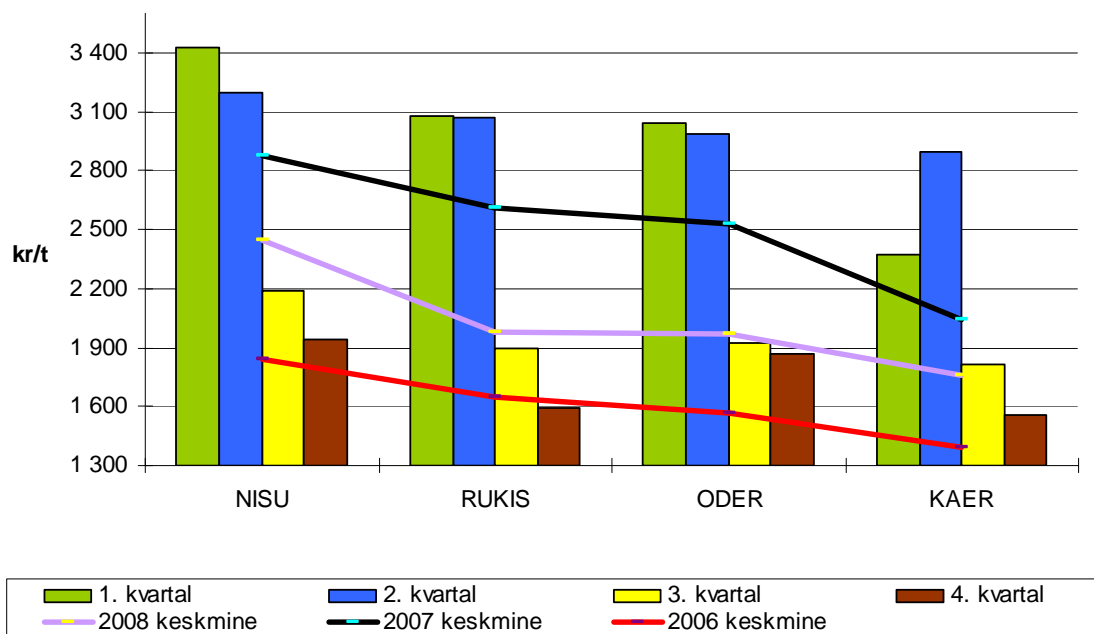
Joonis 3. Avamaaköögivilja saak aastatel 2000 – 2008

Puuvili ja marjad

2008. aastal oli viljapuu- ja marjaaedade üldpind Statistikaameti esialgsetel andmetel 8,2 tuh ha, mis on 48% vähem kui viis aastat tagasi. Enamuse viljapuuaedadest moodustasid õunaaiad - 4,1 tuh ha. Luuviljalisi kasvatati 0,9 tuh ha ja marju 3,2 tuh ha. Marjadest kasvatati kõige enam mustsõstart (615 ha). Punast sõstart kasvatati 446 hektaril. Maasikakasvatuse on juba mõni aasta olnud langustrendis. Peale 2004. aasta ja 2006. aasta looduskahjustusi istandusi endises ulatuses ei taastatud. 2008. aastal kasvatati maasikat 564 hektaril, mis on poole võrra väiksem pind kui viis aastat tagasi. Puuvilja ja marjade kogusaak oli 2008. aastal 5,9 tuh t. Õunaaiad andsid saaki 2,2 tuh t, mis on ca 45% viimase viie aasta keskmisest õunasaagist. Luuviljaliste saak oli väike - 0,2 tuh t. Kogu marjasaak oli 3,5 tuh t, millest maasikas moodustas 43% (1,5 tuh t), punane sõstar 20% (0,7 tuh t) ja mustsõstar 10% (0,3 tuh t). Teiste marjaliikide osatähtsus oli väiksem.

2.2 Taimekasvatuse saaduste kokkuostu- ja tootjahinnad

Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) andmetel langesid **teravilja kokkuostuhinnad** (teraviljatööstustelt, -veskitelt ja teistelt teravilja kokkuostjatelt kogutavad tegelikud Eestis toodetud toidu- ja söödavilja keskmised kokkuostuhinnad, mis on kaalutud igapäevaste ostukogustega ja ei sisalda käibemaksu) 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga märkimisväärselt (joonis 4). Hinnad langesid oluliselt 2008. aasta III kvartalis, selle perioodi langus kõikidel teraviljadel on 30-35%. Kokkuostuhinna languse peamiseks põhjuseks oli suurte saakide koristamisega Euroopas tingitud vilja küllus. Teiseks mõjutasid hindu Eestis koristusperioodil valitsenud halvad ilmastikutingimused.

Joonis 4. Teravilja kokkuostuhinnad aastatel 2006-2008 kr/t

II kvartali lõpus ja III kvartali alguses langesid järsult kõigi kokkuostetavate teraviljaliikide hinnad. Langus jätkus ka IV kvartalis, kuid enam mitte nii järsult (tabel 2). 2008. aastal oli keskmine nisu kokkuostuhind 15%, rukki kokkuostuhind 24%, odra keskmine kokkuostuhind 22% ja kaera keskmine kokkuostuhind 14% madalam kui 2007. aastal.

Tabel 2. Teravilja kokkuostuhinnad 2008. aastal, kr/t

	I kvartal	II kvartal	III kvartal	IV kvartal	2008 keskmine	2007 keskmine	Muutus % keskm 2008/ keskm 2007
NISU	3 424	3 200	2 185	1 940	2 448	2 877	-14,90
Toidunisu	3 462	3 351	2 615	2 595	3 066	3 009	1,88
Söödanisu	3 091	3 090	1 957	1 812	2 017	2 630	-23,30
RUKIS	3 080	3 066	1 894	1 592	1 981	2 612	-24,16
Toidurukis	3 183	3 244	2 037	1 902	2 139	2 745	-22,06
Söödarukis	2 800	2 995	1 535	1 296	1 711	2 223	-23,01
ODER	3 039	2 989	1 925	1 866	1 969	2 529	-22,16
Toiduoder	3 000			2 000	2 526	2 400	5,25
Söödaoder	3 039	2 989	1 925	1 866	1 968	2 529	-22,17
KAER	2 368	2 897	1 812	1 558	1 763	2 039	-13,55
Toidukaer	2 453	3 021	2 873	1 832	2 630	2 341	12,33
Söödakaer	2 032	1 929	1 739	1 547	1 637	2 018	-18,85

Allikas: EKI, PM

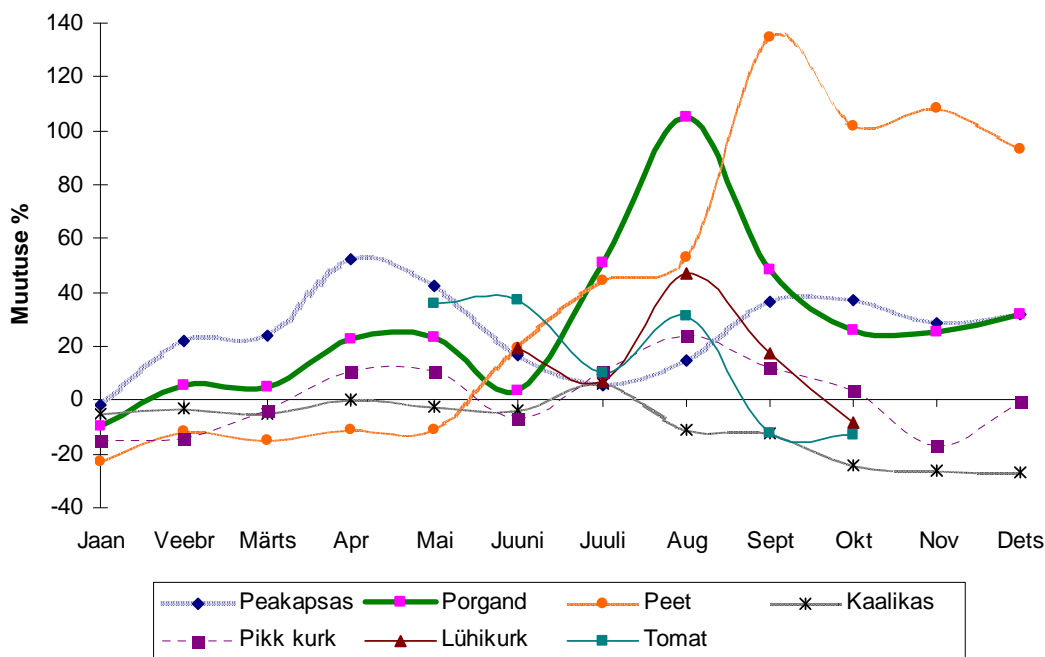
EKI kogutud kartuli ja köögivilja tootjahinnad (kartuli- ja köögiviljakasvatajatelt kogutavad keskmised oma toodetud köögiviljade müügihinnad oma laos) 2008. aasta kohta viimases kvartalis näitavad seda, et võrreldes septembriga kallinesid oktoobris vaid kasvuhoonekurk (38,9%) ja tomat (25,4%). Muude köögiviljade hinnad langesid või jäid samaks. Suurim oli porgandihinna langus – ca 15%.

Tabel 3. Köögiviljade tootjahinnad 2008. aasta saagist, käibemaksuta kr/kg (tootjate aritmeetiline keskmine hind kuu lõpus)

	sep-tember	oktoo-ber	muutus % võrreldes eelmise kuuga	novem-ber	muutus % võrreldes eelmise kuuga	detsem-ber	muutus % võrreldes eelmise kuuga
Peakapsas	3,34	3,15	-5,7	3,17	0,6	3,30	4,1
Porgand	5,32	4,53	-14,8	4,50	-0,7	4,50	0,0
Peet	5,58	5,15	-7,7	5,31	3,1	5,17	-2,6
Kaalikas	5,50	5,50	0,0	5,50	0,0	5,50	0,0
Pikk kurk	13,92	19,34	38,9	28,60	47,9	35,00	22,4
Lühikurk	11,70	11,00	-6,0				
Tomat	11,40	14,30	25,4	18,00	25,9		

Allikas: EKI, PM

Ka novembris tõusid märkimisväärselt kasvuhoonekurgi ja tomati hinnad (vastavalt 47,9% ja 25,9%). Muude köögiviljade puhul olid hinnakõikumised vähemärgatavad. Detsembris kallines kasvuhoonekurk veelgi - 22,4%. Võrreldes eelneva kuuga kallines detsembris pisut ka peakapsas (4%) ja odavnes peet (2,6%).

Joonis 5. Kõogiviljahindade muutus 2008/2007

Vaadeldes 2007. ja 2008. aasta samade kuude tootjahindade muutumist (joonis 5), on näha, et paljude kõogiviljade hinnad olid 2008. aastal kõrgemad kui 2007. aastal. Üksnes kaalika hind, mis oli 2007. aastal erakordselt kõrge, oli 2008. aastal (va juuli) madalamal tasemel (oluliselt madalamal tasemel aga IV kvartalis (24-27%). Peet oli 2008. aastal eelmise aasta hindadest odavam 5 kuu jooksul – jaanuarist maikuuni (11-23%), kuid aasta teises pooles kallines kuni 135%. Kapsas ja porgand olid eelneva aastaga võrreldes pisut odavamad ainult jaanuaris (vastavalt 2% ja 10%). Kõik teised kuud oli kapsas oluliselt kallim (22-52%), va juuli (kallim vaid 6%), aga porgandi hind oli väga kõikumine. Porgandi hind hakkas tõusma alates aprillist ning saavutas maksimumi III kvartalis (49-105%) uue saagi müügil ja langes IV kvartalis, jäädes siiski 25-32% kõrgemaks kui eelmise aasta IV kvartalis. Pika kurgi hind oli aprillist septembrini ca 10% kõrgem kui eelmisel aastal (va juuni - madalam 7%) ja oluliselt kõrgem augustis (24%). Jaanuaris, veebruaris ja novembris oli pika kurgi hind 15-17% madalam kui eelmisel aastal samadel kuudel.

2.3 Turukorraldus

Sekkumiskokkuostu teravilja pakkumisi 2008. aastal ei tehtud.

Sekkumisvarudest pärit toiduainete jagamine enim puudustkannatavatele isikutele. 2008. jaotusaastaks eraldati Eestile 192 388 eurot (ca 3 mln krooni). Enim puudust kannatavatele isikutele jaotati 2008. aastal heategevusorganisatsioonide kaudu 94 t nisujahu ja 185 t makarone, millest iga abivajaja kohta anti keskmiselt 4 kg jahu ja 7 kg makarone. Makaronide ja jahu jaotamisega tegelesid Eesti Punane Rist, Rapla Vabakogudus ja Dharma Heategevuskeskus.

Septembris 2008. aastal kinnitati teravilja korralduskomitees ära ka 2009. aasta toiduabi programm. Plaani rakendamiseks vajalikud rahalised vahendid, mille üldsummaks on 320 646 eurot, eraldati vastavalt komisjoni määrusele (EÜ) nr 983/2008.

2008. aastal ei esitatud toetuste saamiseks **puu- ja köögivilja eksportimiseks** ühtki taotlust. **Litsentsitaotlusi** puu- ja köögivilja (õunad, küüslauk, konserveeritud mahl) importimiseks esitati 25 korral ning need kõik rahuldati. Aasta jooksul esitati viis küüslaugu **impordi kvooditaotlust**, mis samuti rahuldati.

Puu- või köögivilja turustusnõudeid kontrolliti 2008. aastal 1 654 partii osas, sh 238 imporditud partiil ja 68 eksporditava partiil. Kehtestatud tingimustele mittevastavust tuvastati 34 korral, kusjuures ettekirjutusi tehti 2. Nõuetele mittevastav puu- ja köögivilja pärines põhiliselt Itaaliast, Poolast ja Hispaaniast. Nõuetele vastavuse sertifikaate väljastati 262 partiile.

3. Loomakasvatus

Statistikaameti esialgsete andmete järgi oli 2008. aasta 31. detsembril Eestis 238,2 tuh veiste (sh 100,5 tuh piimalehma), 364,0 tuh siga, 84 tuh lammast ja kitse ning 1 743,3 tuh lindu (tabel 4). Võrreldes 2007. aasta sama ajaga oli veiseid 1%, sh piimalehmi 2%, ning sigu 4% vähem, lindude arv oli suurenenud 18% ning lammaste ja kitsede arv 10% võrra.

Tabel 4. Loomade ja lindude arv seisuga 31. detsember (tuhandetes)

	2007	2008	2008/2007 +/-	2008/2007 %
Veiste arv	240,5	238,2	-2,3	99
sh lehmade arv	103,0	100,5	-2,5	98
Sigade arv	379,0	364,0	- 15,0	96
Lammaste ja kitsede arv	76,4	84,0	+7,6	110
sh kitsede arv	4,0	4,4	+0,4	110
Lindude arv	1 477,6	1 743,3	+265,7	118

Allikas: Statistikaamet, PM

PRIA andmetel¹ oli 2008. aasta 31. detsembri seisuga põllumajandusloomade registrisse kantud 236,8 tuh veiste, sealhulgas 100,1 tuh piimalehma ning 8,2 tuh lihalehma.

Tabel 5. Loomade arv maakondades seisuga 31. detsember 2008

	Veised	Piimalehmad	Lihalehmad	Lambad	Kitsed
Harju	14 385	5 927	581	4 363	177
Hiiu	3 780	872	627	3 050	83
Ida-Viru	6 364	2 477	152	1 582	136
Jõgeva	22 900	10 266	122	4 913	47
Järva	32 074	15 787	164	2 031	92
Lääne	10 077	3 453	942	2 309	184
Lääne-Viru	30 181	12 821	570	4 021	189
Põlva	13 833	6 405	185	4 018	71
Pärnu	23 626	10 691	587	4 020	370
Rapla	16 985	7 175	606	3 237	82
Saare	15 524	6 212	804	10 421	245
Tartu	15 533	6 693	225	3 922	82
Valga	9 609	3 791	319	4 773	83
Viljandi	17 563	7 899	366	4 254	84
Võru	9 848	4 003	440	4 827	100
Kokku	242 282	104 472	6 690	61 741	2 025

Allikas. PRIA

Lambaid oli registris 62,6 tuh ning kitsi 2,2 tuh. Veiste, sealhulgas piimalehmade arv registris on vähenenud, suurenenud on lammaste ning kitsede arv. Kõige enam oli

¹ Teatud erinevus Statistikaameti andmetest on tingitud asjaolust, et vastavalt põllumajandusloomade registri asutamise määrusele peavad loomapidajad, põllumajanduslooma tapmist ning loomsete jäätmete käitlemist korraldavad isikud andmed registrisse kandma 7 päeva jooksul arvates põllumajanduslooma märgistamise, EL liikmesriigist Eestisse toimetamise või registrisse kantavate andmete muutmise päevast, põllumajanduslooma tapmise või loomsete jäätmete käitlemise vastuvõtmise päevast. Lammas ja kits märgistatakse ja kantakse registrisse 6 kuu jooksul looma sünnist alates. Statistikaamet esitab andmed aga konkreetse kuupäeva seisuga loomakasvatuse valikvaatlusega kogutud ja töödeldud andmete alusel.

veiseid Järvamaal - 31 426, järgnesid Lääne-Virumaa 29 385 ja Jõgevamaa - 22 576 veisega.

Piimalehmi oli samuti kõige enam Järvamaal - 15 148, järgnesid Lääne-Virumaa 12 237 ja Jõgevamaa - 10 380 lehmaga. Lihatõugu lehma kasvatatakse kõige rohkem Lääne- ja Saaremaal, kus on kummaski üle 1 000 lehma.

Lambaid kasvatatakse kõige enam Saare maakonnas - 31. detsembri seisuga oli neid PRIA registrisse kantud 11 793, järgnesid Valgamaa 6 213 ning Harjumaa 5 443 lambaga. Kitsekasvatus on aga enim levinud Pärnumaal, kus 31. detsembri seisuga oli neid registrisse kantud 373, järgnesid Läänemaa 270 ja Saaremaa 228 kitsega (tabel 5).

3.1 Piimatootmine

Piima toodeti 2008. aastal Statistikaameti andmetel 701,9 tuh t, mis oli 2007. aasta sama perioodiga võrreldes 9 531 t ehk 1% võrra enam. Piimatoodang on viimasel viiel aastal püsinud suhteliselt stabiilne, suurenedes igal aastal ligikaudu 0-3%. Lehmade arv oli 31. detsembri seisuga 2 500 lehma ehk 2% võrra väiksem kui eelmisel aastal.

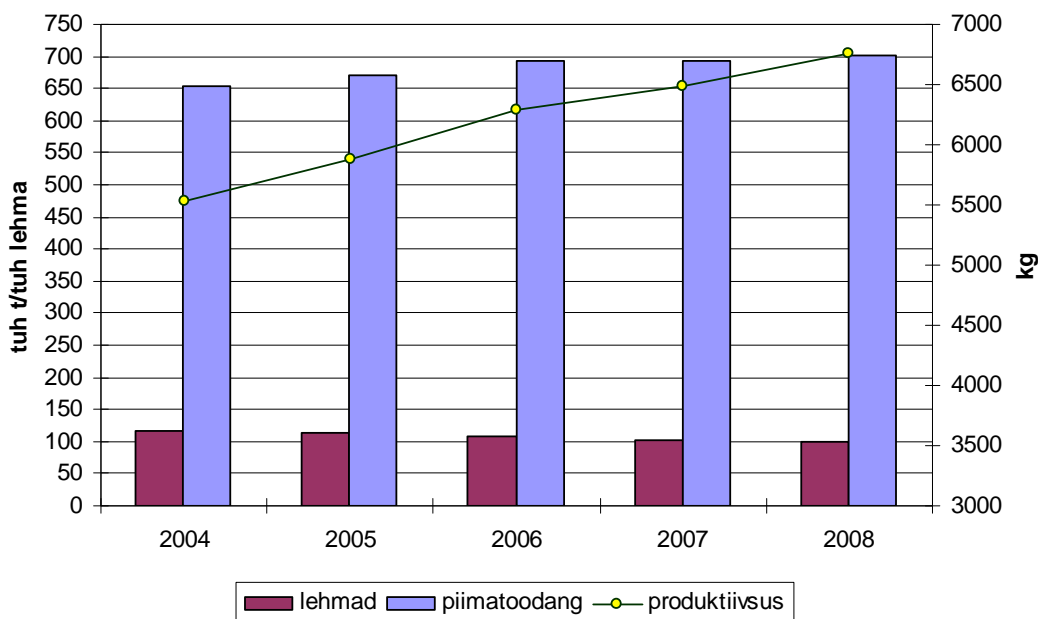
Keskmine piimatoodang lehma kohta oli 2008. aastal esialgsete andmete kohaselt 6 765 kg, mis on 281 kg ehk 4% enam kui eelmisel aastal. Produktiivsuse näitaja on viimase viie aasta jooksul igal aastal suurenenud.

2008. aastal uusi piimarekordeid aastatoodangute ja lehma eluajatoodangute osas ei püstitatud. Päevalüpsi osas püstitas aga Põlva Agro OÜ eesti holsteini tõugu lehm Semu 2. juulil uueks rekordiks 80,7 kg. Suurimad, üle 10 000 kg aastalüpsiga lehmad olid 2008. aastal Jõudluskontrolli Keskuse esialgsetel andmetel neljas farmis: Põlva Agro OÜ-s - 11 650 kg, Lea Puuril Viljandimaal - 11 401 kg, Soone Farm OÜ-s Tartumaal - 10 677 kg ning Tartu Agro AS-s - 10 326 kg lehma kohta.

Piimatööstustele realiseeriti 614,3 tuh t 4%-lise rasva- ja 3,3%-lise valgusisaldusega piima, mis on 20,9 tuh t ehk 4% enam kui 2007. aastal. Piimatööstustele realiseeritud piima osatähtsus kogu piimatoodangust ulatus 88%-ni ning kokkuostetud piimast kuulus eliitsorti 54% ja kõrgemasse sorti 42%. Võrreldes eelmise aastaga suurenes piimatööstustele realiseeritud eliitpiima osatähtsus 1 protsendipunkti (pp) võrra, kõrgema sordi piima osatähtsus vähenes 2 pp võrra.

Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistu andmetel ehitati või rekonstrueeriti aastatel 2005-2008 126 piimakarja farmi kokku 41 014 lehmakohaga. Seega oli 2008. aasta lõpuks üle 40% lehmadest uutes või rekonstrueeritud farmides. Kahjuks nendest kolm rekonstrueeritud farmi ja üks uus farm seisavad juba käesoleval ajal majandusraskuste või kasutusotstarve muutmise tõttu tühjana.

Joonis 6 annab ülevaate piimatootmise põhinäitajatest viimasel viiel aastal. Kuigi lehmade arv on aasta-aastalt vähenenud, on piima kogutoodang tänu produktiivsuse pidevale tõusule kasvanud.

Joonis 6. Piimatootmise põhinäitajad aastatel 2004-2008

3.2 Lihatootmine

2008. aastal tapeti majapidamistes või müüdi lihatöötlemisettevõtetele tapaks 111 tuhat (eluskaalus) loomi ja linde (2007. aastal 106 tuhat t).

Lihatöötlemisettevõtted said kokkuostetud loomadest 9,5 tuhat t veiseliha ja 32,1 tuhat t sealihaga.

Tabel 6. Lihatootang eluskaalus 2007. ja 2008. aastal (tonnides)

	2007	2008	2008/2007 +/-	2008/2007 %
Tapaloomi ja -linde kokku	106 741	111 375	+4 634	104
sh veised	29 660	26 782	- 2 878	90
sead	59 615	65 044	+5 429	109
lambad ja kitsed	1 354	1 027	- 327	76
linnud	16 112	18 522	+ 2 410	115

Allikas: Statistikaamet, PM

Sealiha

Sigade arv oli 31. detsembril Statistikaameti andmetel 364 tuhat, mis oli 15 tuhat sea ehk 4% võrra väiksem kui eelmisel aastal samal ajal. 2008. aasta sealihatoodang eluskaalus oli 65 tuhat t, mis on 5,4 tuhat t ehk 9% enam kui 2007. aastal. 2008. aasta ostsid lihatöötlemisettevõtted kokku 406,8 tuhat siga ning kokkuostetud sigadest saadi 32 tuhat t liha, mis on 3,1 tuhat t enam kui eelmisel aastal. Sea lihakeha keskmine kaal oli 79 kg. Sealihaga osatähtsus kogu lihatoodangust tapakaalus oli 2008. aastal 58%, mis on 2 pp võrra väiksem kui eelmisel aastal.

Põrsaid sündis 2008. aastal 720,9 tuhat, mis on 13,2 tuhat põrsast ehk 2% enam kui eelmisel aastal. Sellest tulenevalt on oodata 2009. aasta I poolal sealihatoodangu edasist kasvu. Põrsa keskmine hind oli 2008. aastal 493 kr, mis on 7% madalam kui eelmisel aastal.

Veiseliha

Veiseid oli 31. detsembri seisuga 238,2 tuh, mis on 2,3 tuh looma ehk 1% võrra vähem kui eelmisel aastal. Lihatõugu veiste üldarv on pidevalt kasvanud ning PRIA registrisse oli neid 31. detsembri seisuga kantud 27,9 tuh. Kaheteistkümne registrisse kantud lihaveisetõu nimistus oli kõige enam aberdiin-anguse tõugu veiseid - 7 815, järgnesid herefordid - 7 355 ja limusiinid - 6 838. Veiseliha osatähtsus kogu lihatoodangust tapamassis oli 2008. aastal 20%. Ca 18 tuh veist müüdi kuni 3 kuu vanuselt välisriikidesse üleskasvatamiseks.

Vasikaid sündis 2008. aastal 103,7 tuh ja see on sama palju kui möödunud aastal.

Veiseliha toodeti 2008. aastal eluskaalus 26,8 tuh t, mis on 2,9 tuh t ehk 10% vähem kui eelmisel aastal. Lihatöötlemisettevõtete kokkuostetud 40 tuh veisest saadi 9,5 tuh t liha, mis on 428 t ehk 4% vähem kui eelmisel aastal.

Lamba- ja kitseliha

Lambaid ja kitsi oli 31. detsembri seisuga kokku 84 tuh, mis on 10% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal, kusjuures tuleb ära märkida, et kitsede arv on 400 looma võrra suurenenud. 2008. aastal toodeti lamba- ja kitseliha eluskaalus 1 027 t, mis on 327 t ehk 24% vähem kui eelmisel aastal. Samal ajal suurenes kokkuostetud lammaste ja kitsede arv. Kui 2007. aastal osteti kokku 2 300 lammast ja kitse ning neilt saadi 47,2 t liha, siis 2008. aasta kokkuost oli 2 700 looma ning neilt saadi 51,9 t liha, mis on 10% enam kui eelmisel aastal.

Linnuliha

Lindude arv oli 31. detsembri seisuga 1 743,3 tuh mis on 265,7 tuh ehk 18% võrra enam kui eelmisel aastal samal ajal. Lindude arvukuse suurenemine on tingitud soodsast turusituatsioonist, millele vastavalt on Eesti ainus linnuliha tootja AS Tallegg oma kanabroilerite arvu suurendanud. 2008. aastal toodeti linnuliha eluskaalus 18,5 tuh t, mis on 2,4 tuh t ehk 15% rohkem kui eelmisel aastal. Linnuliha osatähtsus kogu lihatoodangust (tapakaalus) oli 2008. aastal 18%.

3.3 Piima ja liha kokkuostuhinnad

Statistikaameti andmetel oli 2008. aasta piima keskmine kokkuostuhind 4 643 kr/t, mis on 441 kr/t ehk 10% kõrgem kui eelmisel aastal. Aasta lõpus piimatööstused aga vähendasid piima kokkuostuhinda ning piima osteti tootjatelt kokku erinevate hindadega sõltuvalt farmi suurusest ja asukohast. Raskemasse olukorda jäid väiksemad ning raskesti ligipääsevates paikades asuvad piimatootjad.

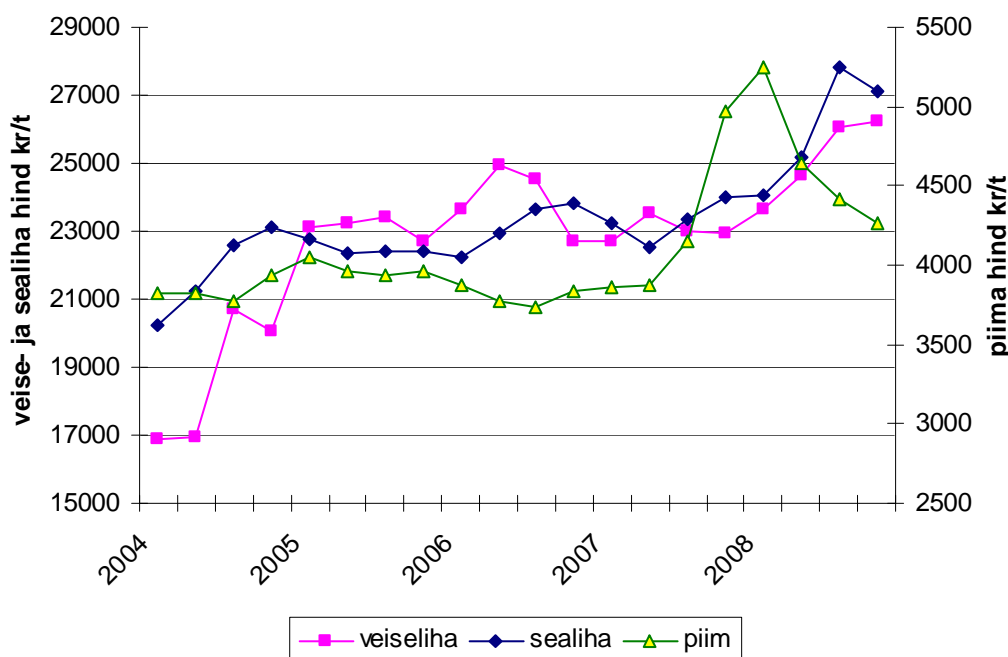
Veiseliha keskmine kokkuostuhind oli 2008. aastal 25 226 kr/t, 2007. aastal 23 031 kr/t. Seega maksti 2008. aastal veiseliha eest 2 195 kr/t ehk 9,5% enam kui eelmisel aastal.

Sealiha keskmine kokkuostuhind oli 2008. aastal 25 962 kr/t, mis on 2 676 kr/t ehk 11,5% kõrgem kui eelmisel aastal.

Lamba- ja kitseliha keskmine kokkuostuhind oli 2008. aastal 34 663 kr/t, mis on 955 kr/t ehk 3% kõrgem kui eelmisel aastal.

Piima ja liha kokkuostuhindade viimase viie aasta aegrida (joonis 7) näitab, et 2004. aasta jooksul toimunud suuremale hinnatõusule järgnes suhteliselt stabiilsete kokkuostuhindadega 2005. aasta ja 2006. aasta I pool. Ka 2007. aastal suuri muutusi kokkuostuhindade osas toimunud, välja arvatud piima kokkuostuhind, mis 2007. aasta viimases kvartalis oluliselt tõusis ning tõus jätkus ka 2008. aasta I kvartalis, kuid aasta jooksul hind pidevalt langes ning piima eest maksti IV kvartalis 19% vähem kui I

kvartalis. 2008. aasta IV kvartalis maksti piima eest keskmisena 4 263 kr/t. Nii veise- kui sealihahinnad 2008. aasta jooksul tõusid.

Joonis 7. Piima ja liha kokkuostuhinnad aastatel 2004 -2008

3.4 Munatootmine

2008. aastal toodeti mune 146,6 mln tk, mis on 7% vähem kui eelmisel aastal. Munatoodang on viimase viie aasta jooksul kolmandiku võrra vähenenud.

Suurimaks munatootmise vähenemise põhjuseks oli Newcastle'i haiguse puhang OÜ Abja Munas ning AS Talleggis (hukati veerand mln munakana). 2009. aasta alguseks on OÜ Abja Munas ja AS Talleggis munakanakasvatus taastunud.

Kui 2007. aastal oli keskmine munatoodang kana kohta 245 muna, siis 2008. aastal oli produktiivsus 280 muna, mis on parim näitaja 1992. aastast arvates.

3.5 Meetootmine

Statistikaameti andmetel oli 31. detsembril 2007. aastal Eestis kokku 30 tuh mesilasperet. 2007. aastal vähenes mesilasperede arv 2006. aastaga võrreldes 28% (8 300 mesilapere võrra).

Mesinike Liidu arvates võib 2007. aasta üheks mesilasperede arvukuse vähenemise põhjuseks olla mesinike kõrge vanus, kes vähendavad oma tootmist.

2007. aastal toodeti 705 t mett ning võrreldes 2006. aastaga vähenes meetoodang 32% (2008. aasta andmed ei ole veel avaldatud).

EKI andmetel oli 2008. aasta mee keskmiseks jaemüügihinnaks turgudel 82,5 kr/kg, mis oli 10% võrra kõrgem kui 2007. aastal. Üheks hinnatõusu põhjuseks oli mesinike arvates vihmane suvi, mille tõttu oli meesaak väiksem.

III kvartalis 2008 lõppes edukalt „Mee tootmise ja turustamise arendamise Eesti riikliku programmi 1. september 2007 - 31. august 2010“ esimene tegevusaasta. Aasta jooksul maksti välja 1,9 mln krooni, mis on 90,7% aastaks planeeritud summast.

Esimesel tegevusaastal peeti mesinikele ja meehuvilistele kokku 62 erinevat teabepäeva, toimus 3 vabariiklikku seminari, koostati 7 infolehte „Mesinik“ ning valmis neljas nõuandevihik „Mesilastarud“.

Piirkondliku mesilashaiguste seire käigus toimus mesilastarude langetisproovide kogumine ja analüüs.

Test- ja vaatlusmesilate arendustööst võttis osa 17 vaatlus- ja testmesilat. Aasta vältel toimusid vaatlused tarukaalu näitude dünaamika ja olulisemate ilmastikunäitajate osas.

Jätkus mesindustehnoloogia ja -tehnika arendamine - näiteks võrreldi korpustarude ning meekärgede eemaldamiseks erinevaid tehnilisi ja tehnoloogilisi lahendusi.

Varroatoosi monitooringu ja tõrjemeetodite meetmes jätkus Eesti erinevate piirkondade mesilastest varroadiagnostika raames kogutud andmete analüüs.

Mee kvaliteedi meetmest uuriti järgnevalt: 160st meeproovist organoleptiline analüüs, 120st meeproovist õietolmu analüüs, 160st meeproovist raskemetallide, jääkainete ja suhkrute sisaldust ning 30st proovist mee puhtuse ja jääkainete analüüs. Analüüsidega saadud andmed võimaldavad mesinikel hinnata mee kvaliteeti ja leida võimalusi, kuidas kvaliteeti tõsta.

Võrreldes eelmise mesindusprogrammiga (2004-2007) alustati esmakordselt arendustööd ka mesilasperede arvukuse suurendamiseks. Tõuparandustöö käigus muretseti 20 itaalia tõugu mesilasema ning 20 kraini tõugu mesilasema.

3.6 Turukorraldus

Kaubandusmeetmed. Aprillis väljastas PRIA ühe kvoodilitsentsi **veiseliha impordiks** varem määratud impordiõiguste alusel ning pikendas ühe litsentsi komisjoni määruse (EÜ) nr 313/2008 (millega kehtestatakse erand määrusest (EÜ) nr 1445/95 seoses Brasiiliast pärit veiseliha impordinõuetega) alusel. Juunis esitati üks impordiõiguste taotlus komisjoni määruse (EÜ) nr 412/2008 (millega avatakse töötlemiseks ettenähtud külmutatud veiseliha imporditariifikvoot ja sätestatakse selle haldamine) alusel. Juulis väljastas PRIA ühe impordilitsentsi külmutatud veiselihale importöörile määratud impordiõiguste alusel.

Eksporditoetusi veise- ja vasikalihale toodetele 2008. aastal ei taotletud ega makstud. 2008. aasta jooksul PRIA-le **sealiha ekspordi- ja impordilitsentsi** ega ka **eksporditoetuse** taotlusi ei esitatud.

Piimatoodete turukorralduse erakordselt soodsale 2007. aastale järgnenud 2008. aasta tõi turukorralduses kaasa muudatusi, mis kanduvad üle 2009. aastasse. 2008. aasta I poolaastal oli turuolukord veel 2007. aasta mõjust tingituna suhteliselt soodne ning Euroopa Liidu siseturuhindade ja maailmaturuhindade vahe olematu ning enamik turukorralduslike skeeme passiivses seisus. 2008. aasta II poolaastal halveneva turuolukorra tingimustes püsisid erinevates skeemides toetusemäärad veel nullis, kuid mitmed liikmesriigid hakkasid Euroopa Komisjoni survestama võimalike turukorralduslike abinõude rakendamise suunas. Sellegipoolest 2008. aastal enamik turukorraldusmeetmeid: või ja lõssipulbri sekkumiskokkuost, piimatoodete kasutustoetused ja eksporditoetused rakendamist ei leidnud ja määrad püsisid nullis. Tavapäraselt toimunud või eraladustamisest Eesti osa ei võtnud.

Piima tootmiskvootide süsteemis muutus Eestile eraldatud kvoodi kogus. Komisjon otsustas 1. aprillist 2008. aastal tõsta kõikide liikmesriikide piimakvoote 2% võrra ning seetõttu suurenes Eesti piimakvoot ca 13 tuh t võrra ja on 659 295 360 kg.

1-15. juulil 2008. aasta toimunud iga-aastase kvoodi suurendamise taotlemise tulemusel suurendati 303 kvoodiomaniku (ca neljandiku) tarnekvooti 17 600 t ja otseturustuskvooti 1 400 t võrra.

Eesti ei ole seni piimakvoodi täitmisele väga lähedale jõudnud ning tootjad ei ole kvoodi näol reaalselt toimivat piirangut tundnud. Tootmine on kvoodiaastatel küll kasvanud, kuid suurenenud on ka kvoot – suure hulga otseturustamiskvooti on tootjad muutnud ümber tööstusele tarnimise kvoodiks. 2006. aastal lisati Eesti kvoodile ligi 22 tuh t suurune nn restruktureerimise erireserv.

31. märtsil 2008 lõppenud kvoodiaastal tarnisid piimatootjad tööstustele 594,7 tuh t piima ehk 93,5% aastasest tarnekvoodist ja turustasid otse lõpptarbijatele 6,7 tuh t piima ehk 64,6% aastasest otseturustuskvoodist.

1. aprillil 2008 alanud piima kvoodiaastaks 2008/2009 Eestile määratud piima tootmiskvoot on peale liigiti muutmist PRIA andmeil 649 tuh t tarnekvooti ja 10,3 tuh t otseturustuskvooti.

Üheksa kuuga tarnisid piimatootjad tööstustele 458,2 tuh t piima (70,5% aastasest tarnekvoodist), mis on 6 tuh t rohkem kui eelmisel aastal sama ajaga, ning turustasid otse lõpptarbijatele 4,5 tuh t piima (44% aastasest otseturustuskvoodist), mis on ca 0,5 tuh t vähem kui eelmisel aastal samal perioodil.

2009. aasta alguse seisuga on Eestis 1 254 piima tootmiskvoodi omanikku, mis on 114 võrra ehk 8% vähem kui eelmisel aastal samal ajal.

Koolipiimatoetust on EL-s rakendatud alates 1977. aastast. Eestis hakati koolipiimatooteid toetama alates 2001. aastast ja EL-i koolipiimaskeemi rakendatakse 1. oktoobrist 2004. Programmi raames pakutavad tooted peavad olema valmistatud EL-s ning ostetud Eestis. Toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus kulude hüvitamiseks kahekuulise perioodi jooksul laste tegelikult tarbitud piima ja -toodete koguste alusel. Taotlusi võib esitada 6 kuu jooksul alates taotlemise aluseks oleva perioodi lõpust. Maksimaalne kogus, millele toetust on võimalik saada arvutatakse põhimõttel 250 ml piima või -toodet ühe õpilase kohta ühes õppepäevas. Tooteid, millele toetust taotletakse, ei tohi kasutada toidu valmistamiseks. Toetust saab taotleda piimale, maitsestatud piimale, hapupiimale ja maitsestatud hapupiimale (rasvasisaldusega 1,5-1,8%), maitsestatud jogurtile ning keefirile, mida pakutakse lasteaiastele, kooliõpilastele ning põhikooli baasil kutseõppeasutustes õppivatele õpilastele.

Koolipiimatoetust makstakse kahest erinevast eelarvest - EL ja Eesti riigieelarvest. Liikmesriikidele on jäetud õigus koolipiimaskeemis katta piimatoote tegeliku maksumuse ja EL poolt antavate toetusmäärade vahe osaliselt või täielikult riigieelarve vahenditest. Eesti on seda võimalust kasutanud. Toetusmäär muuteti viimati 2007. aastal, mil EL ja Eesti toetusmäär kokku tõusis 2,5% piimal 2007. aasta lõpuks 7,53 kr/l (eelnevalt oli see 6,20 kr/l).

Alates 1. juulist 2005 maksti Eesti riigi eelarvest 2005/2006 õppeaastal EL toetusele lisaks 3,34 kr/l. 2006/2007 õppeaastal tõusis see 3,55 kroonini, alates 1. juunist 2007 tõusis riigipoolne lisatoetus 3,61 kr/l ja viimane tõus leidis aset 2007. aasta novembri taotlusperioodist kui uueks toetusmääraks kehtestati 4,6 kr/l. 2008. aastal säilis Eesti toetusmäär muutumata.

2008. aastal 1. augustil jõustus komisjoni uus määrus (EÜ) nr 657/2008, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses haridusasutuste õpilaste piima ja teatavate piimatoodetega varustamise puhul antava ühenduse abiga.

Muudatused, mis kaasnesid antud määrusega, said alguse juba 2007. aastal piima minipaketi arutelu käigus, kui komisjon andis lubaduse täiendada toetatavate toodete

nimekirja uute toodetega. Lisaks uutele toodetele koolipiimatoetuse skeemis lisandus ka teisi muudatusi skeemi teistes punktides ning selleks, et viia vastavusse Eesti siseriiklikud õigusaktid uue määruse (EÜ) nr 657/2008 tingimustega, muudeti ka vastavaid õigusakte ja kolm varasemat õigusakti koondati üheks - põllumajandusministri 25. augusti 2008. aasta määruseks nr 88 „Nende piima ja piimatoodete loetelu, mille pakkumiseks koolipiimatoetust antakse, koolipiimatoetuse lisatoetuse määr, koolipiimatoetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord ning taotluse vormid“

Käesoleva aasta 1. septembrist Eestis kehtima hakanud õigusakti tähtsamateks muudatusteks koolipiimatoetuse skeemis on:

1. muudatused toodete osas;

Komisjoni määruse (EÜ) nr 657/2008 lisas 1 on välja toodud ühenduse abi saamise tingimustele vastavate toodete loetelu, mille põhjal liikmesriikidel on võimalik otsustada just nende riigile iseloomulikud ja parimad tooted. Sellest tulenevalt lisandub Eestis koolipiimaskeemi kaks uut toodet - keefir (rasvasisaldus 2,5%) ja maitsestatud hapupiim (rasvasisaldus vähemalt 1,5%). Lisaks tavatoodetele on koolipiimaskeemis abikõlbulikud ka laktoosivaba piim ja piimatooded.

2. abisaaja poolt makstavate maksimumhindade kaotamine;

Maksimumhindade kehtestamise nõue on muutunud liikmesriikidele vabatahtlikuks. Sellest tulenevalt Eestis maksimumhindasid, mida võib õpilaselt küsida koolipiimaskeemi raames toetatavate piima ja piimatoodete eest, enam ei kehtestata. Koolipiimaskeemis osalejad lähtuvad hinna kujundamisel turusituatsioonist.

3. Euroopa Liidu koolipiimateemaline plakat.

Kogemused on näidanud, et abisaajad ei ole piisavalt teadlikud EL osalusest koolipiima programmis. Seetõttu on vaja igas koolipiima programmis osalevas haridusasutuses teadvustada EL toetav roll ning see selgelt ära näidata, kasutades selleks plakateid. Kõigil koolipiimaskeemis osalejatel ja huvilistel on aga võimalus tutvuda ja osaleda uues Euroopa Komisjoni loodud piima ja koolipiima populariseerivas kampaanias „*Drink it up*“.

Koolipiima skeemi rakendamise esimese kooliaasta lõpuks (30.06.2005) oli PRIA andmeil heakskiidu saanud 414 taotlejat, tänu kellele sai koolipiima 134,5 tuh last, mis oli 53% maksimaalsest sihtrühmast. Teise kooliaasta 2005/2006 lõpuks oli programmiga ühinenud juba 860 õppeasutust 175,6 tuh lapsega (72% sihtrühmast), 2006. kalendriaasta lõpuks sai koolipiima 183,3 tuh last (77% sihtrühmast) ja 2007. aastal 186,3 tuh last. 2008/2009 kooliaasta alguseks oli koolipiimaskeemiga liitunud 923 haridusasutust laste koguarvuga 195,4 tuh, mis on ca 80% võimalikust sihtrühmast.

Tabel 7. Koolipiimatoetuse skeemiga liitunud õppeasutuste ja õpilaste arv seisuga detsember 2008

Õppeasutus	Õppeasutuste arv	Õpilaste arv
Lasteaiad	430	42 769
Lasteaed- põhikool	4	321
Lasteaed- algkool	52	3 999
Kutsekoolid- gümnaasiumid	197	111 477
Kutsekoolid	12	6 314
Põhikoolid	175	24 801
Algkoolid	65	10 837
KOKKU	935	200 518
Muutused võrreldes 2007. aastaga.	+52	+13 715

Allikas: PRIA

2004/2005 õppeaasta kohta maksti koolipiimatoetust välja 8,0 mln krooni, 2005/2006 õppeaastal 14,3 mln krooni, 2006/2007 õppeaastal 15,4 mln krooni. 2007/2008 õppeaastal tarbitud piimatoodete eest on koolipiimatoetust makstud 16,9 mln krooni. Sellest Euroopa Liidu toetus on 6,6 mln krooni ja Eesti riigi poolne lisatoetus 10,3 mln krooni.

3.7 2008. aasta loomakasvatusteaduses

2008. aastal anti Tartumaal Märjal käiku uus 125 lehmakohaga katselaut, kus lehmad on aastaringselt laudas vabapidamisel. Lisaks kasvatatakse noorkarja ja testitakse lihatõugu pulle. Lüpsmiseks kasutatakse 1x8 paralleellüpsiplatsi ning lüpsirobotit. Sõnnik eemaldatakse tiibskreeperte abil, söötmiseks kasutatakse söödaroboteid ning jõusööda automaate. Lehmi joodetakse automaatjootjatest. Katselaut on õppebaasiks üliõpilastele ning füsioloogiliste katsete ja embrüosiirdamise läbiviimiseks teadlastele. Tulevikus on katselaudas võimalik läbi viia noorte loomakasvatusalast täiendkoolitust, et teadlaste töö kiiremini praktikasse jõuaks.

EMÜ Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituudis olid 2008. a põhilisteks uurimisteedeks: suguselekteeritud sperma kasutamine soovitud soost järglaste saamiseks, embrüosiirdamine, pullide sperma kvaliteet ja selle hindamise täiustamine, lehmade ahtruse põhjused ja ravi, kõrgetoodanguliste piimalehmade sigimist mõjutavad tegurid, piimalehmade produktiivea geneetiline ja majanduslik hindamine, aretuse võimalused mastiidiresistentsuse suurendamiseks, Eesti põllumajandusloomade molekulaarne genotüüpiseerimine, piima valgulise koostise kujundamine ja Eesti loomatõugude geneetiline mitmekesisus.

4. Põllumajanduse majandusnäitajad

Põllumajanduse ja jahinduse lisandväärtuse osatähtsus kogu vabariigis loodud lisandväärtuses on viimase viie aasta jooksul pidevalt vähenenud. Põllumajanduse ja jahinduse lisandväärtuse osatähtsus vähenes 2007. aastal 2006. aastaga võrreldes 0,1 pp (tabel 8). 2008. aasta kolme kvartaliga loodud lisandväärtus põllumajanduses ja jahinduses kokku oli jooksevhindades 2 461,9 mln krooni, mis on võrreldes 2007. aasta sama perioodiga 192 mln krooni ehk 7% vähem.

Tabel 8. Põllumajanduse osatähtsus lisandväärtuses ja tööhõives 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Põllumajanduse ja jahinduse lisandväärtus jooksevhindades (mln krooni)	2 793,5	3 147,0	3 357,5	3 589,0	3 312,8
Osatähtsus lisandväärtuses (%)	2,3	2,4	2,2	1,9	1,8
Põllumajanduse ja jahinduse lisandväärtus 2000. aasta püsivhindades (mln krooni)	2 687,3	2 573,0	2 553,1	2 668,2	2 757,3
Osatähtsus lisandväärtuses (%)	2,5	2,3	2,0	1,9	1,8
Hõivatud põllumajanduses ja jahinduses (tuh)	25,9	24,2	23,4	23,2	20,9
Tööhõive (%)	4,4	4,1	3,8	3,6	3,2

Allikas: Statistikaamet

Põllumajanduse ja jahinduse tööhõive näitaja osas on toimunud pidev vähenemine ning 2007. aastal moodustas tööhõive põllumajanduse ja jahinduse tegevusalal kogu vabariigi tööhõivest vaid 3,2%.

4.1 Põllumajandussektori 2008. aasta esialgsed majanduslikud tulemused EAA alusel

Põllumajandussektori majandustulemusi makromajanduslikul tasandil hinnatakse põllumajanduse majandusarvestusega (*Economic Accounts for Agriculture – EAA*), mille arvestusmetoodika on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EÜ) nr 138/2004.

Esimene hinnang 2008. aasta tulemustele koostati 2008. aasta novembris ning teine 2009. aasta jaanuaris. Lõplikud põllumajanduse majandusarvestuse tulemused 2008. aasta kohta selguvad 2009. aasta septembris ning need koondab Statistikaamet.

2008. aasta majandustulemuste hindamisel kasutati Statistikaameti esialgseid andmeid põllumajandussaaduste kogutoodangu koguste kohta² ja Põllumajandusministeeriumi taime- ja loomakasvatusektori spetsialistide ekspertarvamusi.

Põllumajandussaaduste tootjahindade arvestamiseks kasutati Statistikaameti põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksit, välja arvatud teravili ja tehnilised kultuurid, mille puhul kasutati EKI põllumajandussaaduste kokkuostuhindade põhjal arvestatud hinnaindeksit. Vahetarbimise arvestuses kasutati Statistikaameti põllumajandussaaduste tootmisvahendite ostuhinnaindeksit.

Põllumajanduse majandusharu toodang (*output of the agricultural industry*) koosneb taime- ja loomakasvatustoodangust, põllumajanduslikest teenustöödest ning

² Statistikaameti pressiteade „Taimekasvatus 2008” (27.01.2009).

põllumajanduslike majapidamiste mittelahutatavatest mittepõllumajanduslikest kõrvaltegevustest.

2008. aasta põllumajanduse majandusharu toodangu väärtuseks koos tootetoetustega (ehk alushindades) kujunes esialgsetel andmetel 10,2 mld krooni, millest tootetoetused taime- ja loomakasvatusele moodustasid 2,5% (256,6 mln krooni) (tabel 9). Järgnevas tabelis on esitatud aastate 2004-2007 kohta Statistikaameti korrigeeritud andmed ning 2008. aasta esialgsed andmed.

Tabel 9. Põllumajanduse majandusliku arvestuse näitajad aastatel 2004-2008 (mln kr)

	2004	2005	2006	2007	2008*
Taimakasvatustoodang	2665,0	3304,9	3111,5	5046,0	3891,6
sh toetused taimekasvatusele	206,1	160,6	295,8	214,0	219,6
Loomakasvatustoodang	4121,2	4330,3	4568,7	4607,3	5336,2
sh toetused loomakasvatusele	189,3	177,9	238,0	28,6	37,0
Põllumajanduslikud teenustööd	138,1	177,4	159,9	179,8	188,5
Lahutamatu mittepõllumajanduslik kõrvaltootmine	593,1	767,3	843,3	786,6	802,2
Põllumajanduse majandusharu toodang alushinnas	7517,5	8579,9	8683,4	10619,9	10218,6
Vahetarbimine	4344,8	5120,8	5259,3	6275,1	7195,9
Brutolisandväärtus	3172,7	3459,2	3424,1	4344,7	3022,7
Põhivara kulum	666,8	777,1	921,9	1039,4	1073,0
Netolisandväärtus	2505,9	2682,1	2502,2	3305,3	1949,7
Muud toetused	822,0	1063,8	1208,9	1717,3	2065,0
Faktortulu (netolisandväärtus faktorhinnas)	3282,3	3698,2	3663,4	4972,4	3963,4
Ettevõtjatulu	2055,7	2243,1	1977,1	2878,8	1788,9

* esialgsed andmed, jaanuar 2009

Allikas: Statistikaamet, PM

Võrreldes 2007. aastaga vähenes toodangu väärtus alushinnas 3,8% ja tootjahinnas 4%, jäädes kogusummas siiski 2006. aastast 17,7% võrra kõrgemale tasemel, kogus vähenes 3,2%. Peamiselt mõjutas toodangu väärtuse vähenemist taimekasvatussaaduste toodangu väärtuse langus 23% võrreldes eelmise aastaga. Seda kompenseeris loomakasvatustoodangu väärtuse suurenemine 15,7% võrra. 2007. aastal oli kogutoodangu väärtuse tõus alushinnas võrreldes 2006. aastaga märkimisväärne – 22%. Kogutoodangu väärtus alushinnas on tootjahinnas langenud peale Euroopa Liiduga liitumist ainult 2006. aastal (-3%).

2008. aasta esialgsel hinnangul moodustas taimekasvatustoodang kogu põllumajanduse majandusharu kogutoodangu väärtusest 38,1%, mis on võrreldes eelmise aastaga 9,4 protsendipunkti (pp) vähenenud, ja loomakasvatustoodang 52,2%, mis on võrreldes eelmise aastaga 8,8 pp suurem. Põllumajanduslikud teenustööd moodustasid 1,7% ja lahutamatu mittepõllumajanduslik kõrvaltootmine 7,4%.

Taimakasvatustoodangu väärtus alushinnas vähenes 2008. aastal 23% ja moodustas 3,89 mld kr. Kui 2007. aastal suurenes teravilja kogutoodangu väärtus alushinnas 75% võrra, siis 2008. aastal oli vähenemine 34,6%, mis oli tingitud peamiselt keskmise tootjahinna langusest 36% võrra. Teravilja kogus vähenes hoolimata ebasoodsatest ilmastikutingimustest koristusperioodil vaid 2%. Enim vähenes kartuli, mis moodustas 6,3% taimekasvatustoodangu väärtusest, kogutoodangu väärtus (57%) 36%-lise kogutoodangu koguse ja 31%-lise hinnalanguse tulemusel. 2008. aasta

esialgsetel andmetel suurenes vaid puuviljade ja marjade kogutoodangu väärtus (79,5%).

Tabel 10. Taime- ja loomakasvatustoodangu osatähtsused 2007. ja 2008. aastal põllumajanduse majandusharu toodangus alushindades (%) ning muutus pp

	Osatähtsus 2007 toodangus, %		Osatähtsus 2008 toodangus, %		Muutus +/-, protsendipunkti	
Taimekasvatustoodang	47,5	100	38,1	100	-9,4	-
Teravili	23,0	48,4	15,6	41	-7,4	-7,4
Tehnilised kultuurid	6,9	14,5	6,8	17,9	-0,1	3,4
Söödakultuurid	6,0	12,6	6,5	17,1	+0,5	4,5
Köögi- ja aedviljad (sh lilled)	5,5	11,5	5,4	14,1	-0,1	2,6
Kartul	5,4	11,3	2,4	6,3	-3,0	-5
Puuviljad ja marjad	0,6	1,4	1,4	3,3	+0,8	1,9
Muu taimekasvatustoodang	0,1	0,3	0,1	0,3	0	0
Loomakasvatustoodang	43,4	100	52,2	100	8,8	-
<i>Loomad kokku</i>	<i>16,1</i>	<i>37,2</i>	<i>20,5</i>	<i>39,2</i>	<i>+4,4</i>	<i>2</i>
veised	3,4	7,9	4,6	8,6	+1,2	0,7
sead	9,6	22,2	12,2	23,2	+2,6	1
lambad ja kitsed	0,4	0,9	0,3	0,7	-0,1	-0,2
linnud	2,7	6,1	3,5	6,7	+0,8	0,6
hobused	0,02	0,05	0,02	0,05	0	0
<i>Loomakasvatussaadused</i>	<i>27,2</i>	<i>62,8</i>	<i>31,7</i>	<i>60,8</i>	<i>+4,5</i>	<i>-2</i>
munad	1,3	3,1	1,7	3,2	+0,4	0,1
toorpiim	24,6	56,7	28,7	54,9	+4,1	-1,8
Muud loomakasvatussaadused	1,3	3,0	1,3	2,7	0	-0,3
Põllumajanduslikud teenustööd	1,7	-	1,8	-	0,1	-
Lahutamatu mittepõllumajanduslik kõrvaltootmine	7,4	-	7,9	-	0,2	-
Põllumajanduse majandusharu toodang alushinnas	100	-	100	-	-	-

Allikas: PM

Taimekasvatustoodangu väärtus tootjahindades vähenes 24%, sh toodangu kogus vähenes 9,6% ning tootjahinnad vähenesid keskmiselt 15,9%. Tootetoetused suurenesid 2,6%. Teravilja osakaal taimekasvatustoodangus langes 7,4 pp võrra ja moodustas 41%. Vähenes ka kartuli kogutoodangu väärtuse osatähtsus 5 pp võrra, samal ajal kui tehniliste kultuuride (3,4 pp), söödakultuuride (4,5 pp), köögi- ja aedviljade (2,6 pp) ning puuviljade ja marjade (1,9 pp) osatähtsus suurenes.

Loomakasvatustoodangu väärtus alushinnas, kus arvesse võetakse nii tapetud loomade eluskaal kui ka elusmassi-iive ja loomakasvatussaadused ning tootmisega seotud toetused, suurenes 2008. aastal võrreldes eelmise aastaga 15,7%. Enim suurenes lindude toodangu väärtus (27%). Vähenes vaid lammaste ja kitsede toodangu väärtus (17%). Toodangu maht suurenes 1,8% ja tootjahinnad tõusid 13,7%, tootmisega seotud toetused kasvasid 29,4%.

Loomakasvatustoodangu struktuuris olulisi muutusi 2008. aastal ei toimunud. Jätkuvalt moodustab põhilise osa (54,9%) loomakasvatustoodangust toorpiim, mille osatähtsus võrreldes 2007. aastaga vähenes 1,8 pp.

Põllumajanduslike teenustööde väärtus suurenes 5% ja mittelahutavate mittepõllumajanduslike kõrvaltegevuste väärtus suurenes 2%.

Vahetarbimise, milles sisalduvad kõik tootmiseks vajalikud sisendid - seemned, energia, väetis, taimekaitsevahendid, veterinaarkulud, sööt, seadmete ja ehitiste korrashoid ning põllumajanduslikud teenustööd, väärtuseks kujunes 2008. aastal esialgsetel andmetel 7,195 mld krooni, mis on võrreldes 2007. aastaga 15% suurem. Võrreldes 2007. aastaga suurenes vahetarbimise väärtuse osatähtsus põllumajanduse majandusharu toodangus alushindades 59,1%lt 70,4%-le ehk 11,3 pp võrra. Enim suurenesid kulutused väetistele (61%), seemnetele ja istikutele (56,8%) ja energiale (14%). Suurima osa vahetarbimisest moodustasid sööt (54,6%) ja energia (14%).

Põllumajanduse majandusharu toodangu väärtuse vähenemine 3,8% ja vahetarbimise väärtuse suurenemine 15% võrra on tinginud brutolisandväärtuse 30%-lise kahanemise võrreldes 2007. aastaga. Lisaks sellele suurenes põhivara kulum 3% võrra, mille tulemusel vähenes netolisandväärtus 41%. Nii madalal tasemel oli antud näitaja viimati 2003. aastal (1,86 mld krooni).

Muud tootmistoetused³ - ebasoodsamate piirkondade toetus, põllumajanduslik keskkonnatoetus, põllumajandusmaa metsastamistoetus, elatustalude kohanemise toetus, Natura 2000 põllumajandusmaa kohta antav keskkonnavalaste kitsendustega piirkondade toetus, põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetus, ühtne pindalatoetus, tootmise kohustusest lahtiseotud täiendavad otsetoetused ja muud riiklikud toetused - suurenesid 1,72 mld kroonilt 2007. aastal 2,06 mld kroonini 2008. aastal ehk 20,2%.

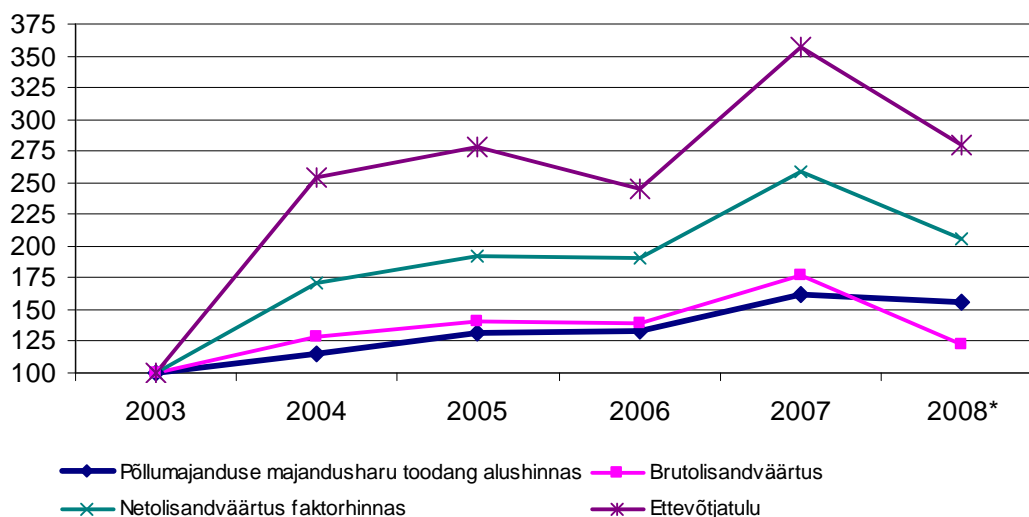
Tulenevalt muude tootmistoetuste suurenemisest ei olnud faktortulu (netolisandväärtus faktorhinnas koos muude tootmistoetustega ja ilma muude maksudeta), mis mõõdab hüvitust kõigi kasutatud tootmisteguritele (maa, töö, kapital), langus võrreldes muude tulemusnäitajatega nii ulatuslik ja jäi 20% tasemele. Ka näitaja väärtus jäi 8% kõrgemaks 2006. aasta tasemest.

Lisaks faktortulu vähenemisele kallines tootmistegurite kasutamine - töötasud suurenesid 25%, rendikulud 22% ja intressid 4%, mille tulemusel ettevõtjatulu langes 2007. aastaga võrreldes 38%. 2008. tasemest madalam oli ettevõtjatulu viimati 2003. aastal.

Joonisel 8 kajastub põllumajanduse majandusharu toodangu väärtuse (alushinnas), brutolisandväärtuse, faktortulu (netolisandväärtus faktorhinnas) ja ettevõtjatulu muutust aastatel 2004-2008. 2004. aastal mõjutas majandustulemusi EL-ga liitumine ja sellega kaasnenud toetuste suurenemine ning müügihindade tõus (piima kokkuostuhind tõusis 33,2%), mis tõi kaasa ka ettevõtjatulu märkimisväärse suurenemise. 2005. aastal areng enam nii kiire ei olnud. Tulukuse näitajate tõusu aeglustas sisendihindade, eelkõige kütuse ja elektrienergia hinna kiire tõus, mis suurendas ka söötadele tehtavaid kulusid. 2006. aasta esialgsete tulemuste kohaselt tulukuse näitajad langesid tulenevalt sisendihindade keskmisest 3%lisest tõusust ja toodangu väärtuse vähenemisest, vaatamata sellele, et toetused jätkuvalt suurenesid.

2007. aastal tõusis ettevõtjatulu taimekasvatustoodangu suurenemise ja põllumajandustoodete hinnatõusu mõjul 46%. Põllumajandustoodete hind tõusis 2007. aastal võrreldes 2006. aastaga keskmiselt 14% ja toodete tootmiseks kasutatud sisendite hind keskmiselt 10,5%.

³ Toetused on arvestatud tekkepõhist arvestusprintsipi kasutades vastavalt komisjoni määruse (EÜ) nr 138/2004

* 2008 andmed esialgsed

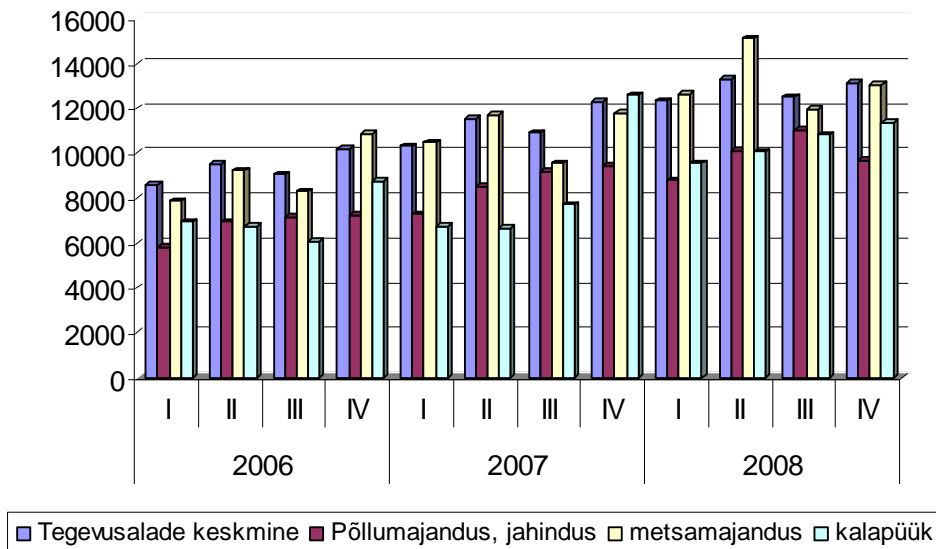
Joonis 8. Põllumajanduse majandusarvestuse näitajate muutumine aastatel 2004-2008, (aasta 2003 =100).

2008. aasta ülemaailmne majanduskriis, põllumajandustoodete hinnalangus II poolaastal ja ebasoodsad ilmastikutingimused koristusperioodil viisid ka põllumajanduse sissetulekute vähenemiseni. Põllumajandustoodete tootjahind langes keskmiselt 0,8%, samal ajal kui sisendite keskmine hinnatõus ulatus 17,4%ni.

4.2 Palk ning põllumajandussaaduste tootjahinna ja tootmisvahendite ostuhinna indeksid

Keskmine brutokuupalk põllumajanduse ja jahinduse tegevusalal oli Statistikaameti andmetel 2008. aasta IV kvartalis 9 708 krooni, moodustades vabariigi keskmisest tasemest 74% (13 117). Võrreldes 2008. aasta III kvartaliga oli IV kvartali palk põllumajanduses ja jahinduses 1 304 krooni ehk 12% võrra väiksem, kuid võrreldes 2007. aasta IV kvartaliga 301 krooni ehk 3% võrra suurem.

Kui võrrelda põllumajanduse ja jahinduse tegevusala brutokuupalka kvartalite lõikes aastatel 2006-2008 teiste maapiirkonnas enamlevinud majandusharudega (joonis 9), siis selgub, et metsamajanduses ja -varumises on palgad olnud 30-40% kõrgemad kui põllumajanduse ja jahinduse tegevusalal. Kalapüüügiga teenitud brutokuupalk on olnud samal tasemel kui põllumajanduses ja jahinduses.

Joonis 9. Keskmise brutokuupalk kvartalite lõikes aastatel 2006-2008 kroonides

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeks iseloomustab Eestis toodetud põllumajandussaaduste müügihindade muutust.

Tabel 11. Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi muutus 2007. ja 2008. aastal võrreldes eelnenud aastaga

	Muutus, % 2007. a võrreldes 2006. a	Muutus, % 2008. a võrreldes 2007.a
Taimekasvatus	22,5	10,0
Teravili (k.a. seeme)	46.8	7.7
Tehnilised kultuurid	21.1	30.2
Värske puuvili ja marjad	2.7	44.2
Köögivil ja aiandussaadused	6.4	4.6
Kartul (k.a. seeme)	20.7	-16.6
Loomakasvatus	6.0	13.0
Loomad lihaks	0.9	11.7
Piim	8.5	12.2
Munad	8.5	26.5
Kokku	8.9	12.4

Allikas: Statistikaamet

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi muutus 2008. aastal võrreldes 2007. aastaga oli 12,4% (2007. aastal oli kasv võrreldes 2006. aastaga 8,9%), sealhulgas taimekasvatuses 10,0% ja loomakasvatuses 13,0%.

Kui vaadata olukorda, mis oli tootjal 2008. aastal kasvanud saagi realiseerimisel, siis sellest annab ülevaate III ja IV kvartali võrdlemine 2007. aasta vastavate kvartalitega. Teravilja tootjahinnaindeksi muutus 2008. aasta III kvartalis võrreldes 2007. aasta III kvartaliga oli -2,8%, suurim langus oli aga kartuli (-13,3%) osas.

Tabel 12. Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi muutus 2008. aasta III kvartalis võrreldes eelmise aasta III kvartaliga

Põllumajandussaadus	Osakaal %	Muutus, % III kvartal 2007- III kvartal 2008	Muutus, % IV kvartal 2007- IV kvartal 2008
Taimakasvatus	17,0	9,8	-11,3
Teravili (k.a. seeme)	7,6	-2,8	-30,1
Tehnilised kultuurid	3,8	33,7	-17,7
Köögivilid ja aiandussaadused	5,2	11,2	7,7
Kartul (k.a. seeme)	0,7	-13,3	16,4
Loomakasvatus	82,3	13,4	-2,9
Veised lihaks	4,7	17,2	20,1
Sead lihaks	21,2	17,4	11,1
Piim	45,8	9,3	-9,9
Munad	7,7	34,4	-1,9
Kokku	100,0	12,7	-4,6

Allikas: Statistikaamet

2008. aasta IV kvartali tootjahinnaindeks kokku võrreldes 2007. aasta IV kvartaliga langes 4,6%. Eriti suur oli langus teravilja osas – 30,1% ning oluliselt langes ka piima tootjahinnaindeks – 9,9%.

Tabel 13. Põllumajandussaaduste tootmise vahendite ostuhinnaindeksi muutus 2007. ja 2008. aastal võrreldes eelnenud aastaga

	Muutus, % 2007. a võrreldes 2006. a	Muutus, % 2008. a võrreldes 2007. a
Seeme	1.6	12.7
Energia, kütus, määrdeained	4.4	16.1
Väetis ja pinnaseparandaja	5.7	57.9
Taimekaitsevahendid	0.5	7.9
Veterinaarkulud	3.6	0.0
Loomasööt	18.3	18.7
Seadmete hooldus, remont ja materjalid	2.1	3.0
Ehitiste hooldus ja remont	14.7	3.7
Muud kaubad ja teenused	6.1	4.8
Kokku	9.7	15.9

Allikas: Statistikaamet

Põllumajandussaaduste tootmise vahendite ostuhinnaindeks, mis iseloomustab põllumajandusäriühingute kuluartiklite hinnamuutusi, kasvas 2008. aastal võrreldes eelmise aastaga 15,9% (2007. aastal oli kasv võrreldes 2006. aastaga 9,7%). Suurim hinnaindeksi tõus oli väetise ja pinnaseparandaja (57,9%), loomasööda (18,7%) ning energia, kütuse ja määrdeainete (16,1%) osas.

Põllumajandussaaduste tootjahinna indeks suurenes 2008. aastal võrreldes eelmise aastaga 12,4% ning põllumajandussaaduste tootmise vahendite ostuhinna indeks kasvas 15,9%, mis tähendab, et tootmisvahendite hinnad kallinesid enam kui põllumajandussaaduste realiseerimishinnad.

4.3 Ühtne pindalatoetus ja täiendavad otsetoetused

EL ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) I samba moodustavad otsetoetused ja turukorraldusmeetmed.

ÜPP raames kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks on kehtestatud nõukogu määrusega (EÜ) nr 1782/2003 ja sellele tuginevate komisjoni rakendusmäärustega (EÜ) nr 795/2004, (EÜ) nr 796/2004 ja (EÜ) nr 1973/2004.

Eestis on otsetoetuste maksmisel rakendatud lihtsustatud skeemi, kus EL eelarvevahenditest eraldatav otsetoetuste kogusumma makstakse välja ühtse pindalatoetusena (ÜPT). Lisaks ÜPTle maksti 2008. aastal EL eelarvest ka toetust energiakultuuride kasvatamise eest vastavalt 2007. a esitatud taotlustele. Nimetatud skeem kehtib ka 2008. ja 2009. aastal.

EL vahenditest makstav otsetoetuste tase on arvatud vastavalt 30. aprillil 2004. aastal EL-is kehtinud toetustele ja liikmesriigile määratud toetusõigustele ning see summa suureneb aasta-aastalt jõudes 2013. aastal 100%-ni.

Eesti põllumajandustootjatele EL eelarvest ÜPTna makstav summa on suurenenud 2004. aasta 25% tasemelt 2008. aasta 50% tasemele. Vastavad summad on esitatud tabelis 14.

Tabel 14. ÜPT ja täiendavateks otsetoetusteks määratud summad aastatel 2004-2008 (mln kroonides)

Toetused	2004	2005	2006	2007	2008
ÜPT	332,17	431,96	532,44	630,96	790,16
Põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus	205,04	160,36	292,32	x	x
Põllukultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus	x	x	x	214,03	213,94
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	x	x	x	103,32	116,52
Heinaseemne täiendav otsetoetus	x	x	x	x	0,79
Ammlehma kasvatamise täiendav otsetoetus	76,85	7,52	13,60	20,57	28,14
Veise kasvatamise täiendav otsetoetus		55,25	59,15	x	x
Veiste loomühikute (LÜ) alusel makstav täiendav otsetoetus	x	x	x	93,28	113,92
Piimalehma kasvatamise täiendav otsetoetus	108,79*	109,66	157,51	x	x
Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	x	x	x	252,17	276,80
Ute kasvatamise täiendav otsetoetus	4,13	5,47	6,53	8,09	8,90
Ute täiendav otsetoetus	x	x	x	x	1,85
Täiendavad otsetoetused kokku	394,81	338,26	529,10	691,46	760,86
Kokku	726,98	770,22	1061,54	1322,41	1551,02

* 2004a rahvuslik skeem, maksti enne EL liitumist.

Allikas: PRIA, PM

Uued liikmesriigid (EL-12) saavad maksta ka täiendavaid otsetoetusi riigieelarvest. Täiendavate otsetoetuste osas tehti oluline muudatus 2007. aastal, kui lõppes EL-15

üleminekuperiood ühtse otsemaksete kava rakendamisele. See tähendab, et kõiki tootmisega seotud otsetoetusi võib igas EL-27 liikmesriigis rakendada ühesugusel tasemel. Seega, kui aastatel 2004-2006 maksti Eestis täiendavaid otsetoetusi põllumajanduskultuuride, veiste, piimalehmade ja uttede kasvatamise eest, siis 2007. aastal otsustati, võttes arvesse nõukogu määruses (EÜ) nr 1782/2003 artiklites 66-68 antud võimalusi, maksta Eestis täiendavat otsetoetust põllukultuuride, ammalehmade ja uttede kasvatamise eest.

Ülejäänud toetused seoti taotlemise aasta tootmise kohustusest lahti ja taotlejale jäi vaid vastavalt nõukogu määruse (EÜ) 1782/2003 artiklis 2 sätestatule kohustus tegeleda mistahes põllumajandusliku tegevusega (st kasvatada põllumajanduslooma või -kultuuri ja hoida tema kasutuses olevat põllumajandusmaad heades põllumajandus- ja keskkonnaningimustes).

2008. aastal rakendati viit taotlemise aasta tootmise kohustusest lahtiseotud täiendavate otsetoetuste skeemi – põllumajanduskultuuride, heinaseemne, veiste loomühikute (LÜ), piima tootmiskvoodi alusel makstav ja ute täiendav otsetoetus.

ÜPT ja täiendavate otsetoetuste maksimaalsed toetustasemed, toetuse õigused, baaspinnad ja ajalooliste referentside kehtestamise alused on esitatud tabelis 15.

Tabel 15. Ühtse pindalatoetuse (ÜPT) ja täiendavate otsetoetuste lubatavad toetustasemed 2008. aastal ja kehtivad toetusõigused

	Maksimaalne toetuse tase 2008. aastal	Toetuse õigused, baaspinnad, ajaloolised referentsid
1) ÜPT	50%	800 000 ha
2) põllukultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus	25%	362 827 ha
3) põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	55%	2006. aastal kindlaksmääratud hektarid ¹
4) heinaseemne täiendav otsetoetus	Liitumiseelne tase +10% EL tasemest	2006. aastal kindlaksmääratud hektarid ¹
5) ammalehma kasvatamise täiendav otsetoetus	80%	13 416 ammalehma
6) veiste loomühikute alusel makstav täiendav otsetoetus	80%	2007. aastal toetusõiguslikuks tunnistatud veiste LÜ-d või 2006. aasta kindlaksmääratud LÜ-d ²
7) piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	100%	31. märtsi 2007. aasta määratud piima tootmiskvoot ⁴
8) ute kasvatamise täiendav otsetoetus	50%	48 000 utte
9) ute täiendav otsetoetus	30%	2007. aastal kindlaksmääratud uttede arv või 2007. aasta 31. detsembriks üle antud toetusõiguslike uttede arv ²

1- vastavalt põllumajandusministri 10. aprilli 2008. aasta määrusele nr 30 „Ühtse pindalatoetuse, põllukultuuri kasvatamise ja põllumajanduskultuuri ja heinaseemne täiendava otsetoetuse saamise nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” § 9 ja § 10

2- vastavalt põllumajandusministri 22. veebruari 2008. aasta määrusele nr 15 „Loomakasvatuse täiendava otsetoetuse saamise täpsemad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” § 3, § 4, ja §5.

Allikas: PM

Nimetatud toetuse õiguste mahu ületamisel vähendatakse ühikumäärasid võrdeliselt kõigil tootjatel.

ÜPT ja täiendavate otsetoetuste saamise täpsemad nõuded ning toetuse ja taotluse menetlemise korrad kehtestab põllumajandusminister vastavate määrustega. Igal

aastal kehtestab põllumajandusminister oma käskkirjaga igale täiendavale otsetoetusele ühikumäära, mis on esitatud tabelis 16.

Tabel 16. ÜPT ja täiendavate otsetoetuste ühikumäärad 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
ÜPT (kr/ha)	414,00	526,65	659,80	759,72	932,61
Põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus (kr/ha)	632,80 ¹	470,20	836,90	x	x
Põllukultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus (kr/ha)	x	x	x	588,00	538,50
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus (kr/ha)	x	x	x	292,47	340,80
Heinaseemne täiendav otsetoetus (kr/ha)	x	x	x	x	579,20
Ammlehma kasvatamise täiendav otsetoetus (kr/veis)	1084 (koef1,4)	1364,00	1784,80	1889,00	2013,00
Veise kasvatamise täiendav otsetoetus (kr/koef 1)	774,30	791,80	759,90	x	x
Veiste loomühikute alusel makstav täiendav otsetoetus (kr/lü)	x	x	x	1230,00	1525,00
Piimalehma kasvatamise täiendav otsetoetus	1065 kr/lehm ²	1029,34 kr/lehm	0,26 (kr/kg)	x	x
Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus (kr/kvoodi kg)	x	x	x	0,40	0,44
Ute kasvatamise täiendav otsetoetus (kr/utt)	219,30 ³	214,00	221,30	219,00	219,00
Ute täiendav otsetoetus (kr/utt)	x	x	x	x	53,00

1 – sertifitseeritud heinaseemnekasvatuse täiendav otsetoetus: kõrrelised 752,32 kr/ha, libliköielised 1140,44 kr/ha

2 - rahvuslik skeem, maksti enne EL liitumist

3 - 2004. a lamba kasvatamise täiendav otsetoetus

Allikas: PM

Tabelis 17 on aastatel 2004-2008 ÜPT ja täiendavate otsetoetuste taotlemisel heakskiidetud taotluste arv ja heakskiidetud taotlustel märgitud pinna suurus (ha), loomade või loomühikute (LÜ) arv ning piima tootmiskvoot (t).

ÜPTd ja täiendavaid otsetoetusi on Eestis makstud viis aastat. Võrreldes 2004. aastaga on 2008. aastal ÜPT heakskiidetud taotluste arv vähenenud 8,4%, samal ajal on aga heakskiidetud pind suurenenud 5,5%. Vähenenud on ka põllumajanduskultuuri (alates 2007. aastast põllukultuuri) kasvatamise täiendava otsetoetuse heakskiidetud taotluste arv võrreldes 2004. aastaga 16,2%, kuid pind taotlustel on suurenenud 22,5%. 2008. aastal ületas põllukultuuride kasvupind Eestile EL liitumislepingus määratud baaspinda 34 588 ha võrra, mille tulemusel selle toetuse ühikumäära vähendati.

Ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse taotluste ja toetust saanud veiste arvu kasv on jätkuvalt tõusuteel. 2008. aastal oli taotlejaid 67% ja ammlehmi 2,5 korda enam kui 2005. aastal, mil alustati ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse maksmist eraldiseisva toetusena. Võrreldes 2007. aastaga on suurenenud ammlehmade arv, kelle kohta taotletakse toetust, 28,4% ja vastavate taotluste arv 7,1%.

Ka lambakasvatuse on vaadeldaval perioodil oluliselt arenenud. Võrreldes 2004. aastaga on ute kasvatamise täiendava otsetoetuse heakskiidetud taotluste arv suurenenud 25% (2008. aastal taotluste arv võrreldes 2007. aastaga vähenes 1,2%), toetust saanud utede arv on aga pidevalt suurenenud (võrreldes 2004. aastaga 2,1 korda ja 2007. aastaga 10%).

Tabel 17. ÜPT ja täiendavate otsetoetuste heakskiidetud taotluste ja nendel kindlaksmääratud ühikute arv 2004-2008.

		2004	2005	2006	2007	2008
ÜPT	Taotluste arv	18 597	18 687	17 884	17 336	17 039
	Pind (ha)	803 715	824 396	811 603	832 091	848 307
Põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus	Taotluste arv	7 849	7 406	6 479	x	x
	Pind (ha)	324 342	341 259	349 453	x	x
Põllukultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x	x	x	6 743	6 585
	Pind (ha)	x	x	x	364 183	397 415
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x	x	x	6 455	6 191
	Pind (ha)	x	x	x	353 264	341 906
Heinaseemne täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x	x	x	x	52,00
	Pind (ha)	x	x	x	x	1 373
Ammlehma kasvatamise täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x*	704	855	1 099	1 177
	Veiste arv	x*	5523	7621	10 890	13 982
Veise kasvatamise täiendav otsetoetus	Taotluste arv	6 254	6 920	6 269	x	x
	Veiste arv	132 829	221 675	122 755	x	x
Veiste LÜ alusel makstav täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x	x	x	5 324	5 018
	LÜ arv	x	x	x	75 841	74 702
Piimalehma kasvatamise täiendav otsetoetus**	Taotluste arv	2 627	x	1 620	1453	x
	Veiste arv	101 144	106 531	98 970	x	x
Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x	x	x	1 453	1 433
	Tootmiskvoot, t	x	x	x	630 420	629 089
Ute kasvatamise täiendav otsetoetus	Taotluste arv	729	879	888	925	914
	Uttede arv	18 945	25 616	29 551	36 947	40 825
Ute täiendav otsetoetus	Taotluste arv	x	x	x	x	832
	Uttede arv	x	x	x	x	34 843

* 2004. maksti ammalehmadele toetust veise kasvatamise täiendava otsetoetuse raames,

** 2005 a maksti piimalehma kasvatamise täiendavat otsetoetust veise kasvatamise täiendava otsetoetuse ühe osana ja eraldi taotlejate arvu välja tooda. 2006. a maksti toetust piima tootmiskvoodi kg kohta, kuid tabelis on esitatud piimalehmade arv.

Allikas: PRIA

ÜPT-d määrati 2008. aastal 790,16 mln krooni, mis on 25,2% enam kui 2007. aastal, ja 2,3 korda enam kui 2004. aastal. Täiendavateks otsetoetusteks määratud summa

suurenes 2008. aastal 760,86 mln kroonini, mis on 10% rohkem kui 2007. aastal ja 92,7% rohkem kui 2004. aastal.

Täiendavatest otsetoetustest määrati 2008. aastal 56,5% loomakasvatusele ja 43,5% taimekasvatusele. 2007. aastal määrati loomakasvatusele 54,1% ja taimekasvatusele 45,9% täiendavatest otsetoetustest. 2004. aastal olid osatähtsused vastavalt 48% ja 52%.

Kokku määrati otsetoetusteks 2008. aastal 1 551 mln kr ja seda on 17,3% enam kui 2007. aastal ja 2,1 korda enam kui 2004. aastal.

Ühtse pindalatoetuse ja täiendavate otsetoetuste määramisest 2008. aastal maakondade lõikes annab tabel 18. Võrreldes 2007. aastaga suurenesid toetussummad enim Ida-Virumaal (27,4%) ja Hiiumaal (22,9%).

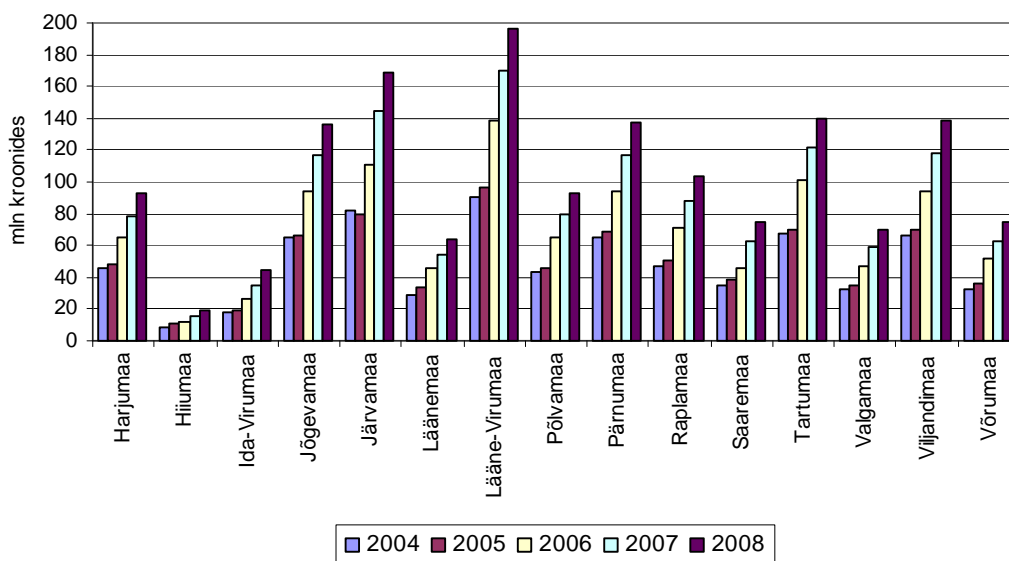
Tabel 18. ÜPT ja täiendavad otsetoetused maakondade lõikes 2008. aastal

	Määratud summa (mln kr)	Osatähtsus %	Muutus 2008/2007 %
Harjumaa	92,7	6,0	18,2
Hiiumaa	18,7	1,2	22,9
Ida-Virumaa	45,0	2,9	27,4
Jõgevamaa	136,0	8,8	16,4
Järvamaa	168,4	10,9	16,7
Läänemaa	64,0	4,1	19,1
Lääne-Virumaa	195,8	12,6	15,3
Põlvamaa	92,2	5,9	16,4
Pärnumaa	137,1	8,8	17,3
Raplamaa	103,5	6,7	17,6
Saaremaa	74,8	4,8	20,1
Tartumaa	139,6	9,0	15,2
Valgamaa	70,1	4,5	17,9
Viljandimaa	138,2	8,9	16,5
Võrumaa	75,0	4,8	18,5
Kokku	1 551,0	100	17,3

Allikas: PRIA

ÜPT-d ja täiendavaid otsetoetusi määrati 2008. aastal maakondade lõikes kõige enam Lääne-Virumaale (195,8 mln kr) ja Järvamaale (168,4 mln kr) - need maakonnad on saanud enim toetusi ka aastatel 2004-2008 (joonis 10).

Kõige vähem määrati ühtset pindalatoetust ja täiendavaid otsetoetusi Hiiumaal (18,72 mln kr) ja Ida-Virumaal (45 mln kr).

Joonis 10. ÜPT ja täiendavad otsetoetused maakondade lõikes aastatel 2004 – 2008

Ühtse pindalatoetuse saamiseks laekus 2008. aastal 17 231 taotlust, millest kiideti heaks 17 039. Kokku määrati ühtset pindalatoetust 2008. aastal 790,16 mln krooni 848 307 ha kohta. Määratud ÜPT summa suurenes võrreldes 2007. aastaga 25,2%, heakskiidetud pind vaid 2%.

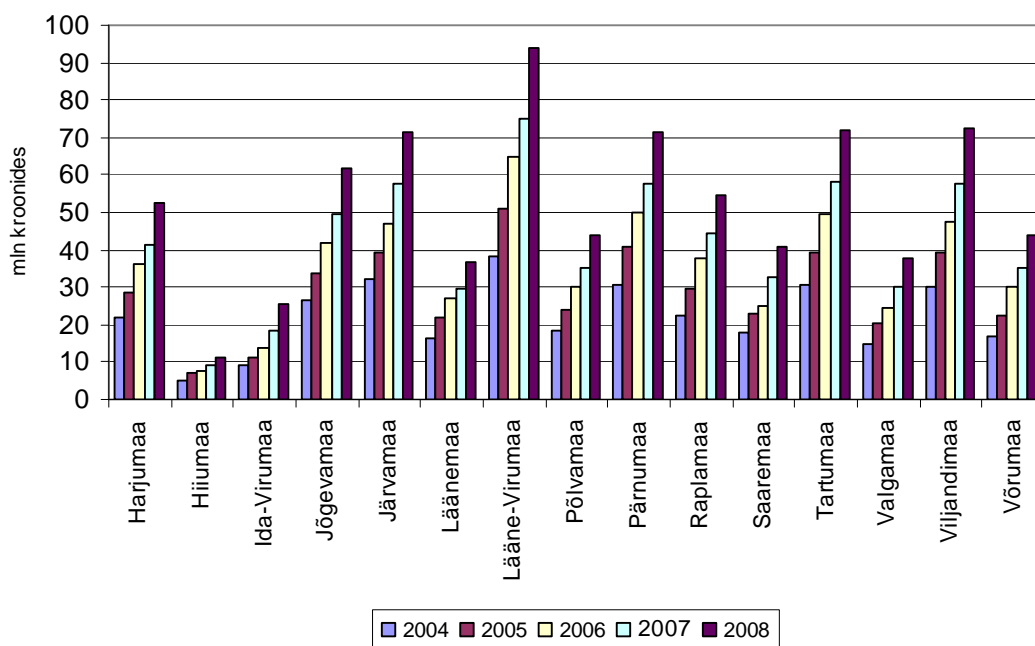
Tabel 19. Ühtse pindalatoetuse taotlemine ja määramine maakondade lõikes 2008. aastal

Maakond	Taotluste arv		Pind heakskiidetud taotlustel (ha)	Määratud summa (mln kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heakskiidetud			
Harju	917	906	56 380	52,47	6,6
Hiiu	399	396	12 052	11,23	1,4
Ida-Viru	624	620	27 561	25,67	3,2
Jõgeva	1 128	1117	66 452	61,91	7,8
Järva	778	774	76 794	71,54	9,1
Lääne	828	822	39 431	36,74	4,6
Lääne-Viru	1 176	1169	100 725	93,89	11,9
Põlva	1 274	1256	46 882	43,67	5,5
Pärnu	1 667	1 652	76 555	71,28	9,0
Rapla	1 161	1146	58 585	54,57	6,9
Saare	1 303	1283	43 716	40,70	5,2
Tartu	1 459	1438	77 498	72,17	9,1
Valga	1 177	1160	40 532	37,76	4,8
Viljandi	1 286	1274	77 903	72,60	9,2
Võru	2 054	2026	47 240	43,96	5,6
Kokku	17231	17039	848 307	790,16	100,00

Allikas: PRIA

Kõige vähem laekus taotlusi Hiiumaal (399), kõige enam Võrumaal (2 054). Võrumaal oli keskmine pind taotluse kohta teiste maakondadega võrreldes kõige väiksem - 23,32 ha. Suurim oli keskmine pind taotluse kohta Järvamaal (99,2 ha). Kõigi maakondade lõikes oli ühe heakskiidetud taotluse kohta keskmiselt 49,79 ha ÜPT tingimustele vastavat maad. Võrreldes 2007. aastaga, kui keskmine pind ühe taotleja kohta oli 48 ha, oli suurenemine 2008. aastal 3,5%.

Enim määrati 2008. aastal ÜPTd Lääne- Virumaale (93,88 mln kr), mis moodustab 11,9% määratud kogusummast. Väikseim toetussumma kokku määrati Hiiumaale (11,23 mln kr), mis on vaid 1,4% ühtse pindalatoetuse määratud kogusummast.

Joonis 11. Ühtse pindalatoetuse määramine maakondade lõikes aastatel 2004 - 2008

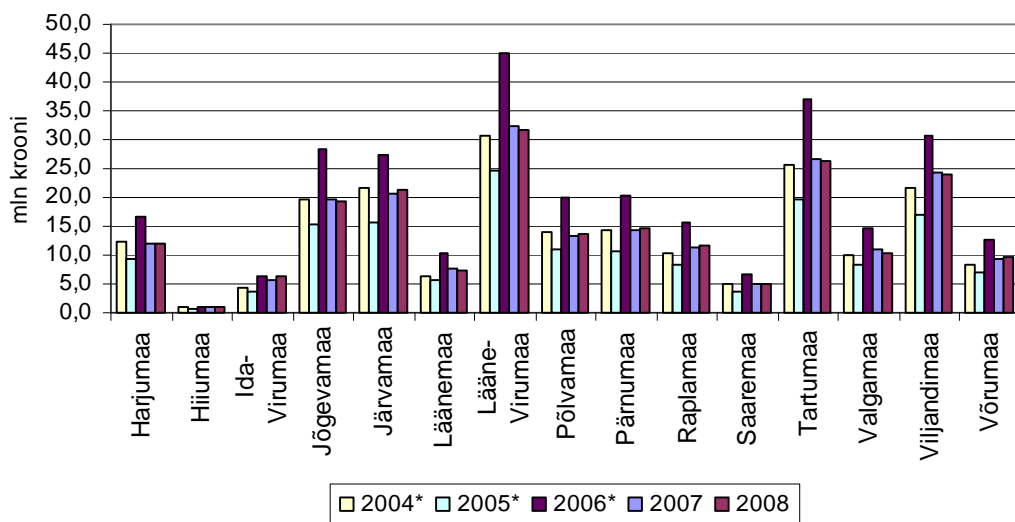
Põllukultuuri kasvatamise täiendav otsetoetus on tootmisega seotud toetus ja seda maksti Euroopa Nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 IX lisas nimetatud põllukultuuri kasvatamise eest (nisu, rukis, oder, kaer, mais, tatar, hirss, suhkrumais, sojauba, rapsiseemned, herned, põlduba, maguslupiin, linaseeme, lina kiu tootmiseks, kanep – vaid kinnitatud sordid) vähemalt 0,3 hektari suurusel põllul.

Tabel 20. Põllukultuuri kasvatamise täiendava otsetoetuse taotlemine ja määramine maakondade lõikes 2008. aastal.

Maakond	Taotluste arv		Pind heakskiidetud taotlustel (ha)	Määratud summa (mln kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heakskiidetud			
Harju	260	253	22 123	11,91	5,6
Hiiu	70	67	1 847	0,99	0,5
Ida-Viru	226	223	11 522	6,20	2,9
Jõgeva	508	500	36 211	19,49	9,1
Järva	341	339	39 400	21,21	9,9
Lääne	272	269	13 701	7,38	3,4
Lääne-Viru	589	587	58 622	31,57	14,8
Põlva	644	637	25 286	13,61	6,4
Pärnu	481	469	27 419	14,76	6,9
Rapla	423	417	21 743	11,71	5,5
Saare	461	454	8 994	4,84	2,3
Tartu	660	645	48 644	26,17	12,2
Valga	399	395	19 469	10,48	4,9
Viljandi	586	578	44 451	23,93	11,2
Võru	772	752	17 983	9,68	4,5
Kokku	6 692	6 585	397 415	213,94	100,0

Allikas: PRIA

Toetuse saamiseks esitati 2008. aastal 6 692 taotlust. Esitatud taotlustest kiideti heaks 98,4% ja toetust määrati 6 585 taotlejale 397 415 ha eest summas 213,94 mln krooni. Määratud summa jäi 2008. aastal eelmise aastaga võrreldes samale tasemele

*Aastatel 2004-2006 maksti põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendavat otsetoetust, mis sarnaselt alates 2007. aastast makstavale põllukultuuri kasvatamise täiendavale otsetoetusele on tootmisega seotud otsetoetus

Joonis 12. Põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendava otsetoetuse maksmine maakonniti aastatel 2004-2006 ja põllukultuuri kasvatamise täiendava otsetoetuse määramine maakonniti aastatel 2007- 2008.

Enim taotlusi laekus Võrumaalt (772). Vähim taotlusi esitati Hiiumaal (70). Ühel heakskiidetud taotlusel oli keskmiselt pind 60,35 ha, väikseim oli keskmine pind taotluse kohta Saaremaal (19,8 ha), suurim Järvamaal (116,2 ha).

Kõige rohkem määrati põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendavat otsetoetust Lääne-Virumaal (14,8%) ja kõige vähem Hiiumaal (0,5%).

Põllumajanduskultuuri täiendavat otsetoetust on taotlemise aastal tootmise kohustusest lahtiseotud toetus, mille saamiseks pidi taotleja olema põllumajandusega tegelev isik. Toetust oli võimalik taotleda 2006. aastal põllumajanduskultuuri kasvatamise täiendava otsetoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud hektarite arvu alusel ning mille kohta on esitatud taotlemise aastal ühtse pindalatoetuse taotlus.

Toetuse saamiseks esitati 2008. aastal 6 642 taotlust, mis on 11,4% vähem kui eelmisel aastal. Kogu esitatud taotlustest kiideti heaks 93,2% ja toetus määrati 6 191 taotlejale 341 906 ha kohta summas 116,5 mln krooni, mida on 12,8% enam kui 2007. aastal.

Tabel 21. Põllumajanduskultuuri täiendava otsetoetuse taotlemine ja määramine maakondade lõikes 2008. aastal.

Maakond	Taotluste arv		Pind heakskiidetud taotlustel (ha)	Määratud summa (mln kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heakskiidetud			
Harju	248	240	19 428	6,6	5,7
Hiiumaa	69	69	1 584	0,5	0,5
Ida-Viru	210	184	8 121	2,8	2,4
Jõgeva	508	469	31 962	10,9	9,3
Järva	343	312	33 354	11,4	9,8
Lääne	268	262	12 367	4,2	3,6
Lääne-Viru	557	551	51 737	17,6	15,1
Põlva	621	604	22 501	7,7	6,6
Pärnu	441	416	23 085	7,9	6,8
Rapla	430	374	18 358	6,3	5,4
Saaremaa	478	436	7 537	2,6	2,2
Tartu	642	593	42 024	14,3	12,3
Valga	436	399	18 249	6,2	5,3
Viljandi	589	537	36 994	12,6	10,8
Võru	802	745	14 604	5,0	4,3
Kokku	6 642	6 191	341 906	116,5	100,0

Allikas: PRIA

Enim taotlusi laekus põllumajanduskultuuri täiendava otsetoetuse saamiseks Võrumaalt (802). Vähim taotlusi esitati Hiiumaal (69). Vaid Hiiumaal laekunud taotlused kiideti 100%-liselt heaks.

Enim määrati põllumajanduskultuuri täiendavat otsetoetust Lääne-Virumaal 51 737 ha kohta summas 17,6 mln kr (15,1 % kogusummast). Kõige vähem Hiiumaal, vaid 0,5 mln krooni (0,5% kogusummast).

Heinaseemne täiendav otsetoetus on taotlemise aastal tootmise kohustusest lahtiseotud toetus, mille saamiseks pidi taotleja olema põllumajandusega tegelev isik. Toetust oli võimalik taotleda 2006. aastal põllumajanduskultuuri kasvatamise

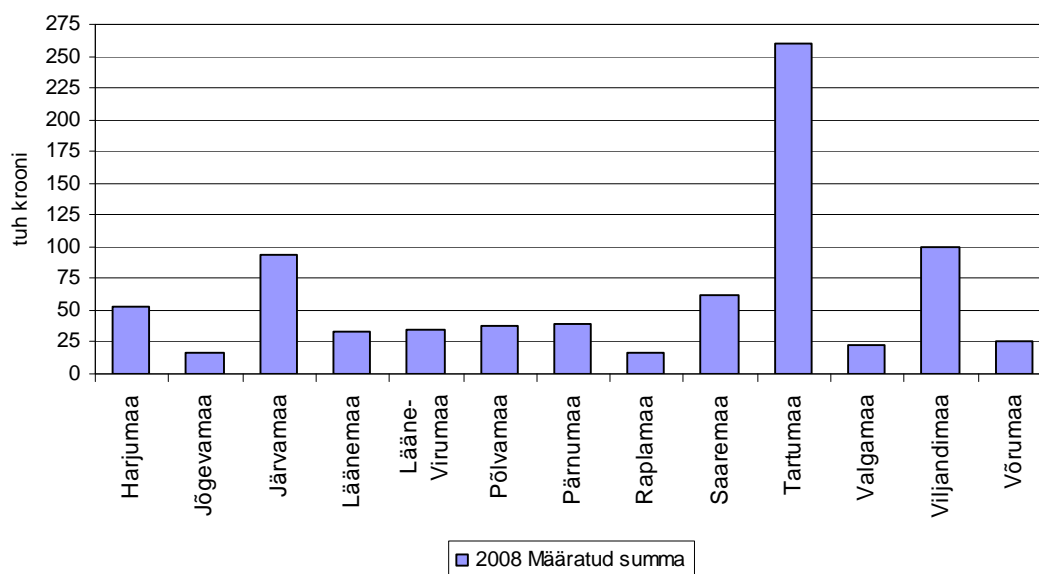
täiendava otsetoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud heinaseemne hektarite arvu alusel, mis olid 2006. aastal ka Taimetoodangu Inspektsiooni poolt põldtunnustatud.

Tabel 22. Heinaseemne täiendava otsetoetuse taotlemine ja määramine maakondade lõikes 2008. aastal.

Maakond	Taotluste arv		Pind heakskiidetud taotlustel (ha)	Määratud summa (tuh kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heakskiidetud			
Harju	8	5	93	53,6	6,7
Jõgeva	2	2	29	16,7	2,1
Järva	4	2	162	94,0	11,8
Lääne	2	2	58	33,8	4,3
Lääne-Viru	2	2	61	35,3	4,4
Põlva	8	4	66	38,3	4,8
Pärnu	9	4	67	39,0	4,9
Rapla	5	4	28	16,2	2,0
Saare	12	6	106	61,5	7,7
Tartu	14	9	448	259,4	32,6
Valga	3	2	38	22,0	2,8
Viljandi	8	7	171	99,3	12,5
Võru	3	3	46	26,4	3,3
Kokku	80	52	1 373	795,5	100,0

Allikas: PRIA

Toetuse saamiseks esitati 2008. aastal 80 taotlust, millest 65% kiideti heaks ja toetus määrati 52 taotlejale 1373 ha eest summas 795,5 tuh krooni. Enim taotleti toetust Tartumaal (14 taotlust) – 32,6% kõigist esitatud taotlustest. Hiiumaal ja Ida-Virumaal ei laekunud ühtegi taotlust. Suur erinevus esitatud ja heakskiidetud toetuste arvus tulenes uutest kehtestatud toetuse taotlemise nõuetest, mida aga osa taotlejaid ei teadnud.

Joonis 13. Heinaseemne täiendava otsetoetuse määramine maakonniti 2008. aastal

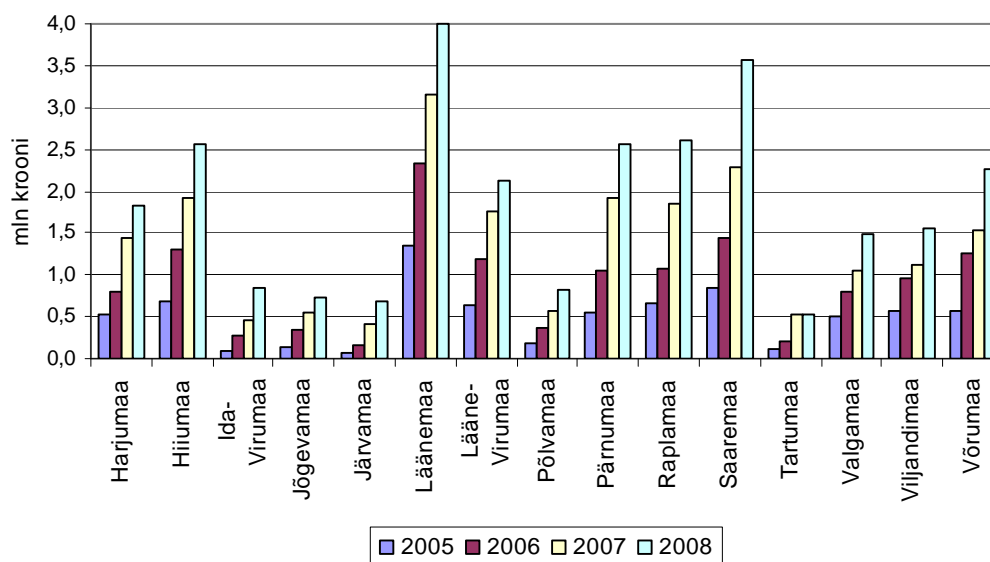
Ammlehma kasvatamise täiendav otsetoetus on tootmisega seotud toetus ja seda võis taotleda lihatõugu kuuluva ammlehma ja lehmullika kohta, kelle suhtes olid täidetud kõik identifitseerimise, registreerimise ja märgistamise nõuded. Lihatoeks loetakse järgmised tõud: hereford (Hf), limusiin (Li), aberdiin-angus (Ab), šarolee (Ch), šoti mägiveis (Hc), piemont (Pi), hele tõug (Ba), simmental (Si), belgia sinine (Bb), dexter (De), galloway (Ga)

Tabel 23. Ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse taotlemine ja määramine maakondade lõikes 2008. aastal

	Taotluste arv		Loomade arv heaks kiidetud taotlustel	Määratud summa (mln kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heaks kiidetud			
Harju	60	59	910	1,8	6,5
Hiiu	82	82	1 273	2,6	9,1
Ida-Viru	34	34	419	0,8	3,0
Jõgeva	35	35	367	0,7	2,6
Järva	40	40	336	0,7	2,4
Lääne	112	111	1 991	4,0	14,2
Lääne-Viru	87	87	1 055	2,1	7,5
Põlva	42	41	412	0,8	2,9
Pärnu	137	136	1 275	2,6	9,1
Rapla	125	125	1 290	2,6	9,2
Saare	167	165	1 766	3,6	12,6
Tartu	39	38	259	0,5	1,9
Valga	63	63	737	1,5	5,3
Viljandi	86	84	771	1,6	5,5
Võru	76	76	1 121	2,3	8,0
KOKKU	1 185	1 176	13 982	28,1	100,0

Allikas: PRIA

Ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse saamiseks esitati 2008. aastal 1 185 taotlust ja toetus määrati 1 176 taotlejale 13 982 ammlehma kasvatamise eest kogusummas 28,1 mln krooni.

Joonis 14. Ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse määramine maakonniti, 2005- 2008. aastal (mln krooni)

Kõige rohkem esitati taotlusi Saaremaal (167). Kõige vähem taotlusi toetuse saamiseks laekus Ida-Virumaal (34).

Kõige rohkem ammlehmi, kes vastasid toetuse saamise nõuetele, oli Läänemaal (1 991), kõige vähem Tartumaal (259 ammlehma). Võrreldes 2007. aastaga on ammlehmade ja lehmullikate arv suurenenud 28,4%. Kõige enam on loomade arv suurenenud Järvamaal (57,7%), kusjuures taotluste arv antud maakonnas on jäänud samaks. 2008. aastal oli keskmiselt ühe taotluse kohta 12 ammlehma. Kõige suuremad lihaveiste karjad on Läänemaal - keskmiselt 18 looma taotluse kohta, väiksemaid Tartumaal – keskmiselt 2 looma taotluse kohta.

Võrreldes 2007. aastaga määrati ammlehma kasvatamise toetust 2008. aastal 36,8% rohkem. 2008. aastal määrati toetust enim Läänemaale - 4,0 mln kr, mis on 14,2% kogu Eestis määratud ammlehma kasvatamise täiendavast otsetoetusest. Kõige vähem määrati toetust Tartumaale - 1,9% kogu määratud summast.

Veiste loomühikute alusel makstav täiendav otsetoetus on taotlemise aastal tootmise kohustusest lahtiseotud toetus, mida võis 2008. aastal taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev isik 2007. aastal veiste loomühikute (LÜ) alusel makstava täiendava otsetoetuse menetlemise käigus toetuse määramise otsuses toodud veiste LÜ alusel. Toetust võis taotleda ka 2006. aastal veise kasvatamise täiendava otsetoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaksmääratud veiste LÜ alusel ja 2006. aasta ammlehma kasvatamise täiendava otsetoetuse taotluse menetlemise käigus kindlaks määratud piimalehmade LÜ alusel.

2008. aastal esitati veiste LÜ alusel makstava täiendava otsetoetuse saamiseks 5 056 taotlust, millest kiideti heaks 5 018. LÜ arv heakskiidetud taotlustel oli 74 702. Kokku määrati veise LÜ alusel makstavat täiendavat otsetoetust 113,92 mln krooni, mis on

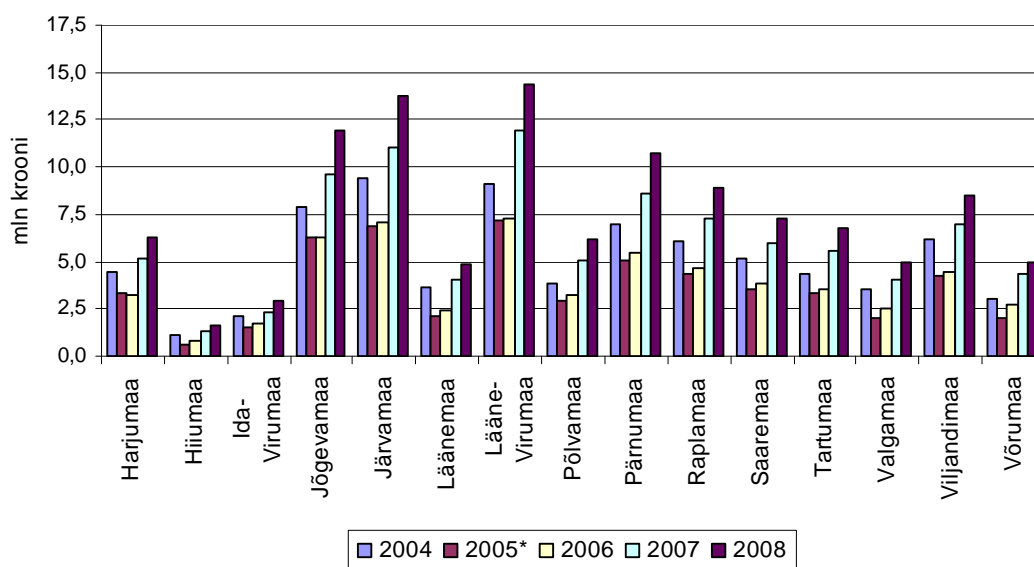
võrreldes 2007. aastaga 22,1% rohkem, kusjuures LÜ arv heakskiidetud taotlustel vähenes 1,2% ning taotluste arv vähenes 5,7%.

Tabel 24. Veiste LÜ alusel makstava täiendava otsetoetuse taotlemine ja määramine maakondade lõikes 2008. aastal

	Taotluste arv		LÜ arv heakskiidetud taotlustel	Määratud summa (mln kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heakskiidetud			
Harju	198	196	4 101	6,25	5,5
Hiiu	139	136	1 041	1,59	1,4
Ida-Viru	152	152	1 933	2,95	2,6
Jõgeva	330	329	7 831	11,94	10,5
Järva	249	249	9 045	13,79	12,1
Lääne	271	271	3 202	4,88	4,3
Lääne-Viru	395	393	9 419	14,36	12,6
Põlva	317	316	4 044	6,17	5,4
Pärnu	508	497	7 024	10,71	9,4
Rapla	379	376	5 837	8,90	7,8
Saare	476	474	4 769	7,27	6,4
Tartu	299	293	4 436	6,77	5,9
Valga	349	347	3 245	4,95	4,3
Viljandi	414	412	5 542	8,45	7,4
Võru	580	577	3 233	4,93	4,3
KOKKU	5 056	5 018	74 702	113,92	100,0

Allikas PRIA

Kõige rohkem taotlusi veiste LÜ alusel makstava täiendava otsetoetuse saamiseks esitati Võrumaal (580), kõige vähem Hiiumaal (139). Keskmiselt oli 15 LÜ taotluse kohta. Kõige enam oli LÜ taotluse kohta Lääne- Virumaal (24 LÜ), kõige vähem Tartumaal (2 LÜ),

Joonis 15. Veise kasvatamise täiendav otsetoetus maakonniti aastatel 2004-2006 ja veise LÜ alusel makstava täiendava otsetoetuse määramine maakonniti 2007-2008. aastal

Suurim toetussumma määrati Lääne-Virumaal - 14,36 mln kr, mis on 12,2% kogu määratud toetussummast. Kõige vähem määrati toetust Hiiumaal - 1,59 mln kr, ehk 1,4% kogu määratud summast.

Piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus on taotlemise aasta tootmise kohustusest lahtiseotud toetus, mida sai 2008. aastal taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev isik talle 31. märtsi 2007. aasta seisuga määratud piima tootmiskvoodi alusel.

Toetuse saamiseks esitati 2008. aastal 1 448 taotlust ja toetus määrati 1 433 taotlejale 629 088,8 tonni piima tootmiskvoodi eest summas 276,8 mln krooni. Võrreldes eelmise aastaga vähenes 2008. aastal heakskiidetud taotluste arv 1,4%. Kõige suurem heakskiidetud taotluste arv oli Pärnumaal (165) ning väiksem Hiiumaal (29). Võrreldes 2007. aastaga suurenes esitatud ja heakskiidetud taotluste arv vaid Järvamaal ja Saaremaal. Läänemaal jäi heakskiidetud taotluste arv 2007. aasta tasemele (60). Ülejäänud maakondades heakskiidetud taotluste arv vähenes.

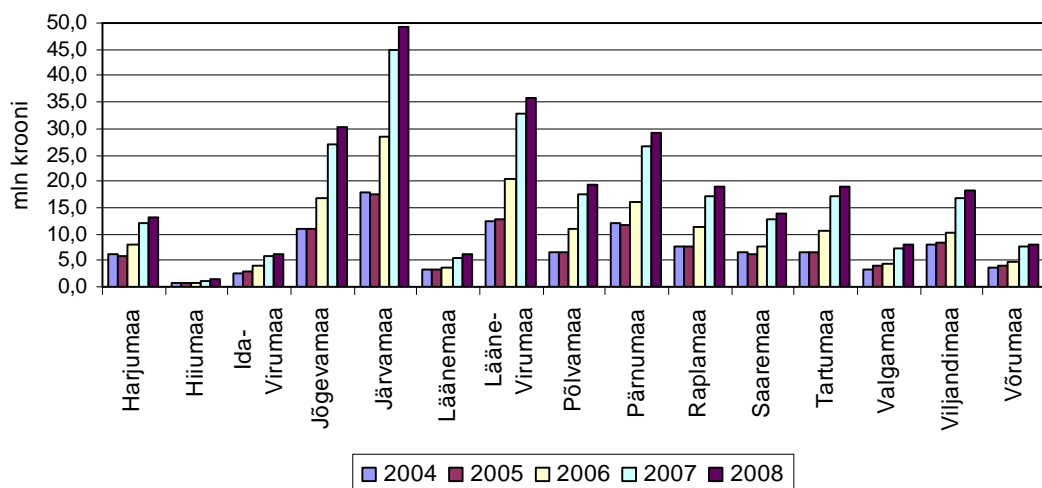
Piimakvoodi vähenemine 0,2% võrra heakskiidetud taotlustel võrreldes 2007. aastaga oli tingitud kõikide esitatud taotluste mitte heakskiitmisest. Seejuures suurenes 2008. aastal kõige enam piimakvoot võrreldes eelmise aastaga Jõgevamaal (1,7%). Kõige enam vähenes piimakvoot Võrumaal (5,3%). Suurim kvoodi alusel makstav toetus oli Järvamaal - 112 148 t (17,8% kogu heakskiidetud taotlustel määratud kvoodist), mille alusel määratud toetussumma oli 49,3 mln krooni. Kõige väiksem kvoot heakskiidetud taotlustel oli Hiiumaal - 2 929,2 t (0,5 % kogu määratud kvoodist).

Tabel 25. Piima tootmiskvoodi alusel makstava täiendava otsetoetuse määramine maakondade lõikes 2008. aastal.

Maakond	Taotluste arv		Määratud kvoot (kg) 31.03.2007	Määratud summa (mln kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heakskiidetud			
Harju	79	79	29 644 994	13,04	4,7
Hiiumaa	29	28	2 929 157	1,29	0,5
Ida-Viru	35	35	14 297 214	6,29	2,3
Jõgeva	100	100	68 586 921	30,18	10,9
Järva	114	114	112 148 162	49,35	17,8
Lääne	61	60	14 123 952	6,21	2,2
Lääne-Viru	121	121	81 046 232	35,66	12,9
Põlva	90	89	44 134 641	19,42	7,0
Pärnu	168	165	66 530 159	29,27	10,6
Rapla	148	145	42 977 528	18,91	6,8
Saare	158	157	31 730 065	13,96	5,0
Tartu	76	76	42 773 364	18,82	6,8
Valga	69	69	18 248 858	8,03	2,9
Viljandi	116	112	41 398 305	18,22	6,6
Võru	84	83	18 519 248	8,15	2,9
KOKKU	1448	1433	629 088 800	276,80	100,0

Allikas: PRIA

Piima tootmiskvoodi alusel makstava täiendava otsetoetuse määratud summa suurenes võrreldes 2007. aastaga 9,7%.

Joonis 16. Piimalehma kasvatamise täiendav otsetoetus maakonniti aastatel 2004-2006 ja piima tootmiskvoodi alusel makstav täiendav otsetoetus maakonniti 2007- 2008. aastal

Ute kasvatamise täiendav otsetoetus on tootmisega seotud toetus, mida võis taotleda vähemalt kümne ute kohta, kes olid toetuse taotlemise aasta 12. maiks vähemalt ühe aasta vanused ning kelle suhtes olid täidetud kõik identifitseerimise, registreerimise ja arvestuse pidamise nõuded.

Ute kasvatamise täiendava otsetoetuse saamiseks esitati 2008. aastal 923 taotlust. Toetus määrati 914 taotlejale 40 825 ute kasvatamise eest summas 8,9 mln krooni, mis on võrreldes 2007. aastaga 10,1% rohkem.

Tabel 26. Ute kasvatamise täiendava otsetoetuse taotlemine ja maksmine maakondade lõikes 2008. aastal

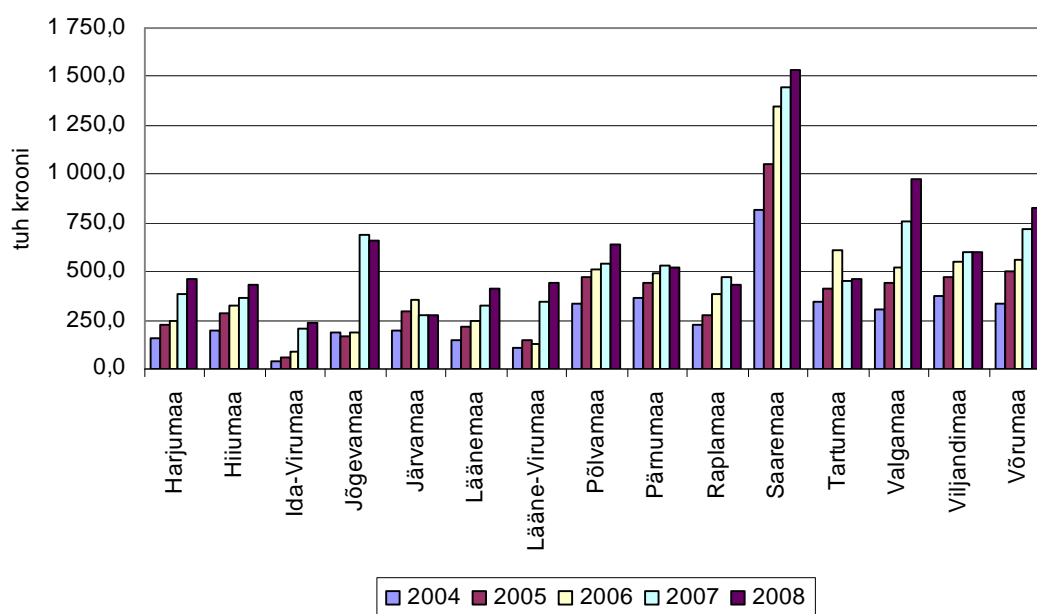
	Taotluste arv		Utte arv heaks kiidetud taotlustel	Määratud summa (tuh kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heaks kiidetud			
Harju	49	48	2 105	461	5,2
Hiiu	66	65	1 971	432	4,9
Ida-Viru	16	16	1 059	232	2,6
Jõgeva	29	29	2 994	656	7,4
Järva	31	31	1 244	272	3,1
Lääne	44	43	1 884	413	4,6
Lääne-Viru	22	21	2 041	447	5,0
Põlva	53	53	2 929	640	7,2
Pärnu	78	76	2 408	524	5,9
Rapla	44	44	1 980	434	4,9
Saare	202	202	7 114	1 536	17,3
Tartu	61	60	2 139	461	5,2
Valga	54	52	4 436	971	10,9
Viljandi	68	68	2 762	600	6,7
Võru	106	106	3 759	821	9,2
KOKKU	923	914	40 825	8 900	100,0

Allikas: PRIA

Kõige enam esitati ute kasvatamise täiendava otsetoetuse taotlusi Saaremaal (202), kõige vähem Ida- Virumaal (16). 2008. aastal oli esitatud taotlusi 1,2% vähem kui 2007. aastal, kõige rohkem on vähenenud taotluste arv Raplamaal (18,5%). Märkimisväärselt on taotluste arv suurenenud vaid Harjumaal (23,8%) ja Läänemaal (10,3%).

Keskmine loomade arv taotluse kohta oli 45 utte, enim uttesid taotluse kohta oli Jõgevamaal (103), vähim Hiiumaal (30).

Nagu eelnevatel aastatel, nii määrati ka 2007. aastal suurim osa (17,3%) kogu toetussummast Saaremaa lambakasvatajatele - 1 536 tuh krooni. Kõige vähem määrati ute kasvatamise täiendavat otsetoetust Ida-Virumaale - 232 tuh krooni (2,6% kogu toetussummast).

Joonis 17. Ute kasvatamise täiendava otsetoetuse määramine maakonniti 2004-2008. aastal

Ute täiendav otsetoetus on taotlemise aasta tootmise kohustusest lahtiseotud toetus, mida sai 2008. aastal taotleda põllumajandusliku tegevusega tegelev isik 2007. aastal ute kasvatamise täiendava otsetoetuse menetlemise käigus kindlaks määratud uttede arvu alusel. Kindlaksmääratud uttede arv pidi olema vähemalt 10.

Kokku esitati ute täiendava otsetoetuse taotlusi 856, millest 832 kiideti heaks 34 843 ute kohta, summas 1 847 tuh krooni.

Enim laekus taotlusi Saaremaal (189) - 22,4% kõigist laekunud taotlustest, mille alusel määrati toetust summas 332 tuh krooni (18% kogu toetussummast). Kõige vähem laekus taotlusi Ida-Virumaalt (15), kuhu määrati toetusi summas 46 tuh krooni (2,5% kogusummast).

Tabel 27. Ute täiendava otsetoetuse taotlemine ja maksmine maakondade lõikes 2008. aastal

	Taotluste arv		Utete arv heaks kiidetud taotlustel	Määratud summa (tuh kr)	Määratud summa osatähtsus (%)
	Esitatud	Heaks kiidetud			
Harju	38	35	1 496	79	4,3
Hiiu	59	59	1 635	87	4,7
Ida-Viru	15	15	864	46	2,5
Jõgeva	26	24	3 032	161	8,7
Järva	28	28	1 235	65	3,5
Lääne	38	38	1 536	81	4,4
Lääne-Viru	19	17	1 457	77	4,2
Põlva	49	48	2 354	125	6,8
Pärnu	83	77	2 303	122	6,6
Rapla	46	46	1 797	95	5,2
Saare	189	186	6 266	332	18,0
Tartu	50	50	1 994	106	5,7
Valga	58	56	3 451	183	9,9
Viljandi	59	57	2 350	125	6,7
Võru	99	96	3 073	163	8,8
KOKKU	856	832	34 843	1 847	100,0

Allikas: PRIA

Energiakultuuritoetus

EL-15 alustas energiakultuuri toetuse maksmist 2005. aastal ning 2007. aastal laienes see uutele liikmesriikidele. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 artikli 89 lõike 1 kohaselt on tagatud maksimumpindalaks, mille jaoks võib sama määruse artikliga 88 kindlaks määratud energiakultuuride toetust saada, kehtestatud 2 mln ha. Kui pindala, mille kohta toetust taotletakse, ületab tagatud maksimumpindala, vähendatakse kõnealusel aastal proportsionaalselt põllumajandustootja kohta pindala, mille kohta toetust taotletakse.

Toetuse suurus on kuni 45 eurot (704,09 kr) ha kohta. Toetus makstakse välja hiljemalt 30. juunil, üheaastastele kultuuridele mitte enne kui kogu saak on tarnitud, mitmeaastaste kultuuride eest makstakse ka kõigil vahepealsetel aastatel enne saagi tarnimist.

2007. aastal oli EL-27 taotletud pind 2,84 mln ha, mis oli 843 450 ha rohkem tagatud maksimumpindalast, seega kujunes energiakultuuri toetuse ühikumääraks Euroopa Liidus 495,25 kr/ha. Eestis esitati toetuse taotlusi 127, millest heaks kiideti 123 taotlust kogupinnaga 11,5 tuhat ha kogusummas 5,7 mln krooni. Taotlusi laekus enim Harjumaal (19), vähim Saaremaal (1), Hiiumaal energiakultuuri toetuse saamiseks taotlusi ei esitatud. Heakskiidetud taotlustel olev pind oli suurim Viljandimaal (kokku 2 265 ha), väikseim Võrumaal (62 ha). Kultuuridest taotleti enim toetust rapsi ja rüpsi energiakultuurina kasvatamiseks (98,2%), päderoo (1,1%) ja kaera (ka kaer allakülviga) kasvatamiseks (0,7%).

Enim määrati toetust Viljandimaale - 19,7% kogusummast, vähim Võrumaale - 0,5% kogusummast.

2008. aastal oli EL-27 taotletud pind 1,03 mln ha ja ei ületanud tagatud maksimumpindala (2,0 mln ha), mistõttu toetuse määr jäi 45 euro/ha.

2008. aastal esitati taotlusi kokku 173, mis on 36% enam kui 2007. aastal. Kokku esitati taotlusi 20 524 ha kohta, mis on 77% rohkem kui 2007. aastal, seejuures kultuuriti jagunesid osatähtsused järgnevalt: raps (ka allakülviga) ja rüps 95,6%, oder

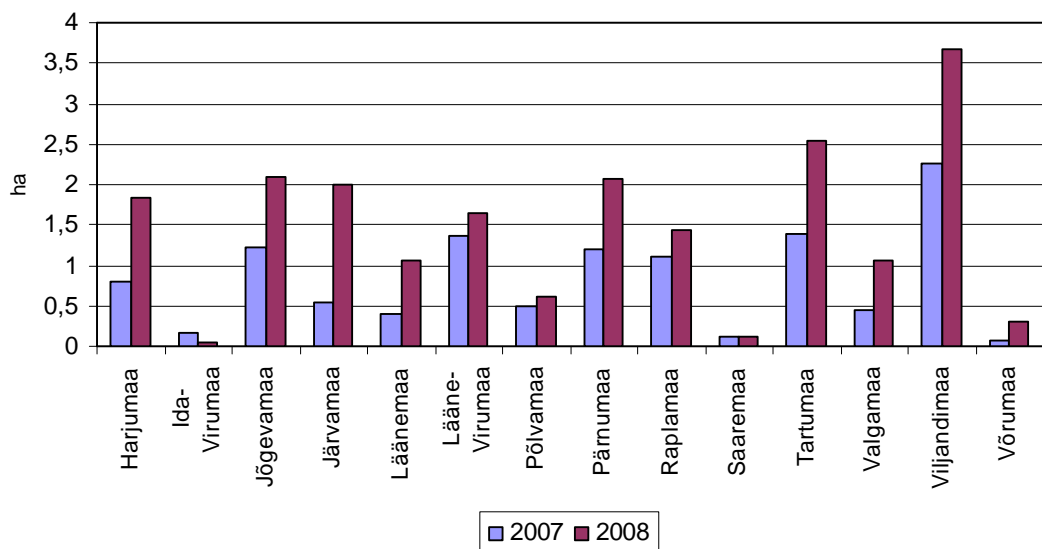
(ka allakülviga) 1,9%, nisu 0,9%, kaer (ka allakülviga) 0,6%, päideroog 0,6%, rukis 0,5%.

Tabel 28. Energiakultuuri toetuse taotlemine 2007- 2008. aastal vastav määramine maakondade lõikes 2008. aastal

Maakond	Taotlejate arv		Taotletud ha		Heaks-kiidetud taotlusi	Ha arv heaks-kiidetud taotlusel	Määratud summa	Määratud summa osatähtsus %
	2007	2008	2007	2008				
Harju	22	19	808,0	1 838,2	17	787,8	389,0	6,8
Ida-Viru	1	3	158,1	44,2	3	158,1	78,3	1,4
Jõgeva	10	11	1212,9	2 088,3	11	1212,4	600,4	10,6
Järva	15	11	547,2	2 006,9	10	530,3	262,6	4,6
Lääne	6	6	395,6	1 069,2	6	395,6	195,9	3,4
Lääne-Viru	20	14	1364,8	1 657,2	14	1362,8	674,9	11,9
Põlva	8	5	493,3	620,0	5	493,3	244,3	4,3
Pärnu	17	10	1193,1	2 072,8	10	1176,8	582,8	10,2
Rapla	12	11	1112,2	1 439,9	11	1112,2	550,8	9,7
Saare	1	1	109,5	122,7	1	109,5	54,2	1,0
Tartu	20	10	1398,7	2 549,0	9	1389,7	688,3	12,1
Valga	11	6	446,5	1 051,6	6	433,9	214,9	3,8
Viljandi	22	16	2265,2	3 668,6	16	2265,1	1121,8	19,7
Võru	8	4	62,6	294,9	4	62,3	30,8	0,5
Kokku	173	127	11567,8	20 523,6	123	11489,8	5689,1	100,0

Allikas: PRIA

Enim laekus taotlusi Harjumaa ja Viljandimaalt (võrdselt 22 taotlust). Hiiumaal, sarnaselt eelmisele taotlusvoorule, energiakultuuri toetuse taotlusi ei esitatud.

Joonis 18. Energiakultuuri pind esitatud taotlustel maakonniti aastatel 2007-2008, ha

Keskmine pind laekunud taotluse kohta oli 2007 aastal 91,1 ha sealjuures suurim pind oli Viljandimaal (141,6 ha) ja väikseim Võrumaal (715,7 ha). 2008. aastal oli

keskmine pind laekunud taotluse kohta 118,6 ha, mis on 30% suurem võrreldes 2007. aastaga. Väikseim pind esitatud taotlusel oli 2008. aastal samuti Võrumaal (36,9 ha, 2007. aastaga märkimisväärne suurenemine – 2,4 korda) ja suurim pind Jõgevamaal (208,9 ha, suurenemine võrreldes 2007. aastaga 89%).

4.4 Põllumajandustootjate maksud ja võlad

Põllumajandustootjad⁴ deklareerisid Maksu- ja Tolliametile 2008. aastal 819 mln krooni makse, millest 571 mln krooni (70%) moodustas sotsiaalmaks, 250 mln krooni (31%) kinni peetud füüsilise isiku tulumaks⁵ ja 133 mln krooni (-16%) tagastamisele kuuluv käibemaks. Juriidilised isikud deklareerisid 92% ja füüsilisest isikust ettevõtjad (FIEd) (8%) maksudest kokku. Võrreldes 2007. aastaga vähenes maksulaekumine 2008. aastaga 56 mln krooni (6%) võrra.

Tabel 29. Põllumajandustootjate deklareeritud maksud 2007. ja 2008. aastal (tuhandetes kroonides)

Maksu liik	2007			2008		
	Juriidilised isikud	FIEd	Kokku	Juriidilised isikud	FIEd	Kokku
Käibemaks	45 159	-907	44 252	-27 001	-105 780	-132 781
Sotsiaalmaks	404 051	76 059	480 110	479 170	92 084	571 254
Kinnipeetud füüsilise isiku tulumaks	204 076	11 574	215 650	237 395	13 009	250 404
FIE tulumaks	-	46 269	46 269	-	30 108	30 108
Ettevõtte tulumaks	20 598	21	20 620	23 801	34	23 835
Töötuskindlustus-makse ⁶	10 109	747	10 856	11 910	852	12 762
Kohustusliku kogumispensiooni-makse	13 382	1 521	14 903	16 696	1 897	18 594
Raskeveokimaks	1 105	1727	2 832	1 236	1 816	3 052
Maamaks	9 838	29 181	39 019	11 427	29 271	40 698
Kokku	708 479	166 085	874 563	755 718	63 307	819 024
Põllumajandustootjate arv	1741	16 921	18 662	1720	15 164	16 884
Keskmiselt põllumajandustootja kohta	406,9	9,82	46,87	439,4	4,2	48,50

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, PM

⁴ Isikud, kes tegutsevad järgmistel tegevusaladel vastavalt EMTAK koodidele:

- 1) Põllukultuuride kasvatus; puu- ja köögiviljakasvatus; aiandus (EMTAK kood 011);
- 2) Loomakasvatus (EMTAK kood 012);
- 3) Ühendatud taime- ja loomakasvatus (segapõllumajandus) (EMTAK kood 013);
- 4) Taime- ja loomakasvatust teenindavad tegevusalad, v.a veterinaaria; maastikukujundus (EMTAK kood 014);
- 5) Jahindus, karusloomade kütmine ja ulukikasvatus ning neid teenindavad tegevusalad (EMTAK kood 015);
- 6) Põllumajandus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad (EMTAK kood 010).

⁵ 2008. aastal oli tulumaksuäär 21%, 2007. aastal 22%.

⁶ Kindlustatu töötuskindlustusmaks määr oli 2007. ja 2008. aastal 0,6% ja tööandja töötuskindlustusmaks määr oli 0,3%.

Põllumajanduses tegutseva juriidilise isiku kohta deklareeriti 2008. aastal makse kokku keskmiselt 439 tuh krooni ja FIE kohta 4 tuh krooni.

Võrreldes 2007. aastaga tõusis ühe juriidilise isiku deklareeritud maksusumma ligi 33 tuh krooni (8%) võrra, kuid keskmine maksusumma ühe FIE kohta vähenes ligi 6 tuh krooni võrra (57%).

Tabelist 29 on näha, et märkimisväärne muutus on toimunud käibemaksu laekumises, kus sisendkäibemaksu mahaarvamine on kordades tõusnud. Kui 2007. aastal maksid põllumajandustootjad riigieelarvesse käibemaksu kokku 44 mln krooni, siis 2008. aastal taotleti käibemaksu tagastamist 133 mln kr ulatuses – see on ka peamine põhjus, miks maksude kogulaekumine on vähenenud. 2008. aastal tõusid sotsiaalmaksu, ettevõtte tulumaksu, kinnipeetud füüsilise isiku tulumaksu, maamaksu, raskeveokimaksu, töötuskindlustusmaksu ja kohustusliku kogumispensionimaksu laekumised, peale käibemaksu langes ka langes FIE tulumaksu laekumine.

2008. aastal deklareerisid makse 1 720 juriidilist isikut ja 15 164⁷ FIEt, kokku 16 884 põllumajandustootjat.

2008. aasta lõpu seisuga oli maksuvõlglassi 2 819 ning nende arv on aastaga vähenenud 4 446 põllumajandustootja võrra. Koguvõlgnevus on langenud 18 mln kr võrra ulatudes 2008. aasta lõpu seisuga 150 mln kroonini. 2008. aasta lõpu seisuga oli 28% (473 isikut) juriidilistest isikutest ning 15% (2 346 isikut) FIE-dest põllumajandustootjaid maksuvõlglassed.

Tabel 30. Erinevate maksude võla⁸ osa koguvõlgnevusest 2007. ja 2008. aasta lõpu seisuga (tuhandetes kroonides)

	Tulu- maks	Käibe- maks	Kinnipeetud FI tulu- maks ⁹	Sotsiaal- maks	Muud maksud	Kokku
2007						
Juriidilised isikud	2 468	34 304	13 545	35 663	3 839	89 819
FIE-d	20 983	28 073	894	23 238	5 582	78 770
Kokku	23 451	62 377	14 440	58 900	9 421	168 589
2008						
Juriidilised isikud	1 965	43 530	15 687	39 775	3 589	104 545
FIE-d	11 525	16 192	409	13 621	3 478	45 225
Kokku	13 490	59 721	16 096	53 396	7 067	149 770

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, PM

Võrreldes 2007. aastaga ei ole erinevate maksude võlgnevuse struktuur 2008. aastal muutunud (tabel 31). Jätkuvalt on suurim võlgnevus käibemaksu osas 59,7 mln krooni, mis moodustab koguvõlglast 40% (2007. aastal 37%). Sellele järgneb sotsiaalmaksuvõlg 53,3 mln krooniga, mis moodustab koguvõlgnevusest 36% (2007. aastal 35%).

⁷ Nendest FIEdest 60 on oma tegevuse lõpetanud 2009.a a jooksul ja 352 2008.a jooksul.

⁸ Maksuvõlg koosneb põhivõlglast ning intressist

Tabel 31. Erinevate maksude võla osatähtsus koguvõlgnevusest 2007. ja 2008. aastal (protsentides)

2007	Tulu- maks	Käibe- maks	Kinnipeetud FI tulumaks	Sotsiaal- maks	Muud maksud	Kokku
Juriidilised isikud	3	38	15	40	4	100
FIE-d	26	36	1	29	3	100
Kokku	14	37	9	35	6	100
2008						
Juriidilised isikud	2	42	15	38	3	100
FIE-d	26	36	1	30	8	100
Kokku	9	40	11	36	5	100

Allikas: Maksu- ja Tolliamet, PM

4.5 Põllumajanduse struktuuriuuring 2007

Põllumajanduse struktuuriuuringut korraldavad statistikaorganisatsioonid harmoniseeritud metoodika alusel kõigis Euroopa Liidu riikides. Statistikaamet on uuringut korraldanud 2001., 2003., 2005. ja 2007. aastal. 2007. aasta uuringu korraldamine oli osaliselt finantseeritud EL poolt. Uuringu metoodika kohaselt on põllumajanduslik majapidamine üksus, kus on vähemalt 1 ha kasutatavat põllumajandusmaad või kus põllumajandussaadusi toodetakse põhiliselt müügiks. Alates 2007. aastast arvatakse kasutatava põllumajandusmaa hulka ka heades keskkonnatingimustes hoitav rohumaa, mille eest saadakse ühtset pindalatoetust. Küsitlusmoment oli 1. juuni 2007.

2007. aasta struktuuriuuringu andmetel oli Eestis põllumajanduslikke majapidamisi 23 257 (neist füüsilisi isikuid 21 868 ja juriidilisi isikuid 1 388) ning nende kasutuses oli 907 tuhat ha põllumajandusmaad. 2005. aastal oli majapidamiste arv 27 747 ning seega oli kahe aasta jooksul majapidamiste arv vähenenud 16%.

Tabel 32. Põllumajanduslike majapidamiste jagunemine põllumajandusmaa suurusklasside järgi (2007. aasta struktuuriuuringu andmetel)

	Kokku	0-<2 ha	2-<5 ha	5-<10 ha	10-<20 ha	20-<30 ha	30-<50 ha	50-<100 ha	>=100 ha
Majapi- damiste arv	23 257	29 04	5 439	5 118	4 178	1 704	1 323	1 042	1 549
%	100	12	23	22	18	7	6	5	7
Põlluma- jandus- maa ha	906 833	3 888	17 989	36 413	58 735	41 124	50 290	71 405	626 990
%	100	0	2	4	6	5	6	8	69

Allikas: Statistikaamet, PM

Väikesi, alla 10-hektarilisi majapidamisi oli 2007. aastal 13 461 ehk 58% majapidamiste koguarvust ja neile kuulus 6% kogu põllumajandusmaast. Üle 100 hektari põllumajandusmaaga majapidamisi oli ca 1 549 ehk 7% ning nad kasutasid 69% kogu põllumajandusmaast (keskmiselt oli sellise majapidamise valduses 405 ha põllumajandusmaad).

Erinevalt majapidamiste arvust ei ole põllumajandusmaa suurus vähenenud. Ligi pool kasutatavast põllumajandusmaast oli rendimaa. Ühe põllumajandusliku majapidamise valduses oli keskmiselt 39 hektarit põllumajandusmaad, mis oli 30% rohkem kui kaks

aastat tagasi. Seega on aastatel 2005–2007 jätkunud maade ümberjaotus erineva suurusega majapidamiste vahel.

Loomakasvatusega tegelevate majapidamiste arv oli 2007. aastal 13 793 (59% kogu majapidamiste arvust), mis võrreldes 2005. aastaga oli vähenenud neljandiku võrra. Samal ajal oli veiste arv vähenenud ainult 3%. Tunduvalt oli suurenenud loomade ja lindude keskmine arv majapidamises ja tõusnud suurte majapidamiste osatähtsus loomakasvatuses. Ühes majapidamises oli keskmiselt 34 veist, 34 lammast, 5 kitse, 128 siga ja 207 kodulindu.

Tabel 33. Põllumajanduslike majapidamiste jagunemine piimakarja suurusklasside järgi (2007. aasta struktuuriuuringu andmetel)

	Kokku	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-299	>=300
Majapidamiste arv	6 121	4 051	1 016	386	167	133	132	144	91
%	100	66	17	6	3	2	2	3	1
Lüpsilehmade arv	107 884	5 053	4 633	4 864	3 795	4 735	8 650	26 089	50 065
%	100	5	4	5	4	4	8	24	46

Allikas: Statistikaamet, PM põllumajandusturu korraldamise osakond

Piimalehmi kasvatati igas neljandas majapidamises, kuid 70% piimakarjast (2005. aastal 68%) peeti majapidamistes, kus oli 100 või enam piimalehma ja neid majapidamisi oli 235.

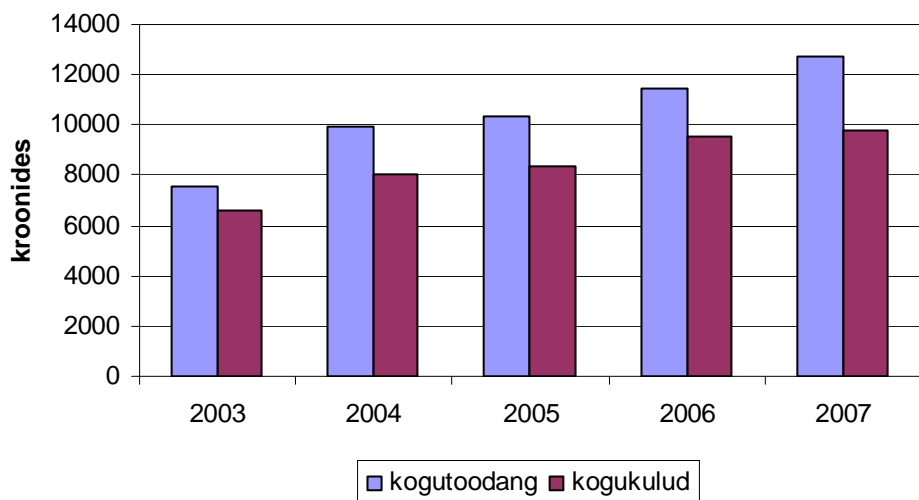
Sigadest kasvatati 90% majapidamistes, kus oli 1000 või rohkem siga ja kodulindudest 92% majapidamistes, kus oli 1000 või rohkem lindu (2005. aastal vastavalt 86% ja 89%).

Põllumajandusliku majapidamise majanduslikku suurust mõõdetakse ESÜ-des (1 ESÜ vastab standardkogutulu väärtusele 1200 eurot ehk 18 776 krooni). 2007. aastal oli 7 302 põllumajanduslikku majapidamist, mis vastasid nn elukutselise ärilise ettevõtja kriteeriumile (alates 2 ESÜ).

4.6 Põllumajandustootjate majandusliku jätkusuutlikkuse hinnang (FADN) alusel

Maamajanduse Infokeskuse poolt 2008. aastal väljaantud kogumiku “Põllumajandustootjate majandusnäitajad 2007” alusel oli põllumajandusettevõtte keskmine majanduslik suurus 2007. aastal 21,5 ESÜ. Suurimad olid sea- ja linnukasvatuseettevõtted – 110,2 ESÜ. Keskmiselt oli põllumajandustootjal 122,7 ha põllumajanduslikku maad (sellest 60% renditud). Pool põllumajandusmaast oli söödakultuuride all, ca kolmandikul kasvatati teravilja. Tööjõudu kasutati keskmiselt 2,8 aastaühikut ettevõtte kohta (arvestuslikult 1 aastaühik 2 200 töötundi), millest 50% moodustas omanike tasustamata tööjõud. Kõige tööjõumahukamad olid sea- ja linnukasvatuseettevõtted, kus töötas keskmiselt 8,5 töötajat.

Toetusi sai põllumajandustootja 2007. aastal keskmiselt 292 tuh krooni. Põllumajandusmaa hektari kohta saadi toetusi 2007. aastal 2 382 krooni.

Joonis 19. Kogutoodang ja kogukulud põllumajandusmaa ha kohta 2003-2007

Kogutoodangut (sh toetused va investeeringutoetus) saadi 2007. aastal 12 752 krooni põllumajandusmaa ha kohta, mis on 1 308 krooni ehk 11% võrra enam kui 2006. aastal. Kogukulud ha kohta olid 2007. aastal 9 792 krooni ha kohta, mis on 207 krooni ehk 2% suuremad kui 2006. aastal (joonis 19) Seega investeeringuteks ja tootmise arendamiseks jäi 2007. aastal 2 960 kr/ha, mida on 60% enam kui 2006. aastal.

Keskmine netolisandväärtus tööjõuühiku kohta oli 2007. aastal 207 767 krooni, mis on 76 181 krooni ehk 58% enam kui 2006. aastal. Taimekasvatuse tootmistüübi ettevõttes saadi netolisandväärtust tööjõuühiku kohta 273 777 krooni, aianduse tootmistüübi ettevõttes 141 507 krooni, piimatootmise tootmistüübi ettevõttes 200 352 krooni, sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi ettevõttes 124 530 krooni ning segatootmise tootmistüüpi kuuluvates ettevõttes 204 184 krooni.

2007. aasta oli põllumajandustootjale majanduslikult edukas aasta ning tagas jätkusuutlikkuse.

5. Euroopa Liidu komiteedes ja töögruppides osalemine

Põllumajandusturu korraldamise osakonna ametnikud osalesid 2008. aastal Euroopa Komisjoni komiteede ja töögruppide töös, millest ülevaade alljärgnevalt.

Otsetoetuste korralduskomitee istungeid toimus aasta jooksul 12 korral. Jaanuari istungil oli arutelul kaks põhiküsimust: modulatsioonist tulenevad lisasummad ühtset otsemakset rakendavates liikmesriikides ja toetusõiguslikud kanepisordid. Modulatsioonisummade esialgse tekstiga ei olnud liikmeriigid rahul ja arutelu jätkus järgmisel komitee istungil (hääletuseni jõuti alles märtsis). Kanepisortide arutelu juurde esitas komisjon dokumendi THC analüüsides osas. Kokku analüüsiti 819 proovi. Komisjon toonitas, et tuleb jälgida, et kasutataks õiget meetodit proovide analüüsimiseks (A või B meetod).

Veebruaris esitles komisjon töödokumenti, mis sisaldas muudatusi komisjoni määrustesse (EÜ) nr 795/2004 ja nr 796/2004, ning mis olid tingitud muudatustest nõukogu määruses (EÜ) nr 1782/2003 ja tulenevad nõuetele vastavuse süsteemi analüüsist ja KOM poolt märtsis esitatud raportist (muudetakse 10 kuu reeglit muutmine, kontrollivalimi suurendamise aluseid, sätestatakse väikeste rikkumiste arvestamine ja vähenduste arvestamine, kui maakasutaja on muutunud).

Märtsis jätkus nõuetele vastavuse muudatusi puudutava töödokumendi arutelu, samuti arutelu vähima rikkumine (*minor infringement*) ja minimaalse vähenduse (*de minimis*) üle. Vähima rikkumise puhul on määratlus tegevuspõhine ja tegevuste aja arvestamine algab kohapealse kontrolli kuupäevast (siis hindab kohapealne kontroll rikkumise suurust ja iseloomu); minimaalne vähendamine on rahapõhine ja kuupäev algab makse tegemisest (alles siis selgub kas jääb allapoole minimaalsummat). Seega on mõlemad erinevad ja rakenduvad teineteisest sõltumatult. Korrati üle vähima rikkumise edasine käsitlus: kohapealne kontroll fikseerib vähima rikkumisena teatud tegevuse, millele antakse tähtaeg likvideerimiseks. Kui järelkontroll tuvastab, et puudus on likvideeritud, siis karistust ei rakendata. Kui aga ei ole kõrvaldatud, siis järgneb vähendamine vähemalt 1%, suurus sõltub kontrolli hinnangust (võib ka osutada tahtlikuks). Kui jääb %-põhine vähendamine, siis arvestatakse normaalse rikkumisena ka järgmiste aastate korduvuste jms arvestuses. Vähima rikkumise järelkontrolli arutelu puhul toodi mitmeid näiteid, kus rikkumise tagasipööramine pole võimalik, liikmesriikide eesmärk oli suunata selline rikkuja nõ riskiteguri alusel järgneva aasta kontrollivalimisse ja nii vähendada järelkontrolli hulka. Komisjon jäi oma seisukohtade juurde, selgitades, et tagasipöördumatuid rikkumisi peaaegu olla ei saagi. Hääletusel oli 4 liikmesriiki vastu ja 6 erapooletud, siiski vajaliku häälte arvuga määruse muudatused kinnitati.

Aprillis olid arutusel täiendused töödokumentidesse, mis käsitlesid kontrollivalimite suurendamist kui kontrollide käigus avastatakse olulisel määral rikkumisi. Pindalapõhiste kontrollide puhul on rikkumiste määra arvestamise aluseks kontrollitud põllumajandusmaa pindala ja kindlaksmääratud ehk nõuetekohase pindala suhe. Nõuetele vastavuse osas on selleks suhteks vastava nõude osas kontrollitud ja rikkumisi sooritanud põllumajandustootjate arvu suhe. Probleemiks oli suurenduste aluseks võetav aasta - komisjon selgitas, et igal aastal on aluseks baasvalimi suurus ning sellele rakendatakse ettenähtud suurendamist. Suurendamine toimub nõuetele vastavuse standardi põhiselt, järelkontroll toimub ainult selle standardi osas ja selle kontrollivalimi osa kohta (1% konkreetse kontrollasutuse kohta), st suurendamise aluseks on rikkumised 5% suhtes, aga suurendatakse vastavalt tabelile 1%.

Mitmel korral arutati 2008. aasta eelarvet, mis kiideti heaks mais toimunud komitee istungil. Eestile kinnitati 2008. aasta ühtse pindalatoetuse kogusummaks (ÜPT) 50,629 mln eurot.

Mais ja juunis arutati ja kiideti heaks määruse eelnõu, mis kehtestab kohustuslikust modulatsioonist 2006-2012 tekkivate vahendite jagunemise EL-15 riikide vahel ja töödokument, mis sisaldab arvestustabeleid, mis peegeldavad puu- ja köögiviljareformiga kaasnenud modulatsioonisummade teket EL-15 aastatel 2008-2012. Arvestused tuginesid prognoosile, kuna eelarvevahendid oli vaja üle kanda II sambasse ehk maaelu toetuste rahastamiseks.

Mais esitleti ka kohapealse kontrolli täiendatud töödokumenti ja taimekaitsevahendite jääkide kontrolli nõuetele vastavuse süsteemis. Juunis arutelu jätkumisel väitis komisjon, et viimase dokumendiga tekitatakse seos kontrollide ja tulemuste vahel - ettevõtted peavad säilitama andmeid koguste ja proovide kohta ja seda toiduohutuse seadusandluse alusel.

Juulis ja septembris käsitleti viimastele aastatele tavapäraselt arvukalt erisuste taotlemisi ja palveid ettemaksete võimaldamiseks. Kõik erisused said korralduskomitee heakskiidu.

Oktoobri istungil arutati kanepi kasvatamise toetamisega seonduvat. Uue menetluse järgi kasvab liikmesriigi vastutus analüüsides tulemuste jälgimisel ja mittetoetusõiguslike sortide väljaselgitamisel, mis tagab tootjate kiirema teavitamise. Vastavad parandused tehakse ka ühenduse sordilehes, mille toetuste taotlemise aasta 15. märtsi seis võetakse aluseks toetusõiguslikkuse määramisel.

Kiideti heaks puuvillasektori reformist tulenevalt sektorile makstavate toetuste integreerimine ühtsesse otsemaksesse alates 1. jaanuarist 2009. Uues skeemis on hektaripõhine makse, mis kuulub otsetoetuste valdkonda ja turukorralduslik abinõuna restruktureerimise programm. Toetusskeemi põhielemendiks on saagikoristus liikmesriigi poolt toetusõiguslikuks tunnustatud maalt, millel puuvill kasvab normaalse istutustihedusega. Teine element on tootjaorganisatsiooni loomine ja tunnustamine liikmesriigi poolt, kusjuures põhitingimuseks on vähemalt 10 000 ha ulatuses puuvilla kasvupind ja et sinna kuulub vähemalt 1 ettevõtte. Vastavalt tegelikele kasvupindadele asjassepuutuvates liikmesriikides vähendati kasvupinna piirangut 4 000 hektarini.

Kiideti heaks Läti ja Sloveenia taotlused ebasoodsatest ilmastikutingimustest tulenevalt pindalatoetuse 50%-liseks ettemakseks.

Toimus arutelu veinisektori integreerimisest ühtsesse otsemaksesse ja sellest tulenevatest täiendustest nõuetele vastavuse süsteemi. Kuna viinamarjakasvatajatele tulevad ümberstruktureerimise, väljajuurimise ja roheline saagikoristuse toetused, peavad need kasvupinnad olema seotud nõuetele vastavuse süsteemiga kolme aasta jooksul. Siiski ei loeta neid otsetoetusteks, kuna nad ei sisaldu otsetoetuste nõukogu määruse I lisa loetelus, kuid kontrollide ühtlustamise eesmärgil tuuakse see sektor siia, kus sätestatakse kogu nõuetele vastavuse alane järelevalve. Rakendamise kolmeaastane periood tuleneb poliitilisest kokkuleppest ja on fikseeritud nõukogu määruses. Seetõttu tulevad vähendused, mis tulenevad kontrollide käigus tuvastatud puudustest jagada kõigi nende aastate väljamaksete peale. Et vältida administreeriva asutuse töökoormuse suurenemist tehti ettepanek kohustuseperiood võrdsustada kalendriaastaga, st algusajaks oleks esimesele maksele järgnev 1. jaanuar – sellega arvestati. Samuti arutati liikmesriikide soovi ühise kontrollivalimi tegemiseks, selleks et tagada veinisektori taotlejate juhuslikkus ja saavutada 1% veinisektori taotlejate osakaal üldvalimist, sooviti üldvalimi riskianalüüsi parameetreid vastavalt täiendada. Selle arvestamiseks anti määruse täienduses liikmesriigile võimalus valida

kontrollitavad taotlejad otsetoetuste jaoks ja nõuetele vastavuse jaoks veinisektoris ühe ja sama riskianalüüsi raames, arvestades siiski seda, et kontrollima peab katma vähemalt 1% veinisektori taotlejatest ja liikmesriik peab suutma seda tõestada. Hääletusel said määruse täiendused enamuse heakskiidu.

Portugal ja Hispaania esitasid oktoobris kirjaliku sooviavalduse toetuste ettemaksete tegemiseks banaanisektoris POSEI programmi raames Kanaari saartel, Madeiral ja Assooridel. Tootjatele raskusi põhjustanud toetuskeemi muutmine lubab makseid teha vaid üks kord aastas. Komisjonisisesel kooskõlastuse viibimise tõttu hääletati määruse muudatust ühise turukorralduse korralduskomitee istungil.

10. detsembri korralduskomitees arutati Hispaania soovi pikendada suhkrupeedi-kasvatavatele makstava toetuste menetluse ja väljamakse perioodi 1. detsembrilt järgmise aasta 15.septembrini, kuna ebasoodsate ilmastikutingimuste tõttu ei olnud suhkrupeedi võimalik koristada 30 juuniks.

Komisjon esitles koondtabelit kanepi THC sisaldavuse analüüsitulemuste kohta, millest ilmnes, et 4 analüüsi ületasid toetusõiguslikkuse taset. Sellega seoses tuletas Komisjon meelde liikmesriikide muutunud vastutust ja DG SANCO poolt koostatava sordilehe 15. märtsi seisu kui toetusõiguslike kanepisortide alust alates 2009.aastast.

Alates 2007. aastast alustas **otsetoetuste komitee raames tööd nõuetele vastavuse (cross compliance) ekspertgrupp** eesmärgiga tutvustada nn uutele liikmesriikidele nõuetele vastavuse süsteemi (kohustuslikud majandamisnõuded (SMR) ning head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (GAEC)) detailsemalt ning anda ülevaade nn vanades liikmesriikides (EU-15) kehtivatest nõuetest ja probleemsematest kohtadest. Kui vanades liikmesriikides kehtis nõuetele vastavuse süsteem juba alates 2005. aastast, siis uutele liitujatele (sh Eestile) hakkas antud süsteemi rakendamise kohustus kehtima alates 1. jaanuarist 2009. Näiteks häid põllumajandus- ja keskkonnatingimusi rakendati Eestis juba alates 2004. aastast, mis eeldas nende nõuete järgimist ühtse pindalatoetuse taotlemisel. Seega ei ole põllumajandustootja jaoks tegemist antud valdkonnas päris uute nõuetega, vaid juba tuttavate ja häid tavasid järgivate reeglitega.

2008. aastal toimus kokku 3 ekspertgruppi, milles käsitleti andmebaasi loomist heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste jaoks (GAEC Database), I ja II samba vahelist jagunemist nõuetele vastavuse süsteemis ning nõuandesüsteemi (Farm Advisory System-FAS) ja sertifitseerimissüsteemi kasutamist riskianalüüsis. Lisaks korraldati novembris JRC (Joint Research Centre) poolt seminar, teemal „Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (nn GAEC nõuded) ning põllumajandusliku nõuandesüsteemi rakendamisest“.

Andmebaasi loomise eesmärk on esiteks kõikides liikmesriikides rakendatavate nõuete koondamine, nende kättesaadavuse tagamine ning sellest tulenevalt võimalus liikmesriigiti erinevaid nõudeid hinnata ja võrrelda ning teiseks liikmesriikide kohustusest teavitada GAEC nõuete rakendamisest vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 artiklis 146 sätestatule. Teavitamine sai alguse 2005. aastast, mil esmakordselt hakati rakendama reformi ning kui siseriiklikult olid tingimused ettevõtte tasandil defineeritud, tootjatega kontakteerunud ning kontrollid läbi viidud. Teavitamise aluseks on olnud vormikohane küsimustik teemade ja standardite kaupa, sh püsirohuma säilitamise kohustusega seotud nõue.

Elektroonilise andmebaasi sooviti lisaks GAEC nõuetele lisada ka sanktsioneerimissüsteem ja riskianalüüs. Loomulikult on sellisel andmebaasil ka teatavad piirangud - näiteks siseriiklikud õigusaktid ei ole terviktekstina, vaid viitena juurde lisatud ning info kajastab alati eelnevat aastat.

Komisjon tõstatab täiendavalt küsimuse - kas sellist andmebaasi oleks mõistlik luua ka kohustuslikele majandamisnõuetele (SMR) ja nõuandesüsteemile (FAS). Kui luua sarnane andmebaas SMR-de jaoks, ei saa seda käsitleda kui ametlikku infoallikat, kuna art 146 ei kehti SMR nõuete teavitamise kohta. Sel juhul peaks hakkama SMR-de jaoks küsima liikmesriikidelt infot, mis tähendaks aga lisatööd ja -kulu.

Komisjon tegi ülevaate nendest punktidest, mis puudutas toetuste jagunemist I ja II samba vahel, üldisest nõuetele vastavuse raamistikust, põhiprintsiipidest, sammaste vahelistest erinevustest ning reeglitest „väikeste rikkumiste“ ja „de minimeerimise“ osas ning nende omavahelisest ühtlustamisest.

I samba alla kuuluvad need toetused, mis puudutavad nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 lisas I mainitud toetusi (SPS, SAPS ja ülejäänud otsetoetused). II samba alla kuuluvad sellised toetused (2 telje meetmed), mis ühelt poolt on suunatud jätkusuutliku põllumajandusmaa kasutamisele (nt ebasoodsamad alad, põllumajanduse keskkonnatoetus) ja teiselt poolt metsamaa toetamiseks suunatud meetmed (nt põllumajandusmaa metsastamine, Natura 2000 jne).

Nõuded, mida tuleb mõlemale sambale rakendada on ühesugused nn nõuetele vastavuse nõuded, mis tulenevad nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 lisast 3 ja 4, milledeks on nii SMR-d kui ka GAEC nõuded koos püsirohuma sailitamise kohustusega. Tingimusel, et kõiki nõudeid tuleb täita kogu ettevõtte ulatuses ning kehtib kõikide põllumajandustegevuste osas, sõltumata sellest, kas tegemist on loomavõi taimekasvatusega või millist liiki toetust on taotletud. Samuti juhtis komisjon tähelepanu, et selge seos on põllumajandustegevuse kui taotletud pindade vahel. I ja II samba puhul kontrollitakse sama maad va see, et I samba alt ei kontrollita metsamaad, aga II samba alt peab metsamaad kontrollima juhul, kui antud maale on toetust taotletud. Siiski põllumajanduse keskkonnatoetuse puhul on tegemist erinevusega nõuete täitmise osas, kuna selle toetuse puhul tuleb lisaks nõuetele vastavusele täita miinimumnõudeid taimekaitse ja väetiste osas. Viimased nõuded on kehtestatud siseriiklikes õigusaktides ning kinnitatud Maaelu Arengu kavas (MAK). Vastutus nende nõuete järgimisest lasub otseselt tootjal ning karistatakse teda ainult sellistel juhtudel, kui ta ise teadlikult rikub nõudeid.

Tervisekontrollist lähtuvalt oli sooviks ühtlustada reegleid nii I kui ka II samba toetuste osas, eriti mis puudutab reegleid vastutuse osas, „de minimeerimise“ e mõlemale sambale 100 eurone määr ning ühtlustada nn „väikesed rikkumised“.

Komisjoni poolt anti ülevaate õiguslikest alustest nõuetele vastavuse kontrolli osas ning juhiti tähelepanu, et minimaalne kontrollimäär 1% tuleb saavutada iga pädeva kontrolliasutuse sh iga akti ja standardi või nende grupi baasil. 1% kontrollimäär võib saavutada ka iga makseasutuse tasandil, aga seda tingimusel kui kontrole ei vii läbi makseasutused. Riskianalüüs võib olla tehtud individuaalse farmi või selle tootmistüübi, ettevõtluse jne järgi. Loomulikult võib arvestada ka tootja poolse osalemisega nõuande- ja sertifitseerimissüsteemis. Riskianalüüs peab vastama eelkõige kõikide nõuete eripäradele ning riskifaktorid peavad katma kõiki nõudeid ja standardeid. Oluline on silmas pidada, et riskikriteeriumite hulgast ei oleks välja jäetud väheste nõuetega seotud põllumajandusettevõtted või mahult väiksemad ettevõtted (nn väiketootjad).

Näitena võib tuua Hollandi süsteemi, kus neil on 1 koordineeriv makseasutus ja 3 väiksemat makseasutust. 2007. aastal tuli täita 211 nõuet SMR-ide osas, mida kontrolliti erinevate pädevate kontrolliasutuste poolt. Kontrollivalim tehakse igal aastal 1,05%, et oleks kindlalt tagatud 1% kontroll. 2009. aastal on plaanis vähendada valimit 1,01%ni. Hollandlased kasutavad komisjoni määruse (EÜ) nr 796/2004 art 45 lõiget 3, millega tagatakse riskianalüüsi teostamine 1 kord aastas. Kokku on 9

siht(riski)grupp, kuhu iga tootja kuulub. Iga riskifaktorile on vastav punktisumma ja toimub ka sihtgrupi siseselt järjestus. Kõik riskid valitakse igal aastal koostöös oma valdkonna spetsialistidega. Riskide määramisel võetakse aluseks andmebaasid, mitte ei tugine ainult taotlustele. Üldvalimi puhul üks kontroll hõlmab kõiki nõudeid, kuid kontrollide üldarv on väiksem ja taotlejale vähem koormavam.

Itaallased kasutavad kontrollide läbiviimisel kaugseiret. Neil on kokku ca 1,5 mln taotlejat aastas ning tänu kaugseire arenenud kaugseire kasutamise võimalustele, saavad nad iga 3 aasta tagant uuendada katastrikaarte just abikõlblikkuse osas. See on eriti tõhus teabe ajakohastamise kiirendamiseks ning sellega on võimalik kontrollida enamikke GAEC nõudeid. Kaugseire abil jälgitakse nii mulla erosiooni, kulupõlenguid, viinamarja- ja oliiviistandusi, hekke, puude rühmi, reservuaare kui ka vaadatakse rohumaade puhul nt karjatamise nõuet. Erinevusi maastikus on eriti hea jälgida suviste ja talviste piltide võrdlemisega. Riskide valik toimub munitsipaalide tasandil ning riskianalüüsis on riskid vastavalt geograafiale sh keskmine deklareeritud maatuiki suurus, eelmiste aastate kontrollitulemused jne. Tõdevad, et kui tahetakse kasutada kõiki riske analüüsis, ei pruugi üles leida olulist riski erinevates piirkondades. Seetõttu Itaalia kasutab erinevaid analüüse eripiirkondade jaoks. Kui ühes piirkonnas võib olla üks risk kõrgem kui teises piirkonnas, võib nende riskide liitmise tulemusena saada riskifaktoriks hoopis 0 punkti.

1% nõuet järgitakse eelkõige seal, kus on see oluline ja asjakohane.

Seminaril jagati informatsiooni püsirohumaad säilitamisega seotud nõuetest ja kohustustest (*sh tehnilised missioonid*), GAEC andmebaasi hetkeolukorrast ja põllumajandusliku nõuandesüsteemi arengutest. 2008. aastal toimusid komisjoni ja JRC eestvõttel tehnilised missioonid kuues liikmesriigis sh Eestis, et jälgida GAEC nõuete täitmist ja üleskerkinud probleeme.

Erinevate uuringute baasil leidis aset põhjalikum tutvustus maastikuelementide mõjust keskkonnale ning puhverribade rajamise mõjust mulla erosiooni vähenemise ja äravooluvee kvaliteedi kaitsmise osas. Viimased teemad muutuvad järk-järgult aktuaalsemaks just GAEC nõuetega seonduvalt, mida peavad kõik riigid hakkama rakendama alates 2010. aastast. Eesmärk on uute nõuete kohustusliku kehtestamisega võtta tarvitusele abinõud, et kaitsta seeläbi bioloogilist mitmekesisust, aidata kaasa maastiku paranemisele ning vältida puhvrite rajamisega mulla erosiooni ja vooluveekogude reostust.

Põllumajandusturgude ühise korralduse komitee raames käsitleti **teravilja** turukorralduse küsimusi iga kahe nädala tagant. Reeglipäraselt jälgiti teravilja kasvuperioodil ilmastikku ja taimede arengut ning teraviljahindade muutusi maailmaturul.

Aasta alguses toimunud istungitel kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 712/2007 muutmise eelnõu, millega kuulutatakse välja alalised pakkumismenetlused liikmesriikide sekkumisametite valduses oleva teravilja edasimüümiseks ühenduse turul. Eelnõuga tõsteti tagatisraha 10 eurolt 25 eurole. Põhjuseks asjaolu, et hinnad turul on väga kõikumavad ja pakkujad loobuvad tihti oma pakkumistest kui tagatised on väikesed.

Kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 1146/2007 muutmise eelnõu, millega võeti vastu 2008. eelarveaastaks ettenähtud vahendite liikmesriikidele eraldamise kava sekkumisvarudest pärit toiduainete tarnimiseks ühenduses enim puudust kannatavatele isikutele. Eelarvet suurendati 10 mln euro võrra ning see jaotati liikmesriikidele. Kiideti heaks komisjoni määruse nr (EÜ) nr 382/2005 muutmise eelnõu, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1786/2003 (kuivsöödaturu ühise korralduse

kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad. Seoses ühise turukorralduse ühtse määruse (EÜ) nr 1234/2007 jõustumisega ja teiste turukorralduse määruste kehtetuks tunnistamisega tekkisid legaalsed puudujäägid, mis eespoolnimetatud muudatusega kõrvaldati.

Kodifitseeriti komisjoni määrus (EMÜ) nr 2273/93, millega määratakse kindlaks teravilja sekkumiskeskused.

Kiideti heaks eelnõu, millega muudetakse komisjoni otsust (EÜ) nr 601/2006 (erakorraliste meetmete kohta, mis käsitlevad turuleviimise loata geneetiliselt muundatud organismi LL RICE 601 riisitoodetes), mille kohaselt oli kohustuslik kõiki USAst tulnud riisipartiisid kontrollida. Aasta eest otsustati, et kuna USAst tulev riis on saastunud GMOga, siis tuleb kõiki partiisid kontrollida. 2007. aasta analüüsid näitasid, et USAst saabunud riisil on GMO-ga saastumine väga madal. Uue eelnõu kohaselt on sätestatud, kui üks pool teeb analüüsid, siis teine pool ei pea seda enam tegema. Liikmesriigid võivad ka USAst imporditavat riisi edasi kontrollida, aga see pole enam kohustuslik.

28. jaanuaril toimus teravilja, õliseemnete ja proteiinikultuuride nõuandva komitee nn „ad-hoc” kohtumine. Päevakorras oli 2 punkti: 1) taliviljade külvipinnad ja sellega seoses üheaastane kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise peatamine; 2) „tervisekontrolli” raames kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise lõplik kaotamine. Komisjon tegi nimetatud kohtumisest ülevaate - kohtumisele olid kutsutud kõik asjaosalised (tootjad, keskkonnaspetsialistid, tööstus jne). Seisukohad olid erinevate sektorite vahel väga erinevad. Siiski tõdesid kõik, et kohustuslik maa tootmisest kõrvalejätmine loodi varude kontrollimise eesmärgil, kuid see on kaotanud oma tõhususe. Osa maad hoitakse endiselt tootmisest väljas, kuna otsus määrata 2008. aastaks 0% tuli juulis, mis oli tootjatele muudatuste tegemiseks juba hilja. Tootjad ei toeta kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise kaotamist, pigem tahavad nad jätta määraks 0% ja instrumenti alles hoida ning turgu jälgida. Teine osa leidis aga, et on võimalik kasutada ka teisi meetmeid maa tootmisest kõrvalejätmise nõude kehtetuks tunnistamisel. Kolmandad kritiseerisid EL biokütuste poliitikat. Siiski saavutati konsensus – mingi kaitse võiks jääda, aga ollakse valmis uuteks ideedeks kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise nõude kehtetuks tunnistamisel.

Märtsi lõpus tegi komisjon ettekande õlikultuuride turust. Õlikultuuride toodang on maailmas alates 1961. aastast pidevalt kasvanud. EL-s kasvatatakse kõige enam rapsi - 73% ja päevalille - 19%, teiste õlikultuuride osakaal on väiksem. 2007/2008 oli õlikultuuride pind EL-s 10,2 mln t, mis võib suurendada 10,4 mln t-ni. Rapsi toodang on alates 2004. aastast oluliselt tõusnud, samas on aga kaubandusbilanss negatiivne - EL peab importima, et nõudlust turul rahuldada. Rapsiõli kasutamine toiduks on stabiilne, aga selle kasutamine biokütuseks on oluliselt suurenenud. Päevalille toodang EL-s 2006/2007 turundusaastal oli üle 6 mln t.

Märtsi lõpus tegi komisjon ettekande kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise kasutamisest veekogude ümbruses (nö kaitseribad). Uurimiseks kasutati satelliitide pilti. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1782/2003 art 54 (4) ütleb, et tootmisest kõrvale jäetud pindalade suurus on vähemalt 0,1 ha ja laius vähemalt 10 m. Piisavalt tõestatud keskkonnakaitsega seotud põhjustel võivad liikmesriigid tunnistada toetuskõlblikuks pindalaid, mille laius on vähemalt 5 m ja suurus vähemalt 0,05 ha. Uuriti EL-15 liikmesriiki, kus 388,2 tuhat ha on kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise all ribadena, kogu haritavast maast moodustab see 0,5%. COP (*cereals, oilseeds, protein*) pinnast moodustavad ribad 1%.

Alates märtsist hakkasid toimuma aktiivsed arutelud teravilja uuest ekspordi- ja impordirežiimi kehtestamisest. Komisjoni horisontaalne määrus (EÜ) nr 1291/2000,

millega sätestatakse põllumajandussaaduste ja -toodete impordi- ja ekspordilitsentside ning eelkinnitussertifikaatide süsteemi kohaldamise ühised üksikasjalikud eeskirjad, on kodifitseeritud, mida omakorda muudeti. Määruse lisas on nimekiri toodetest, mis nõuavad litsentsi, kirjas on ka tagatised, kehtivusperioodid ja maksimaalsed kogused, mille puhul litsents ei ole kohustuslik. Teravilja ja riisi osas väga suuri muudatusi võrreldes 2007. aastal arutatuga ei tehtud. Muudatused ei puudutanud ainult teravilja- ja riisisektorit, vaid ka suhkru-, piima-, liha- jt sektoreid. Teraviljakomitees tutvustati ja arutati vaid seda osa, mis puudutab teravilja ja riisi (muudeti määrust (EÜ) nr 1342/2003, millega sätestatakse teravilja ja riisi impordi- ja ekspordilitsentside süsteemi kohaldamise üksikasjalikud erieeskirjad).

Kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 1249/96 muutmise eelnõu, nõukogu määruse (EMÜ) nr 1766/92 rakenduseeskirjade kohta teraviljasektori imporditollimaksude osas seoses nõutava lisatagatisega kõrge kvaliteediga nisu importimisel. Määrusesse tehti erand seoses imporditollimaksude peatamisega 2008/2009 turundusaastaks. Kui tollid peatati juba 2007/2008 turustusaastaks, siis osades liikmesriikides tolliasutused jätkasid 95 eurose lisatagatise küsimist kõrgekvaliteedilise nisu importimisel. Komisjon aga rõhutas, et nimetatud lisatagatist ei tohi seoses imporditollide peatamisega küsida ning selleks tehti siis ja tehakse ka nüüd erand komisjoni määrusesse (EÜ) nr 1249/96.

Kodifitseeriti komisjoni määrused (EMÜ) nr 2622/71, rukki Türgist importimise korra kohta ja nr 821/68, kroovitud terade ja poleeritud terade määratluse kohta, mida kohaldatakse eksporditoetuste andmisel.

Kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 27/2008 muutmise eelnõu manioki kvoodi rakendamise kohta.

Tunnistati kehtetuks komisjoni määrus nr 1722/93, milles sätestatakse vastavalt teraviljasektori ja riisisektori tootmistoetusi käsitlevate nõukogu määruste (EMÜ) nr 1766/82 ja (EMÜ) nr 1418/76 üksikasjalikud rakenduseeskirjad, ning anti välja uus määrus (EÜ) nr 491/2008, milles sätestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses teraviljasektori tootmistoetustega.

Kodifitseeriti komisjoni määrused (EÜ) nr 824/2000, millega kehtestatakse teravilja ülevõtmise kord sekkumisametite poolt ja sätestatakse teravilja kvaliteedi määramise analüüsimeetodid ja (EMÜ) nr 3515/92, millega kehtestatakse sekkumisametite poolt kokkuostetud toodete ladustamist ja liikumist käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 1055/77 kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad.

Mais toimunud istungil tegi komisjon ettekande proteiini- ja õlikultuuride turust. Mai seisuga imporditi ca 3/4 EL-i proteiinikultuuride vajadusest. Proteiinikultuuride kasvatamisega kaasnevad agronoomilised ja keskkonnavalased eelised, kuid sellest hoolimata on kasvupind vähenenud. Kui 1990. aastal kasvatati proteiinikultuure ca 2,5 mln ha-l, siis 2006. aastal vaid veidi üle 1 mln ha. Ka keskmine saagikus on langenud tasemeni 2,5 t/ha kohta (EL-27). Aastal 2000 oli saagikus veel ca 3,5 t/ha. Tootjaid on raske veenda proteiinikultuure kasvatama, kuna saagikus on väga ebastabiilne ja kasvatamine suhteliselt keeruline. Saagikuse langus on ka seotud proteiinikultuuride kasvatamise uuringute vähesusega. Sojaoa ja rapsi tootmine on viimaste aastate jooksul kasvanud. EL-is on rapsi tootmine oluliselt kasvanud, eelkõige biokütuste tõttu, kuid prognooside kohaselt 2008/2009 veidi langeb. 2006/2007 oli rapsiõli toodang 7,2 mln t, millest 2/3 läks kütusesektorisse. Õli, õlisööda ja -seemne hinna tõus on aeglustunud.

Komisjon esitas analüüsi maa tootmisest kõrvalejätmisest aastatel 2000–2006. Maa tootmisest kõrvalejätmisel oli oluline osatähtsus interventsioonivarude vähenemisele ja tootmise vähenemisele, vähene mõju hindadele, impordile, ekspordile ning

sissetulekutele. Maa tootmisest kõrvalejätmise kohustus liikus vähese tootlikkusega maale ja farmi kaugematele aladele. Ühtlasi informeeris komisjon liikmesriike, et ka 2009. aastal on plaan jätkata kohustusliku maa tootmisest kõrvalejätmise nõudeta.

Juunis kiideti heaks komisjoni määruse eelnõu (EÜ) nr 608/2008, millega peatati ajutiselt teatavate teraviljade imporditollimaksud 2008/2009 turustusaastaks. Kuna paljud liikmesriigid avaldasid muret imporditollimaksude kaotamise pärast, siis komisjon tutvustas impordimaksude taastamise näidiseelnõud, mis vajaduse tekkimisel tuleb hääletamisele. Komisjoni seisukoht oli jätkuvalt, et veel ei ole see vajalik. Määruses (EÜ) nr 608/2008 on kirjas, et tollimaksud taastatakse juhul, kui 1) FOB (*free on board*) hind on alla 180% referentshinnast; 2) pakkumine on piisav turu tasakaalustamiseks. Juunis olid EL-s teraviljahinnad suhteliselt stabiilsed, augusti alguses hinnad küll veidi langesid, aga augusti lõpuks tõusid taas. Augusti lõpus oli nisu hind 200 euro/t. Hinnad ei ole küll eelmise aasta tasemel, kuid need on kõrged ja selgelt üle referentshinna. EL oli importinud 1 mln t nisu (sh jahu), kuid 2006. ja 2007. aastal oli EL selleks ajaks importinud rohkem.

Arutati komisjoni määruse (EÜ) nr 1249/96, nõukogu määruse (EMÜ) nr 1766/92 rakenduseeskirjade kohta teraviljasektori imporditollimaksude osas, muutmist. Määrus kodifitseeriti 2007. aasta oktoobris teravilja korralduskomitees, kuid seda ei avalikustatud, sest enne kodifitseerimist tekkis vajadus määrust muuta.

Kuivsöödale kinnitati 2007/2008 turundusaastaks toetuse määraks 33 euro/t.

Vahetati mõtteid manioki impordikvoodist tulenevalt määrusest (EÜ) nr 27/2008. Probleme tekitas määruse art 1, mille kohaselt võib esitada ühe imporditaotluse nädalas, mis praktikas on aga muutunud keeruliseks. Edaspidist arutelu ei ole enam toimunud.

Arutati nõukogu määruse (EÜ) nr 637/2008 II peatükki, milles sätestatakse rahalised vahendid Kreeka ja Hispaania puuvillasektori riiklikele ümberkorralduskavadele. Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 637/2008 saaksid Kreeka ja Hispaania puuvillasektori ümberkorraldamiseks vastavalt 4 mln eurot ja 6,134 mln eurot aastas. Arutelu all olnud rakendussätetes on kirjeldatud meetmed, milleks neid rahalisi vahendeid võib kasutada, sektori ümberkorralduskavade sisu, aruandluse ja kontrollimeetmed, taotlemise ja toetuse maksmise sätted, jälgimine ja kontroll.

Kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 712/2007 muutmise eelnõu, millega kuulutatakse välja alalised pakkumismenetlused liikmesriikide sekkumisametite valduses oleva teravilja edasimüümiseks ühenduse turul. Muudatusega pikendati pakkumise tähtaegu kuni detsembrini.

Kiideti heaks liikmesriikidele 2009. aasta toiduabi jaotamiseks ette nähtud eelarvelised vahendid. Eesti taotlus 3 000 t teravilja maksumusega 320 tuhat eurot on seega rahuldatud.

Kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 1249/96 muutmisest, nõukogu määruse (EMÜ) nr 1766/92 rakenduseeskirjade kohta teraviljasektori imporditollimaksude osas. Eelnõus oli kaks põhilist muudatust:

- sertifikaatide uuendamine Kanada nisule
- erisus 95 euro lisatagatise nõudele.

Tutvustati komisjoni määruse eelnõud, millega võetakse vastu erakorralised meetmed seoses riisi impordilitsentsidega rahvusvahelisel riisiturul tekkinud probleemide tõttu 2008. aastal. Kevadel keelustasid mitmed riisi eksportijad riigid riisi ekspordi, mis pani EL kauplejad väga raskesse olukorda. Litsentsid kaotasid kehtivuse ja kuna kauplejad ettenähtud perioodil riisi importida ei saanud, siis jäid nad tagatistest ilma. Oktoobri alguses kiideti see eelnõu heaks ning lubati erakorralised meetmed riisituru tarvis.

Kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 1003/2008, millega määratakse kindlaks alates 16. oktoobrist 2008 kohaldatavad teraviljasektori impordimaksud. Antud määruse vastu võtmine muutis kehtetuks komisjoni määruse (EÜ) nr 608/2008, millega peatati juulis ajutiselt teatavate teraviljade imporditollimaksud 2008/2009 turustusaastaks.

Kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 1125/2008, millega Taani, Kreeka, Iirimaa, Itaalia ja Luksemburgi vahel jaotatakse turustusaastaks 2008/2009 garanteeritud riiklike kogustena 5tuh t lühikest linakiudu ja kanepikiudu.

Kodifitseeriti komisjoni määrus nr 2131/1993, milles sätestatakse sekkumisametite valduses oleva teravilja müümise kord ja tingimused.

Kodifitseeriti komisjoni määrus nr 2377/2002, millega avatakse kolmandatest riikidest pärit õlleodra ühenduse tariifikvoot ja sätestatakse selle haldamine ning kehtestatakse erand nõukogu määrusest (EÜ) nr 1234/2007.

Kodifitseeriti komisjoni määrus nr 1839/95, millega kehtestatakse tariifikvootide üksikasjalikud rakenduseeskirjad Hispaaniasse imporditava maisi ja sorgo ning Portugali imporditava maisi kohta.

Võeti vastu komisjoni määrus, millega muudetakse mitmeid määrusi seoses 2009. aasta impordilitsentside taotluste esitamise ja väljastamise kuupäevade muutmise erinevates sektorites (maguskartul, manioki tärklis, maniok, teravili, riis, oliiviõli, veiseliha, vasikaliha, sealiha, munade, linnuliha).

Korrigeeriti komisjoni määrust nr 983/2008, millega võeti vastu 2009. eelarveaastaks ettenähtud vahendite liikmesriikidele eraldamise kava sekkumisvarudest pärit toiduainete tarnimiseks ühenduses enim puudust kannatavatele isikutele.

Kodifitseeriti komisjoni määrus nr 467/1967, millega määratakse kindlaks riisi töötlemise eri etappide ümberarvestuskursid, töötlemiskulud ja kõrvalsaaduste väärtus.

Kiideti heaks komisjoni määruse nr 1342/2003 muutmise, millega sätestatakse teravilja ja riisi impordi- ja ekspordilitsentside süsteemi kohaldamise üksikasjalikud erieeskirjad.

Novembris toimus mitme komitee istungil arutelu teraviljahindade edastamise skeemi tutvustava dokumendi üle (*labelite* nimekirj). Liikmesriikidel paluti üle vaadata dokumendis ära märgitud skeemi sobivus, vajadusel teha ka parandused ning teavitada sellest komiteed. Eesti praegu töötavas iga-nädalases hinnainfo edastamise skeemis muudatusi ei tehtud.

Põllumajandusturgude ühise korralduse komitee raames käsitleti **puu- ja köögiviljaga** seonduvat 10 istungil.

2008. aasta 1. jaanuaril jõustus uus puu- ja köögivilja turukorralduse sektorit reguleeriv komisjoni määrus ((EÜ) nr 1580/2007). See oli viimaseks sammuks sektori reformi läbiviimisel. Samas käisid läbi aasta ka arutelud komisjoni määruse nr 1580/2007 muutmise osas, sest reform ajakava oli liialt ambitsioonikas.

2008. aasta suurimaks muudatuseks puu- ja köögiviljasektori turukorralduses võib pidada kvaliteedistandardite reformi. Reformi peamiseks eesmärgiks oli lihtsustamine ja eesmärk täideti peamiselt läbi kvaliteedistandardite arvu vähendamise (36-lt 10-ni). Lisaks hakkab kõigi turukorraldusega hõlmatud puu- ja köögiviljade suhtes kehtima üldine standard, milles määratleti peamised nõuded. Reform jõustub 2009. aasta 1. juulist.

Sarnaselt varasemate aastatega jätkus erinevate toodete täiendavate imporditollimaksude käivitusläve muutmise. Käivituslävede muutmisel võetakse

arvesse importi, ekspordi, tootmist ja tarbimist ning seda aastate 2005-2007 statistika põhjal.

2007. aasta puu- ja köögiviljasektori reformi käigus tegi ministrite nõukogu komisjonile ülesandeks välja töötada ettepanekud koolipuuvilja skeemi rakendamise osas. 2008. aasta alguses oli kõigil võimalus avaliku konsultatsiooni käigus avaldada arvamust, milline peaks välja nägema koolipuuvilja skeemi. Valdaval toetati koolipiima sarnast skeemi ehk puu- ja köögivilja tasuta jagamist koolis.

Põllumajandusturgude ühise korralduse komitee raames käsitleti **piima ja piimatoodete** turukorralduse küsimusi 15 istungil.

Piimatoodete hinnad hakkasid 2008. aasta alguses peale 2007. aasta erakorraliselt kõrgeid tasemeid vähehaaval langema, stabiliseerusid siis II kvartalis juustu osas 2007. aasta tasemest tunduvalt kõrgemal, või osas veidi alla 2007. aasta taset ja pulbrite osas tunduvalt alla 2007. aasta taset, ning langesid juulist-augustist alates kuni aasta lõpuni allapoole aastate 2005-2006 tasemeid. Või ja lõssipulbri hinnad jõudsid aasta lõpuks praktiliselt sekkumishinna tasemetele (mõnes liikmesriigis langes või hind ka alla sekkumishinda), piimapulbri hind isegi allapoole virtuaalset sekkumishinda. Eelmise aastaga võrreldes järsult muutunud turuolukorra peamiseks põhjusteks võib pidada ebarealistlikel ootustel põhinenud nn. piimandusmulli lõhkemist ning üha süvenevat finantskriisi maailmas.

I poolaastal oli turuolukord veel suhteliselt soodne ning EL siseturuhindade ja maailmaturuhindade vahe olematu, vastavalt oli ka enamik turukorralduslike skeeme nn külmutatud seisundis. Kuigi II poolaastal üha halveneva turuolukorra tingimustes jätkus erinevates skeemides toetusmäärade nullis püsimine, survestati komisjoni järjest tugevamalt võimalike abinõude (peamiselt viidati eksporditoetuste taastamisele) rakendamise suunas. Komisjon omakorda jäi äraootavale seisukohale, viidates olukorra pidevale monitooringule ning liiga ennatlike sammude vältimisele. Siiski, erakorralisena kiideti novembris heaks või eraladustamise võimalus alates 1. jaanuarist 2009 - tavaliselt käivitub see meede igal aastal 1. märtsist. Kehtestatud toetusmäärad on järgmised: fikseeritud tasu ladustamislepingu sõlmimisel – 15,62 euro/t (244,40 kr/t), ladustamise tasu päeva kohta 0,44 euro/t (6,88 kr/t).

2008. aasta jaanuaris toimunud komitee istungil käsitleti piima tootmiskvoodi kontrollisätete muutmist. Suure hulga väikeste tootjate tõttu mõnedes liikmesriikides kuulub edaspidi otseturustuskvoodi omanikest, kellel on kvooti kuni 5 000 kg ja kelle kvooditäitmine kvoodiaasta jooksul jääb alla 5 000kg, kontrolli alla vaid 1% (teiste tootjate puhul jääb kontrolli määraks 5%).

Märtsis kinnitati kõikide liikmesriikide kohta tarne-ja otseturustamise kvootide jagunemine 2007/2008 kvoodiaastal. Eesti kvoodid jagunesid järgmiselt:

Kvoodi liigiti muutmine	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Eesti Kvoot enne liigiti muutmist 2006/2007	633 434 407	12 933 593
Eesti Kvoot peale liigiti muutmist 2006/2007	636 070 323	10 297 677

Aprillis kinnitati juustude eraladustamise tingimused 2008/09 ladustamisperioodi kohta (toetusmäärad ja riikide kogused eelmise perioodiga võrreldes samad).

Mai erakorralise komitee istungil kiideti heaks uus koolipiima määrus ((EÜ) nr657/2008), mis hakkas alates 1. augustist asendama määrust (EÜ) nr 2707/2000. Olulisemad muutused võrreldes eelmise määrusega: uued tooted skeemis (nt keefir, maitsestatud jogurt) ning liikmesriigil on vabadus kõiki tooteid valida,

maksimumhinna rakendamine muutub vabatahtlikuks, koolipiimatoetuse kasutamist kajastava posteri väljapanemise kohustus õppeasutuses. Oktoobris avati üle-euroopaline koolipiima veebileht (www.drinkitup.europa.eu), mis kättesaadaval ka Eesti keeles ning oktoobri komitees esitas komisjon presentatsiooni koolipiima kampaaniast *drink it up*.

Juuni komitee istungil kiideti heaks kaseiini ja kaseinaadi juustude valmistamiseks kasutamist reguleeriva määruse (1547/2006) muudatused. Olulisemad muutused: juustudes kasutada lubatav kaseiini määr tõuseb 5%-lt 10%-le, lubade taotlemine laieneb kõikidele juustudele (seni kehtis vaid *processed cheese* suhtes), ilma loata kaseiini kasutamisel rakendatav karistusmäär kehtestatakse lõssist kaseiini valmistamise toetuse määra suuruselt sõltuvalt ja tehti seoses Rumeenia juustude lisamisega muudatus juustude eraladustamise määrusesse.

Septembris kiideti heaks kompensatsiooni andmine kahele IE, kahele DE ja ühele NL piimatootjale tulenevalt kohtuotsustest. Need tootjad osalesid nõukogu määruse 1078/77 alusel kehtestatud preemiade süsteemis (nn SLOM tootjad), mida maksti piima mitteturustamise ja piimakarja ümbermuutmise eest. Piimakvoodi sisseviimisel 1984.aastal SLOM tootjatele kvooti ei määratud või määrati vähem, kuna nende piimatootmine oli referentsperioodil piiratud. 1992.aasta Euroopa Kohtu otsusega loeti aga selline kvoodist ilmajätmine ebaõigeks ja 1993.aastal võeti vastu nõukogu määrus kompensatsiooni maksmise kohta. Antud tootjad jäid ka sellest esialgu ilma, sest neile ei olnud üldse kvooti määratud, ja võtsid ette kohtutee.

Detsembris arutati või ning lõssipulbri sekkumiskokkuostu määruste (vastavalt (EÜ) nr 105/2008 ja nr 214/2001) muudatusi. Enamik muudatusi on tehnilist laadi ja tulenevad ühise turukorralduse määruse (EÜ) nr 1234/2007 sätetest. Olulisim muudatus põhineb tervisekontrolli otsusel – Komisjon lõpetab automaatselt (st. ilma komiteemenetluseta) sekkumise maksimaalse koguse täitumisel sekkumisostu – ning või sekkumisostul muudetakse ostetud kogustest Komisjoni teavitamine igapäevaseks ja lõssipulbri puhul peale 80 tuhande tonni täitumist igapäevaseks. Detsembris teraviljakomitee raames erakorralise päevakorrapunktina kiideti või sekkumiskokkuostu määruse parandused heaks, lõssipulbri määruse parandused lükkusid aastasse 2009.

Muudest teemadest käsitleti komitee istungitel enim mitmesuguseid kaubandusega seotud küsimusi. Aprillis kiideti heaks masstootena eksporditavate toodete (82%-line või, võiõli ja lõssipulber) pakkumismenetlusega eksporditoetuse määrus (EÜ) nr 619/2008, mis asendab määruseid (EÜ) nr 581/2004 ja nr 582/2004. Uue määruse tingis 1. juulist 2008 uue horisontaalse määruse (EÜ) nr 1454/2007 kehtima hakkamine ning asjaolu, et viimane ei hõlmanud endas kõiki piimaspetsiifilisi reegleid. Samas kinnitati piimatoodete impordi põhimääruse muudatused (avati impordi sooduskvoot Moldova toodetele, täpsustati ACP riikide imporditingimusi ja LAV juustuvoodi *manageerimine* anti üle DG Taxud'ile). Juunis võeti vastu ka GATT lepetest tulenevate sooduskvootide raames juustude USA-sse ekspordi sooduskvootide avamise määrus 2009.aasta kohta (võrreldes eelmise aastaga muudatusi pole). Septembris tunnistati kehtetuks määrused (EÜ) nr 2968/79 ja nr 1552/80, mis sätestasid sertifikaadi väljastamise teatud pehmete juustude ekspordimisel vastavalt USA-sse ja Austraaliasse. Nimetatud määrused kaotasid oma mõtte, kuna nii USA kui Austraalia on kinnitanud, et nemad sertifikaate enam ei nõua. Novembris kiideti heaks täiendavate imporditollimäärade rakendamist sätestava määruse (EÜ) nr 504/2007 muutmine, mis puudutab täiendava tollimäära sätestamisel aluseks võetava hinna määramist. Muutmise vajadus oli tingitud õigusliku aluse

muutusest vastavalt Euroopa Kohtu hinnangule. Detsembris kodifitseeriti teatud juustude eritingimustel USA-sse ekspordi sätestav määrus (EÜ) nr 2248/85.

Põllumajandusturgude ühise korralduse komitee raames käsitleti **sealiha** turukorralduse küsimusi 12 istungil.

EL keskmiseks searümba turuhinnaks aastatel 2003-2007 oli 21,44 kr/kg. Aastate lõikes kõige madalam hind oli 2007. aastal (21,20 kr/kg), järgnevad 2005. aasta 21,76 kr/kg ja 2006. aasta 22,73 kr/kg.

2008. aastal olid EL sealiha turuhinnad kõrgemal tasemel kui viimase viie aasta keskmised. 2008. aasta keskmine sealiha turuhind EL-s oli 23,97 kr/kg, mis oli 11,8% kõrgem kui eelmisel aastal. Kõige kõrgemad keskmised hinnad eelmisel aastal olid Kreekas (28,86 kr/kg), Bulgaarias (27,66 kr/kg) ja Rumeenias (27,07 kr/kg). Madalaimad turuhinnad olid aga Saksamaal (20,42 kr/kg), Prantsusmaal (22,23 kr/kg) ja Hollandis (22,36 kr/kg).

Kui 2007. aasta suvest söötade hinnad pidevalt tõusid, siis 2008. aasta oli tänu headele teraviljasaakidele olukord Euroopas parem, mistõttu sealihasektor oli soodsamas seisus.

Pörsaste turuhind EL-s oli 2008. aasta I poolaastal viimase viie aasta madalaimad, kuid aasta II poolel tõusis 2006. aasta tasemele ning aasta keskmiseks pörsaste turuhinnaks kujunes 578,45 kr pörsas, mis oli 6,9% kõrgem kui 2007. aastal keskmisena.

EL importis sealihatooteid 2008. aasta jaanuarist kuni novembrini 54 469 t, mis on 26% enam kui 2007. aastal samal perioodil (2007. aastal 43 217 t). Peamised sissetoojad olid USA (37,8%), Tšiili (27,3%) ja Šveits (20,3%).

EL eksportis sealihatooteid 2008. aasta 11 kuu jooksul 2 375 tuh t, mis on 24% enam kui 2007. aastal 11 kuuga (2007. aastal 1 911 tuh t). Peamised sihtkohad: Venemaa (30,1%), Hong Kong (17,7%) ja Jaapan (9,4%).

2008. aasta I kvartalis hindasid mitmed liikmesriigid turuolukorda siiski raskeks ning oleksid soovinud näha toetusmäärade tõstmist. Eksporditoetuse määrasid 2008. aasta jooksul siiski ei muudetud.

Aprillis muudeti täpsustamise eesmärgil komisjoni määrust (EÜ) nr 806/2007, millega sätestatakse tariifikvootide avamine sealihasektoris. Juuni istungil fikseeriti EL keskmise sealiha hinna arvutamiseks vajalike kaalutud keskmised koefitsiendid 2008/09 aastaks.

Juulis kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 2331/97, teatavatele sealihatoodetele eksporditoetuse andmise eritingimuste kohta, kodifitseerimine. Kodifitseerimise käigus üldtingimusi ei muudetud.

Detsembri istungil võeti vastu uus komisjoni määrus (EÜ) nr 1249/2008, 10. detsember 2008, milles sätestatakse ühenduse looma-, sea- ja lambarümpade klassifitseerimisskaalade ning kõnealuste klassifitseerimisskaalade kohastest hindadest teatamise üksikasjalikud rakenduseeskirjad. Uus määrus reguleerib veise-, sea- ja lambarümpade klassifitseerimist ning hinnainfo edastamist ja asendab mitmeid eelnevalt kehtinud määrusi ning kehtib alates 1. jaanuarist 2009.

Praktiliselt igas sealiha korralduskomitees esitleti mõnede liikmesriikide poolt searümpade tailihamõõtmiseks vajalike uute valemite väljatöötamiseks ettenähtud protokolle I või II (vastavalt komisjoni määrusele (EMÜ) nr 2967/85), väljaspool istungeid toimusid sel teemal arutelud ekspertide tasandil. Komisjoni otsuseid, mille eesmärgiks on kinnitada vastava liikmesriigi kasutatavad sealiha klassifitseerimismeetodid, muudeti aasta jooksul Prantsusmaa ja Leedu kohta.

Aasta viimases kvartalis võtsid mitmed liikmesriigid sõna teemal, et nende olukord sealihasektoris on halb. Toodi paralleelsele eelmise aastaga, mil samuti hinnad langesid, kuni võeti kasutusele turu reguleerimise meetmed (täiendavad eksporditoetused, eraladustamine) ning märgiti, et need meetmed on taas vajalikud. Lisameetmete rakendamist ei peetud vajalikuks, kuna komisjoni arvates avaldaks eraladustamise avamine pikemas perspektiivis negatiivset mõju turu tasakaalule.

Põllumajandusturgude ühise korralduse komitee raames käsitleti **veise- ja vasikaliha** turukorralduse küsimusi 12 istungil.

2008. aastal olid EL keskmised veiseliha tootjahinnad kõigi kategooriate lõikes kõrgemal tasemel, kui 2007. aastal. Noorpullide keskmine tootjahind 2008. aastal oli 50 kr/kg, mis võrreldes 2007. aastaga oli 5,7% kõrgem. Lehmade kategooria keskmine hind oli 38,66 kr/kg, mis võrreldes 2007. aastaga oli 7,0% kõrgem. Mullikate hind oli 51,12 kr/kg, mis võrreldes 2007. aastaga tõusis 3,8%.

Veiseliha ja elusloomi ekspordis EL jaanuarist kuni novembrini 243 tuhat t tapakaalus. Võrreldes 2007. aastaga suurenes kogus 4,6%. Kõige enam viidi liha ja elusaid loomi endiselt Venemaale (38,8%), Šveitsi (9,8%) ja Horvaatiasse (6,7%).

Jaanuarist kuni novembrini imporditi E Liitu 292 tuhat t ulatuses veiseliha ja elusloomi, mida oli 43,9% vähem, kui 2007. aastal. Esimesel kohal on vaatamata vähenenud kogustele endiselt Brasiilia (34%), järgnevad Argentiina (25,7%) ja Uruguai (20,7%). Eksporditoetuse määrasid eelmisel aastal ei muudetud.

2008. aastal kodifitseeriti järgmisi määruseid: komisjoni määrust (EMÜ) nr 2342/91 (tõupuhaste aretusveiste kolmandatest riikidest importimise, nende ekspordimisel toetuse määramine); komisjoni määrust (EÜ) nr 2051/96 (üksikasjalikud rakenduseeskirjad ekspordiabi andmiseks veise- ja vasikalihale, mille suhtes võib Kanadas kohaldada impordi erirežiimi) ja komisjoni määrust (EÜ) nr 2584/2000 (millega kehtestatakse teatavaid Vene Föderatsiooni territooriumile veetavaid veise-, vasika ja sealihatarneid käsitleva teabe edastamise süsteem).

Seoses Brasiilia veiseliha impordikeeluga kiideti märtsis heaks eelnõu, mille kohaselt muudeti komisjoni määrust (EÜ) nr 1445/95 (veise- ja vasikalihasektori impordi- ja ekspordilitsentside rakenduseeskirjasid), mis andis võimaluse pikendada kolme imporditariifikvoodi litsentside kehtivusaega seoses importööride raske olukorraga.

Eelmise aastal arutati mitmel korral komisjoni määruse eelnõu, milles sätestatakse kuni kaheteist kuu vanuste veiste liha turustamise eeskirjad nõukogu määruse (EÜ) nr 700/2007 alusel. Eelnõu kiideti liikmesriikide poolt heaks 5. mail toimunud ühise turukorralduse komitees. Komisjoni määrus (EÜ) nr 566/2008, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 kohaldamiseks seoses kuni 12 kuu vanuste veiste liha turustamisega ilmus 18. juunil ning seda kohaldatakse alates 1. juulist 2008.

Kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 297/2003 (Tšiilist pärit veise- ja vasikaliha tariifikvootide üksikasjalikud rakenduseeskirjad). Muutus puudutas III lisa, kus on nimetatud autentsussertifikaate väljastavad ametiasutused.

Kiideti heaks impordikvoodi määruse eelnõu, mille kohaselt avatakse külmutatud veiseliha 53 tuhat t suurune tariifikvoot ja sätestatakse selle haldamine ning sellekohane komisjoni määrus (EÜ) nr 431/2008 (millega avatakse CN-koodi 0202 alla kuuluva külmutatud veiseliha ja CN-koodi 0206 29 91 alla kuuluvate toodete impordi tariifikvoot ning nähakse ette selle haldamine).

Kiideti heaks impordikvoodi määruse eelnõu, mille kohaselt avatakse töötlemiseks ettenähtud külmutatud veiseliha 54 703 t suurune tariifikvoot ning sätestatakse selle haldamine (komisjoni määrus (EÜ) nr 412/2008).

Kiideti heaks komisjoni määruse (EMÜ) nr 563/82 (täiskasvanud veiste rümpade turuhindade kindlaksmääramist ühenduse liigitusskaala alusel) muutmine. Muutus puudutas lisas olevaid paranduskoefitsiente.

Juulis tutvustas komisjon eelnõud, mis puudutas määruste (EÜ) nr 529/2007 (külmutatud veiseliha impordikvoot) ja (EÜ) nr 545/2007 (töötlemiseks ette nähtud külmutatud veiseliha impordikvoot) alusel omastatud impordiõiguste tagatiste vabastamist, kui impordi õigused oli kasutatud osaliselt või üldse mitte 1. juuliks 2008. Nimetatud määruste alusel impordikvoote taotlenud operaatorid olid raskes olukorras tulenevalt Brasiiliast pärit liha impordiprobleemidest, mistõttu märkimisväärne osa impordiõigusi jäi 1. juuliks 2008 kasutamata. Nimetatud eelnõu kiideti heaks augusti komitees.

Kiideti heaks eelnõu, mis reguleerib veise-, sea- ja lambarümpade klassifitseerimist ning hinnainfo edastamist. Komisjoni määrus (EÜ) nr 1249/2008 (milles sätestatakse ühenduse looma-, sea- ja lambarümpade klassifitseerimisskaalade ning kõnealuste klassifitseerimisskaalade kohastest hindadest teatamise üksikasjalikud rakenduseeskirjad) ilmus 10. detsembril ning seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2009.

Kiideti heaks eelnõu, milles sätestatakse Horvaatiast, Bosnia ja Hertsegoviinast, endisest Jugoslaavia Makedoonia Vabariigist, Montenegrost, Serbiast, ja Kosovost pärit *baby-beef*-toodete tariifikvootide üksikasjalikud rakenduseeskirjad 2009. aastaks.

Kiideti heaks komisjoni määruse (EÜ) nr 2172/2005 (üksikasjalikud rakenduseeskirjad Šveitsist pärit üle 160 kg kaaluvate elusveiste imporditariifi kvoodi jaoks, mis on sätestatud Euroopa Ühenduse ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelises põllumajandustoodetega kauplemist käsitlevas kokkuleppes) muutmine. Sellega tühistati art 3(2) teine alalõige, mis ütleb, et kui taotlus ületab esimeses lõigus nimetatud protsendi, siis ülemäärast kogust arvesse ei võeta. See lõige pole enam kohane arvestades komisjoni määrust nr 1301/2006. Art 4.1 asendatakse, selle kohaselt impordiõigused määratakse 7-16 päeva jooksul pärast teavitamisperioodi lõppu. Lisatakse lõik, mis ütleb, et kui taotleja saab väiksemas koguses impordiõigusi, kui ta taotles, siis tagatis vabastatakse viivitamata. Art 6(2) teine alalõige asendatakse tekstiga, mis ütleb, et iga impordilitsentsi väljastades vähenevad impordiõigused ja sellele vastavalt vabastatakse tagatist.

Põllumajandusturgude ühise turukorralduse komitee raames käsitleti **lamba-ja kitseliha** turukorralduse küsimusi septembris toimunud istungil.

Kiideti heaks eelnõu, millega kehtestatakse 2009. aastaks tariifikvoodid lammastele, kitsedele, lamba-ja kitselihale. Komisjoni määrus (EÜ) nr 1150/2008 (millega avatakse ühenduse 2009. aasta tariifikvoodid lammaste, kitsede, lamba- ja kitseliha suhtes) ilmus 19. novembril ning seda kohaldatakse 1. jaanuarist 2009. Võrreldes 2008. aasta määrusega muutus ainult Tšiili aastane kogus.

Peatuti ka sektoris probleeme valmistaval lammaste katarraalsel palavikul (inglise keeles *bluetongue*), mida iseloomustab mitte suur haigestumine ja loomade suremus, vaid loomataudi kiirest levikust tulenevad suured majanduslikud kahjud elusloomade liikumise ja nendega kauplemise piirangute näol. Põhiliseks nakkuse sissetoomise põhjuseks peetakse viirust kandvate või haigete loomade sissevedu taudistunud või taudikahtlastest piirkondadest. Peale vaktsineerimist haiguse levik EL-s mõnevõrra pidurdus, kuid probleem on endiselt päevakorras.

Põllumajandusturgude ühise turukorralduse komitee raames käsitleti **munade ja linnuliha** turukorralduse küsimusi 14 korral.

I kvartalis tehti kokkuvõtteid 2007. aasta kohta. Suurimateks muna ja -toodete ning linnuliha eksportijateks olid 2007. aastal Holland, Saksamaa, Prantsusmaa ja Hispaania.

2007. aasta keskmine linnuliha hind EL-s oli 27,53 kr/kg ja kanamuna hind 17,21 kr/kg.

Kõigil komitee istungitel anti traditsiooniliselt turuülevaade. 2008. aasta I poolaastal oli EL kanamuna keskmine hind viimaste aastate kõrgemal tasemel. 23. nädalal oli EL kanamuna keskmiseks hinnaks 16,27 kr/kg (5% kõrgem, kui 2007. aastal samal ajal) ning Eesti kanamuna keskmiseks hinnaks 19,56 kr/kg (28% kõrgem kui 2007. aastal). Komisjoni hinnangul oli üheks hinnatõusu suurimaks põhjuseks kõrge söödahind.

2008. aasta III kvartalis hakkas EL kanamuna keskmine hind langema ning alates 34. nädalast kuni 2008. aasta lõpuni langes hind 2007. aasta keskmisest hinnatasemest madalamale. 36. nädalal oli EL kanamuna keskmiseks hinnaks 17,21 kr/kg (1% madalam kui 2007. aastal samal ajal) ning Eesti kanamuna keskmiseks hinnaks 18,62 kr/kg (mis oli 31% kõrgem kui 2007. aastal).

Komisjoni hinnangul oli üheks kanamuna hinnalanguse põhjuseks söödahinna stabiliseerumine liikmesriikides, mistõttu olid EL kanamunahinnad maailmaturuhindadega konkurentsivõimelised.

2008. aasta I poolaastal oli EL linnuliha keskmine hind viimase nelja aasta kõrgeimal tasemel. 23. nädalal oli EL linnuliha keskmiseks hinnaks 28,95 kr/kg (4% kõrgem, kui eelmisel aastal samal ajal) ning Eestis 34,42 kr/kg (26% kõrgem kui eelmisel aastal samal ajal). Alates 37. nädalast kuni 2008. aasta lõpuni langes EL linnuliha keskmine hind 2007. aasta hinnatasemest madalamale ning 38. nädalal oli EL linnuliha keskmiseks hinnaks 28,16 kr/kg (3% madalam kui eelmisel aastal samal ajal) ning Eestis 27,69 kr/kg (7% madalam kui eelmisel aastal samal ajal).

Nii nagu ka kanamuna hinna puhul oli suurimaks hinnalanguse põhjuseks söödahinna stabiliseerumine liikmesriikides.

I kvartali komiteedes tutvustati kolme komisjoni määruse muudatuse eelnõud, mis said heakskiidu aprillis. Muudatused olid tingitud 01.07.08 kehtima hakanud nõukogu määruse (EÜ) nr 1237/2007 (ühise turukorralduse määruse) tõttu.

Seega võeti II kvartalis vastu: komisjoni määrus (EÜ) nr 543/2008, millega kehtestati nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 rakenduseeskirjad kodulinnuliha turustusnormide kohta; komisjoni määrus (EÜ) nr 589/2008, millega sätestati nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 rakenduseeskirjad munade turustamisnormide kohta ning komisjoni määrus (EÜ) nr 617/2008, millega kehtestati nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 rakenduseeskirjad haudemunade ja kodulindude tibude turustusnormide kohta.

Kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 598/2008, millega muudeti määrust (EÜ) nr 589/2008, kus sätestati nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 rakenduseeskirjad seoses munade turustusnormidega.

Kiideti heaks tootekoodi parandus komisjoni määruses (EÜ) nr 1484/95, millega sätestati täiendavad impordimaksude süsteemi rakenduseeskirjad ning määrati kindlaks kodulinnuliha- ja munasektori ning ovoalbumiini kohta täiendavad impordimaksud.

II poolaastal võeti vastu komisjoni määrus (EÜ) nr 936/2008, millega muudeti komisjoni määrust (EÜ) nr 543/2008, kus sätestati nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad kodulinnuliha turustusnormide kohta.

Samuti kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 957/2008, millega tehti kvoodiaastaks 2008/2009 erand määrusest (EÜ) nr 616/2007, kus avati Brasiiliast, Taist ja teistest kolmandatest riikidest pärineva kodulinnuliha ühenduse tariifikvoodid ning sätestati nende haldamine.

2008. aasta lõpuks ootas komisjon liikmesriikidelt täidetud ankeete „täiustatud puuride“ kohta. Ankeedi täitmise vajadus oli tingitud komisjoni määruse (EÜ) nr 589/2008, millega sätestati nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad munade turustamismäärade kohta artiklist 35 lähtuvalt, mille kohaselt peab komisjon hiljemalt 31.12.2009. aastaks andma hinnangu „täiustatud puuride“ vabatahtliku märgistuse kohta.

Kui 2008. aasta I poolaastal tõsteti linnulihasektoris linnuliha eksporditoetusi 6-17% võrra. II poolaastal tegi komisjoni mitmeid kordi ettepanekuid vähendada linnuliha, linnumunade ning munade ja munarebude eksporditoetuste määrasid.

Põllumajandusstatistika alalise komitee istungeid toimus kaks korda, kokku neljal päeval.

Mais toimunud komitee istungil andis hr Bascou DG AGRI-st ülevaate EL põllumajanduspoliitika hetkeseisust. Ta nimetas ära suurt tööd, mis on tehtud kaubanduse reorganiseerimisel ning veini- ja juur- ning puuviljasektorite reformimisel. ÜPP on radikaalselt reformitud ning toetused on tootmisest lahti seotud, interventsioonirolli oluliselt vähendatud, maaelu poliitikat tugevdatud fondide ja poliitiliste instrumentidega. Uuteks väljakutseteks nimetas ta bioenergiat, veevarude vähenemist, riskijuhtimist. Statistika osas on suurenenud nn traditsioonilise statistilise info kasutamise vajadus, näiteks FSS (põllumajanduse struktuuriuuringud), toodang, bilansid, EAA, hinnad, FADN. Novembris ülevaadet andes tõi hr Bascou välja dramaatilise hinnalanguse põllumajandussektoris, majanduskeskkonna järsu allakäigu ning märkimisväärse rahandussfääri kõikumise, „tervisekontrolli“ osas vajaduse muuta SPS efektiivseks. ÜPP osas on DG AGRI ootused Eurostatile – suurendada infot turgude, maaelu arengu, keskkonna, toiduohutuse ja -kvaliteedi, kliimamuutuste ja muude energiatega osas.

Kiideti heaks Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) 2001/109 ja otsuse (EÜ) nr 2002/38 muudatus, mis puudutab puuviljakaadade statistilist loendust.

Muudatus oli tehnilist laadi ning seotud Bulgaaria ja Rumeenia EL ühinemisega.

Arutusel oli komisjoni määruse eelnõu, millega kehtestatakse loomühikute koefitsiendid ja karakteristikute definitsioonid, mida vajatakse põllumajanduslike struktuuriuuringute jaoks alates 2010. aastast. Mõned liikmesriigid leidsid, et loomühikute koefitsiendid on liialt kõrged ja mitteloogilised. Definitsioonide osas oli arvamusi, et need pole küllaldaselt harmoneeritud teiste EL õigusaktidega jm.

Eurostati ettepanekule veekasutusstatistika paremustamiseks oli positiivselt reageerinud 16 liikmesriiki (Eesti ei soovinud, kuna niisutusküsimus ei ole meil asjakohane). Raha eraldati selleks projektiks 1,085 mln eurot.

Arutati teadlaste soovi ligi pääseda majapidamiste struktuuriuuringute anonüümsetele üksikandmetele. See küsimus on olnud arutusel töögrupis ning 13 liikmesriiki (sh Eesti) on andnud oma nõusoleku. Ka DG Agri toetab teadlaste soovi. Osa liikmesriike leidis endiselt, et ei maksaks selle loa andmise eest kiirustada.

Anti ülevaade andmete edastamisest uue süsteemi e-Damis veebivormi kaudu. 2008. ja 2009. aasta jooksul arendatakse seda vormi edasi. Osa liikmesriike kiitis uut süsteemi.

Mahepõllumajanduse statistikaga tegeleb toiduohutuse statistika –F5. Komisjon võttis mahepõllumajanduse kohta vastu määruse (EÜ) nr 834/2007, mis jõustub 1. jaanuarist

2009 ning milles on peatükk statistika kohta. Oluline on koguda andmeid nii tootmise kui ka turustamise kohta. Mahepõllumajanduse statistika paremustamiseks on TAPAS programmi raames abi palunud 7 liikmesriiki (sh Eesti).

Vajadus keskkonnastatistika järele toodi välja juba 1998. aastal. Tulevikus on oluline koguda statistikat põllumajanduspindade osas, mis on Natura's 2000, kui palju on mahepõllumajanduse kasutada, palju on niisutatavat pinda. Vaja on koguda andmeid kasvuhoonegaaside emissiooni kohta, väetiste ja pestitsiidide kasutamise kohta.

Maaelu arengu indikaatorid koguti aastatel 2005 ja 2006 kasutades olemasolevaid andmeid. Nüüd on vajadus andmeid koguda OECD definitsiooni kasutades NUTS 3 tasemel. Paljusid liikmesriike see tase ei rahulda. Andmete saatmine on senini olnud vabatahtlik.

Novembris toimunud komitee istungil anti ülevaade koostööst teiste rahvusvaheliste statistikaorganisatsioonidega. Ülemaailmsel põllumajandusstatistika konverentsil tõdeti, et põllumajandusstatistika kvaliteet on oluliselt halvenenud – Aafrikas, kus on toidukriis, on enamus statistilisi andmeid hinnangulised. Seega on vaja rohkem globaalselt tööd teha – selleks toimus Washingtonis oktoobris nõupidamine, kus võeti vastu otsus pikaajalise strateegia väljatöötamiseks.

Toimus arutelu kolme statistilise vaatluse: puuviljaaedade, viinamarjaistandike ning piima ja piimasaaduste osas.

Vajadus taime- ja loomakasvatussaaduste bilansside järele on statistika kasutajate osas suur. Eurostat ootab liikmesriikidelt ka edaspidi nende koostamist ja edastamist.

Detailseid andmeid maa kasutuse kohta ei ole Euroopa tasandil süstemaatiliselt kogutud. Pilotprojektiga LUCAS (alustati aastal 2001) saab ülevaate maakasutusest ja keskkonna olukorrast EL-s osaliselt. LUCAS 2006 ja 2007 osales vaid 11 liikmesriiki. Eurostat on kavandanud 2009. aastal projekti kaasa haarata kõik liikmesriigid (välja arvatud Küpros ja Malta, mis on pindalalt liialt väikesed).

FADN (põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas) komitee istungeid toimus kolm korda, kokku viiel päeval.

Kiideti heaks põllumajanduslike majapidamiste uus tüpoloogia – (EÜ) nr 1242/2008. Käesoleva ajani kasutatakse põllumajanduslike majapidamiste tüpoloogiat, mis kehtestati 1985. aastal ning mis põhineb standardkogutulul näitajal (SGM). Seoses ÜPP reformiga seni kehtinud tüpoloogia enam ei sobi põllumajandusliku tegevuse mitmekesistamise ja toetuste lahtisidumise tõttu ning seega tekkis vajadus tüpoloogia kohandamise järele. Nimetatud tööga tegeleti mitme aasta jooksul ning olulisim uues tüpoloogias on:

- SGM asendamine standardtoodanguga (SO);
- põllumajandusliku majapidamise majanduslik suurus arvestamine eurodes;
- majapidamiste klassifitseerimise lihtsustamine;
- kõrvaltegevuse (*OGA – other gainful activity*) osatähtsuse mõõtmine ettevõttes.

Kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 868/2008, põllumajandusettevõtte tulude kindlaksmääramiseks ja majandustegevuse analüüsimiseks koostatava põllumajandusaruande vormi kohta. Mitmeid kordi on komisjoni määrust (EMÜ) nr 2237/77, millega muudeti määrust (EMÜ) nr 118/66 raamatupidamise aastaaruande vormi kohta muudetud ja nüüd oli ÜPP reformist lähtuvalt vajalik uuendada mõningaid tingimusi antud regulatsioonis.

Kiideti heaks komisjoni määruse (EMÜ) nr 1859/82, mis käsitleb aruandvate tootjate väljavalimist põllumajandustootjate tulude kindlaksmääramiseks ning kinnitatakse igale riigile konkreetne majandusliku suuruse künnis ja aruandvate

põllumajandustootjate arv, muudatus. Määruse artikkel 2 asendatakse, kuna Hispaania soovis künnist tõsta 2lt ESÜ-lt 4le ESÜ-le.

Kiideti heaks komisjoni määrus (EÜ) nr 1264/2008, millega kehtestatakse kindlasummaline tasu põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrguga seotud põllumajandusaruande kohta alates 2009. aruandeaastast. Tasu määraks on 2009. aastal 155 eurot (2008. aastal 151 eurot) ühe aruande eest.

Liikmesriikide poolt esitatud FADN valimiplaane analüüsid leiti, et valimi koostamisel on riigiti kasutatud täiendavaid kriteeriume, mille kohta tuleb komisjonile saata täiendavat informatsiooni. Aprillis toimunud komitee istungil andis Saksamaa selgitusi oma valimiplaani täiendavate rahvuslike kriteeriumite osas ning juunis tegid seda Inglismaa ja Holland. Inglismaa kasutab kriteeriumina standardtööjõu ühikuid.

Holland valib oma FADN andmebaasi põllumajandustootjad, kus ettevõtte suuruseks on 16-2000 ESU. Hollandi arvates on nende kasvuhoonekompleksid väga suured ja sarnanevad rohkem tööstusettevõtetele, kuigi toodetakse muidugi põllumajandussaadusi.

Esitati raport 2005. ja 2006. aasta andmebaasi andmete esitamise ja kontrollimise kohta ning toodi välja erinevused, mis on tehtud 2007. aasta andmete esitamise osas. 2005. aastat loeti positiivseks kogemuseks. 7 liikmesriiki (sh Eesti) esitas 2006. aasta andmed ennetähtaegselt.

Septembris toimus komitee istung koos FADN andmete kasutajate konverentsiga.

Konverentsil tegid Hollandi, Prantsusmaa, Kreeka ja Itaalia esindajad ettekanded, mis põhinesid nende kogemusele kasutada FADN andmeid. Nad tõid esile FADN andmete tugevused ja puudused ning esitasid oma nägemuse FADN andmete edasiseks arenguks. Kõik esinejad rõhutasid, et FADN on väärtuslik andmekogu ning ainukeseks majandusanalüüsi võimaldavaks allikaks ettevõtte tasandil. Andmebaasi puuduseks peeti aga andmete sisu muutmise keerulisust, pikka perioodi andmete muutmise ja andmete saamise vahel ning kallidust. Komitee istungil toimus arutelu FADN süsteemi arendamise üle seoses uute vajadustega, mis tõstatati eelnevalt peetud konverentsil.

ÜPP-st lähtuvalt on vaja andmeid, mis annavad ülevaate põllumajandustootja majanduslikust olukorrast, kuid järjest enam ka neid andmeid, mis annavad ülevaate maaelu ja keskkonna olukorra kohta. Vaja oleks leida lahendus, kuidas ühendada FADN andmebaas teiste andmebaasidega. Kuna küsimus nõuab pikemat arutelu ja ka komisjoni poolt läbimõtlemit, siis tullakse FADN tulevikku puudutava küsimuse juurde järgmistel komitee koosolekutel tagasi.

Komisjon esitas 2006. aasta standardtulemused, mis kalkuleeriti FSS (struktuuriuuring)-2005 ja SGM-2002 koefitsientide baasil. EL-25 valimisse kuulus 77 548 põllumajanduslikku majapidamist. EL-25 keskmine põllumajandusliku majapidamise majanduslik suurus oli 33,2 ESÜ. Suurimad majapidamised olid Hollandis - 137,6 ESÜ, väikseimad Sloveenias - 7,4 ESÜ. Eestis oli keskmine põllumajandusliku majapidamise suurus 16,4 ESÜ.

Keskmiselt oli EL-25 tööjõudu ühes põllumajanduslikus majapidamises 1,62 aastaühikut. Enim Slovakkias - 17,63 ja vähem Iirimaal - 1,11. Eestis oli 3,05.

Majanduslikku tulemit hinnatakse majapidamises loodud netolisandväärtuse alusel. EL-25 loodi lisandväärtust ühe tööjõuühiku kohta 18 282 eurot. Parimad tulemused saadi Taanis - 59 454 eurot, tagasihoidlikumad Slovakkias - 581 eurot. Eestis loodi lisandväärtust ühe tööjõuühiku kohta 8 296 eurot.

Tutvustati FADN-2006 andmete põhjal tehtud ülevaadet LFA kohta EL-s. Analüüsi aastaid 2004-2005. 54% FADN andmebaasis olevatest põllumajanduslikest majapidamistest asuvad LFA aladel, neist 16% mägistel ja 38% mittemägistel aladel.

Keskmine LFA makse oli mägistel aladel 2 455 eurot ja mittemägistel 1 488 eurot aasta tööjõuühiku kohta.

6. Kokkuvõte

2008. aasta vegetatsiooniperiood oli keskmisest sajusem, siiski saadi teravilja vaid 2%, kartulit 35% ning rapsi- ja rüpsiseemet 18% vähem kui eelmisel aastal. Probleemid esinesid aga saagi kvaliteediga.

2008. aastal vähenes võrreldes eelmise aastaga veiste ja sigade arv, suurenes aga lindude ning lammaste ja kitsede arv. Piima toodeti 1% enam kui eelmisel aastal, sest suurenes jätkuvalt lehmade produktiivsus, tõsteti piima kvaliteeti ning piima kokkuostuhind kallines võrreldes 2007. aastaga 10% võrra. Kokkuostuhinnad langesid aasta lõpus.

2008. aasta põllumajanduse majandusharu toodang koos toetustega on esialgsetel andmetel 10,2 mld krooni. Võrreldes eelmise aastaga vähenes toodangu väärtus alushinnas 3,8% ja tootjahinnas 4%. Põllumajandustootjate sissetulekud aasta teisel poolel, arvestades rasket koristusperioodi ja kokkuostuhindade langust, vähenesid.

Lisa 1

EL teraviljaturu ülevaade

Jaauari alguses otsustas Venemaa ekspordi mitte keelustada, aga kehtestas väga kõrged eksporditariifid, tõstes need 10%-lt 40%-le (või vähemalt 105 euro/t), mis jäid kehtima kuni 1. juulini. Samal ajal tegeles Venemaa interventsioonivilja müümisega, et hoida hind turul madalal. Ekspordihinnad olid turul väga kõikuvad.

Jaauari lõpus esitas komisjon teravilja bilansilehe 2007/2008 turundusaasta kohta. Nii väikesed varud olid EL-s viimati 1940-ndatel aastatel. Suurenenud on nõudlus söödavilja järele ning ka bioenergia tootmiseks kulub senisest suurem kogus teravilja. Kogu teravilja osas oli tarbimine 2007/2008 turundusaastal suurem kui maailma kogutoodang.

Detsembri alguses esitas komisjon 2008/2009 bilansilehe, kus prognoositi teravilja pinnaks 60,4 mln ha ning kogutoodanguks 312,681 mln t. 2007/2008 oli teravilja pind 56,8 mln ha ja kogutoodang 258,4 mln t. Seega oli 2008. aastaks oodata pinna suurenemist 6,3% ja kogutoodangu suurenemist 21,0%. Rukki pind suurenes 2008. aastal 2007. aastaga võrreldes 6,8%, kõva nisu pind 4,6%, pehme nisu pind 6,7%, odra pind 6,0%.

Juuni lõpus olid EL-is nisu hinnad – Rouen (11-12,5% proteiini) 212 euro/t, Hamburg fob (*free on board*) 205 euro/t ja UK söödanisu fob 185 euro/t. Rouen söödaodra hind EL-s oli 180 euro/t ja maisi hind Bordeauxis 212 euro/t.

18. detsembriks on nisu hind EL-is langenud peaaegu poole võrra võrreldes juuni lõpu hindadega - Rouen (11-12,5% proteiini) 128 euro/t, Hamburg fob (*free on board*) 135 euro/t ja UK söödanisu fob 108 euro/t. Rouen söödaodra hind EL-s oli 109 euro/t ja maisi hind Bordeauxis 111 euro/t.

18. detsembri seisuga oli 2008/2009 turustusaastal Euroopa Liit importinud 6,6 mln t teravilja (14,7 mln t eelmine aasta samal ajal), millest maisi oli 2,1 mln t (7,6 mln t), nisu on 3,5 mln t (3,1 mln t) ja sorgot 0,3 mln t (2,6 mln t). Otrast oli imporditud 0,2 mln t eelmise aasta 0,03 mln t asemel. Ekspord oli 8,7 mln t-lt suurenenud 16,5 mln t-ni, millest nisu moodustas 11,0 mln t (3,3 mln t), jahu 1,0 mln t (0,7 mln t), oder 2,8 mln t (2,9 mln t) ja mais 1,0 mln t (0,2 mln t).

Interventsioonivarudesse oli detsembri lõpuks tehtud pakkumisi kogusuurusega 146 876 t.

Novembris andis komisjon ülevaate 2007/2008 turustusaasta kliimatilistest tingimustest ja nende tingimuste mõjust taimede kasvule ning 2008/2009 turustusaasta taliviljade kasvu mõjutavatest ilmastikutingimustest. Kokku toimusid vaatlused 2007/2008 aastal 35 riigis ja vaatluse all on 11 põllukultuuri. 2007/2008 aasta talvised temperatuurid olid märgatavalt tõusnud üle kogu Euroopa, ka 2008. aasta kevadel olid temperatuurid tavapärasest kõrgemad. Suvi oli juba tavapärasele sarnasem - õhutemperatuur ja sademed olid normi piires ning ebatavalisi ilmastikumuutusi ei täheldatud.

2008/2009 turustusaasta septembris/oktoobris oli EL-s ilm jahedam kui eelmisel turustusaastal (vaheks mõõdeti 3 kraadi). Soojem oli Ida-Euroopas (Ukrainas ja Venemaal). Vihma sadas septembris rohkem kui tavalisel sügisel, oktoober ning november olid juba kuivema ilma mõjusfääris.

Taliteraviljadest on pehme nisu ja taliodra kasvuks olnud soodsad ilmastikutingimused, Prantsusmaal ja Saksamaal isegi paremad tingimused kui eelmisel aastal. Ukrainas seevastu on valdavalt olnud vihmased ilmad.

Halvemad ilmastikuolud ning madalad hinnad mõjutavad ka teravilja kasvupindasid - prognoosi kohaselt külvati 2008. aasta sügisel Euroopas eelnimetatud põhjuste ning kallinenud sisendite hindade tõttu kuni 2% vähem teravilja.

Jaanuari alguses tegi komisjon ülevaate riisiturust. Kuna maailmaturul olid riisi hinnad kõrged, siis ka EL-s olid hinnad võrreldes sekkumishinnaga kahekordsed. Tai eksportis 2007. aastal riisi 9,7 mln t, mis on 2 mln t rohkem kui eelnenud aastal. Põhjuseks oli asjaolu, et Vietnam ei pakkunud ekspordipiirangute tõttu konkurentsi ning Pakistanis oli probleeme koristusega. Tais on riisi hind peaaegu kahekordistunud.